

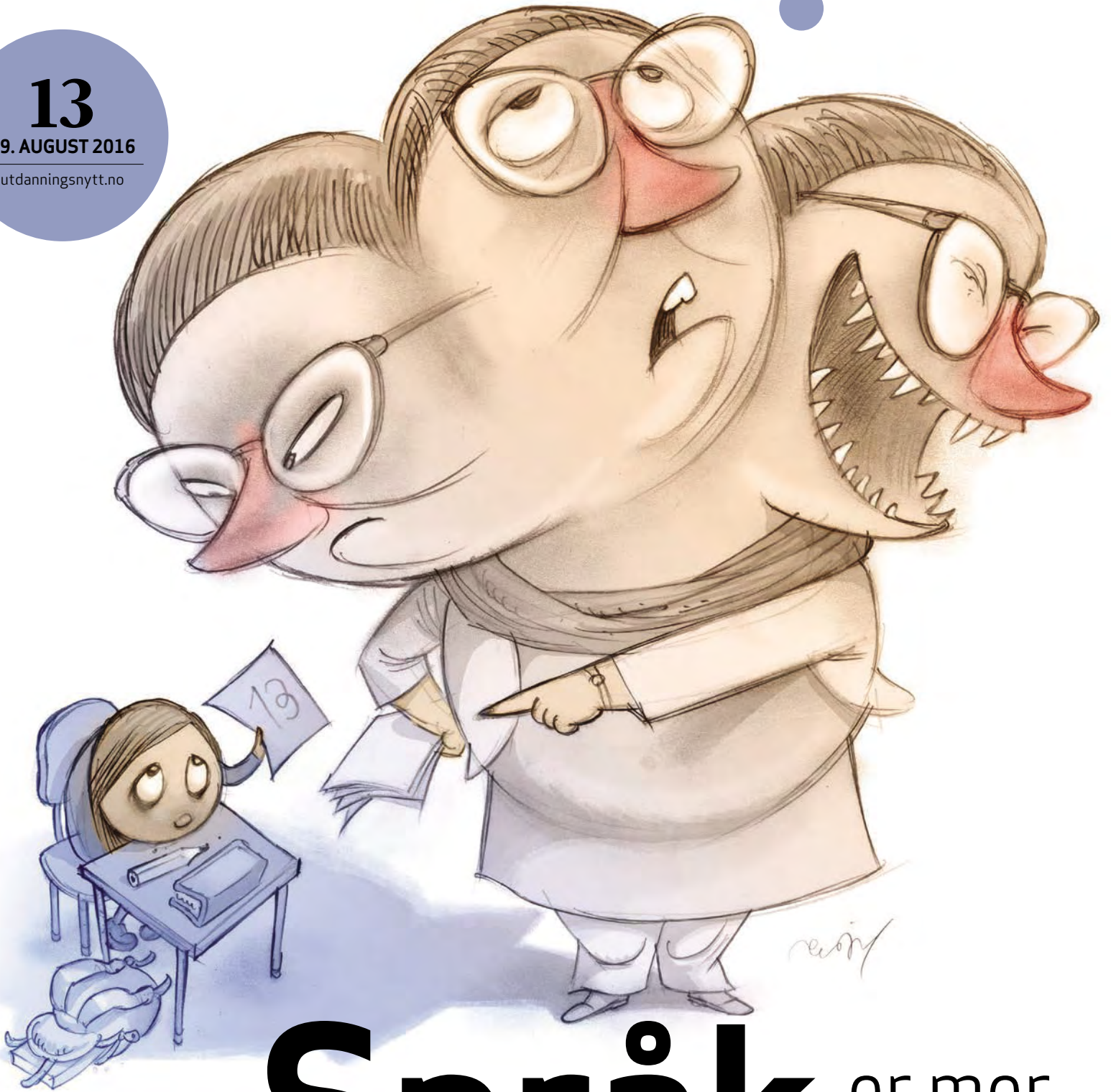
- **Mitt tips** | 20 Drivhus som elevbedrift
- **Reportasje** | 22 Barnehagebarn med kreft
- **Fotoreportasje** | 32 Alle tiders skolesekk
- **Gylne øyeblikk** | 37 Motiverende veddemål

UTDANNING

13

19. AUGUST 2016

utdanningsnytt.no

Språk er mer enn ord

Knut Hovland
Ansvarelig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maae
Markedsjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

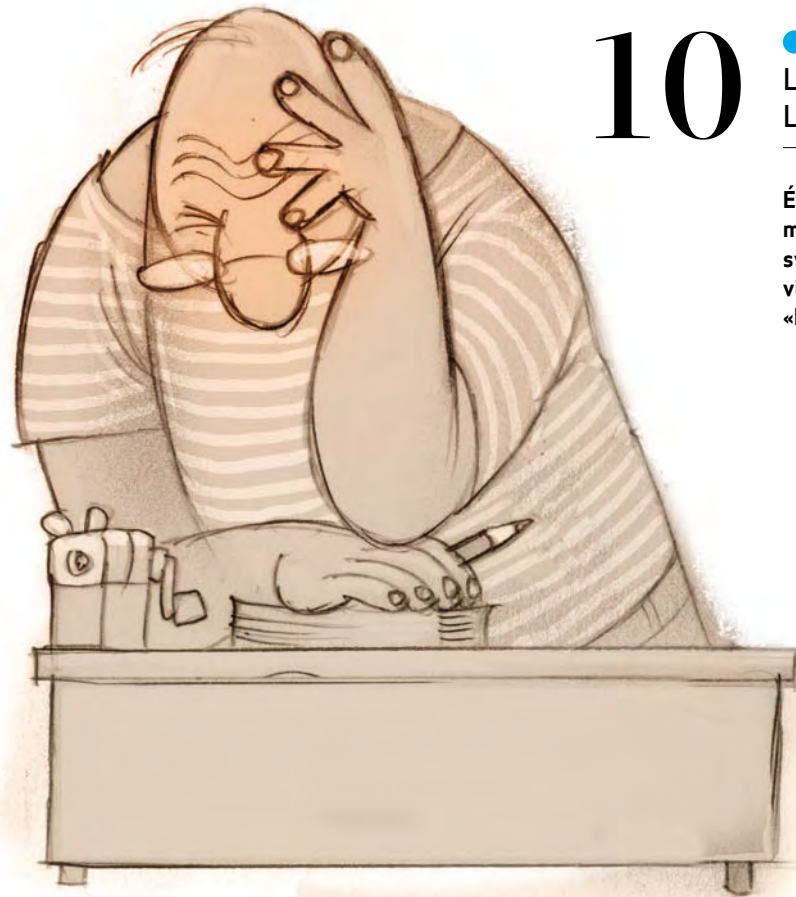
Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Henriette Myklebust Øye
Markedskonsulent
hmo@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

10 ● Hovedsaken: LÆRERE SOM LER AV ELEVER

Én av fire lærere himlet med øynene og lo når eleven svarte feil eller satt urolig, viser undersøkelsen «Lærernes kroppsspråk».

● Gyldne øyeblikk 37

Lærer Jon Holsvik Sørland forteller om en ganske spesiell opplevelse i skolehverdagen.

Innhold

Aktuelt	4	Innspill	40
Aktuelt navn	8	Debatt	46
Hovedsaken	10	Kronikk	52
Kort og godt	18	Stilling/kurs	56
Ut i verden	19	Minneord	60
Mitt tips	20	Lov og rett	63
Reportasje	22	Fra forbundet	64
Fotoreportasje	32		
Friminutt	36		
Gylne øyeblikk	37		
Aktuelle bøker	38		
Glimt	39		

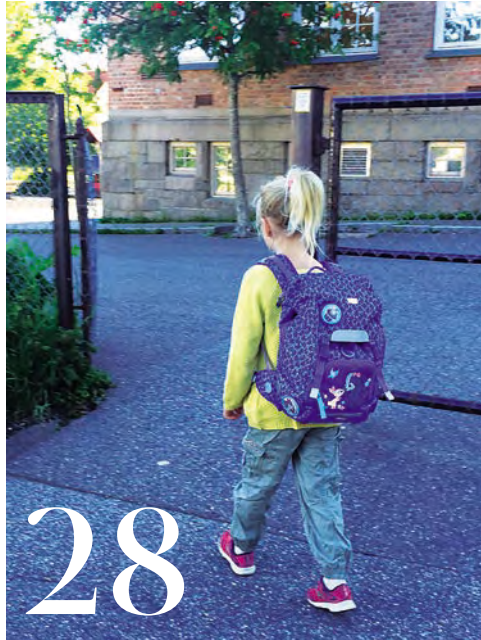

● Mitt tips

I «Grønt prosjekt» sår elevene frø, steller spirer og selger planter. Fra v.: Seraj Mehmood (14), Monir Boquist El Morabet (14), spesialpedagog Marianne Thømt, Morten Søli Ottesen (14) og Mehrnaz Amirifard (13).

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

Fotoreportasjen

Førsteklassingens stolthet, tenåringens selvfølge. I august er tiden igjen inne for skolesekken.

Hjelp i krisetider

Familien til Oline melder om svært god støtte fra barnehagen under Olines kreftsykdom.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2015: 177.878
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen.

Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen. PFUs adresse er Rådhusgt. 17, Pb 46 Sentrum, 0101 Oslo Telefon 22 40 50 40.

Forsidebildet

Bare halvparten av lærerne er bevisst på sitt eget kroppspråk i sin kontakt med elevene, viser en undersøkelse fra Høgskolen i Østfold. Illustrasjon: Egil Nyhus

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Færre og færre vil bli lærere på barnetrinnet

De siste ukene har debatten rast etter at tallene for opptak til høyere utdanning ble kjent. Mest oppmerksomhet har det vært om opptaket til lærerutdanningen, siden kravet der er blitt ytterligere skjerpet. Nå må søkerne ha minimum fire i matematikk for å komme inn på studiet. Det er det mange som ikke har. Totalt var det over 7000 av årets søkere som ikke var kvalifiserte for å komme inn. Noen av dem som ellers tilfredsstilte kravene, men som ikke hadde god nok karakter i matematikk, fikk tilbud om et forkurs og en ny prøve slik at de likevel kunne kvalifisere seg. Det gikk heller ikke så bra: Tre av fire besto ikke prøven. Mange unge kvinner og menn som veldig gjerne vil bli lærere, får ikke sitt ønske oppfylt.

Mest bekymringsfullt i den situasjonen vi nå står oppe i, er likevel den kraftige nedgangen i antallet som ønsker å bli lærere på barnetrinnet og mellomtrinnet (1. til 7. trinn). Der er nedgangen på hele 13 prosent. Dermed fortsetter den negative utviklingen vi har sett de siste årene. Både Pedagogstudentene og Utdanningsforbundet har påpekt dette og etterlyser ekstra tiltak for å øke rekrutteringen til grunnskolelærerutdanningen og bedre oppfølging av nyutdannede lærere. – Vi har lenge vært urolige for rekrutteringen, og årets nedgang styrker vår bekymring. Med tanke på den framtidige lærermangelen er det svært viktig at det settes i gang tiltak for rekruttering til denne utdanningen spesielt, sier leder for Pedagogstudentene, Silje Marie Bentzen.

En som ikke er så veldig bekymret for lærerutdanningens framtid, er kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H). Han viser til at det nye kravet om minimum fire i matematikk ikke har ført til noen drastisk nedgang i opptaket. – 28 prosent av dem som kom inn i fjor, fylte ikke karakterkravet til matematikk. Derfor hadde vi fryktet en nedgang, kanskje så stor som det. At nedgangen bare er på 3,9 prosent, er en veldig positiv overraskelse, sier statsråden til NTB. Holbergs Erasmus Montanus kunne neppe ha sagt det bedre. Røe Isaksen trøster seg ellers med at vi ifølge de siste prognosene fra Statistisk sentralbyrå bare vil mangle 4000 lærere i 2040. Slett ikke verst.

En noe større grad av realitetsorientering er ønskelig, men på ett område er vi likevel enige med statsråden: Han trekker fram betydningen av å legge lærerutdanningen om til masterutdanning, at det vil bli et av de aller viktigste rekrutteringsverktøyene framover. Vi kan gjerne legge til: Høyere lønn og bedre oppfølging av nyutdannede. Det siste kan i alle fall statsråden gjøre noe med.

Knut Hovland

10. august 2016

Dobling i antall nordmenn som tar lærerutdanning i utlandet

Antall norske studenter som tar lærerutdanning utenfor Norge er nesten doblet på fem år.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

I fjor gikk 211 studenter på lærerstudier i utlandet, i 2010 112 studenter.

Danmark har karakterkrav for lærerstudiet, men de som ikke oppfyller kravet, kan komme inn etter gjennomført opptakssamtale. I Sverige kan du søke deg inn med vitnemål fra norsk videregående skole.

En utdanning innen EU blir etter gitte kriterier

godkjent av Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT), men Utdanningsdirektoratet vurderer om utdanningen holder til å kunne undervise i fagene.

Ifølge seniorrådgiver Valborg Jørgensen i NOKUTs utlandsavdeling vurderes utdanningenes omfang, nivå og status: – En lærerutdanning fra for eksempel USA blir bare godkjent av oss hvis den er av samme lengde og på samme nivå som her. Bare utdanninger tatt utenfor EU skal godkjennes av oss, sier hun til Utdanning.

Det er Utdanningsdirektoratet som autoriserer dem som har studert til lærere i utlandet.

– Med en utenlandsk bachelor eller master, hva må til for å få lærerautorisasjon her?

– Man må ha en lærer kvalifikasjon fra utlandet. Dersom lærerutdanningen fra utlandet ikke avviker vesentlig fra den norske i omfang og innhold, er det ikke vanskelig å få godkjenning dersom vi får dokumentasjonen vi trenger, sier Eva Først, avdelingsdirektør i Utdanningsdirektoratet.

– Er det for eksempel lettere med en grad fra Sverige og Danmark?

– Søkere med lærer kvalifikasjoner fra land innen EU/EØS har rett til å utøve yrket sitt i andre EU/EØS-land. I praksis betyr det at mindre avvik i kvalifikasjonen ikke nødvendigvis hindrer godkjenning. Dersom avviket i kvalifikasjoner er større, kan en egnethetsprøve eller prøveperiode bli aktuelt, sier Først.

Etter folkeskolelærerutdanning i Danmark kan du ta videreutdanning her, ved Danmarks Pædagogiske Universitet i København. FOTO GOOGLE

10. august 2016

Svensk lærer fratatt lærergodkjenning

For første gang i historien blir en svensk lærer fratatt sin lærerlegitimasjon. Læreren skal gjentatte ganger ha krenket skoleelever og vært aggressiv mot barnehagebarn, mener Lärarnas ansvarsnämnd. Den kvinnelige læreren har arbeidet både i barnehage og i grunnskolen i Stockholm, skriver Dagens Nyheter.

Læreren ble først anmeldt til Skolinspektionen, og saken ble deretter behandlet i ansvarsnämnden.

9. august 2016

Barneombudet er kritisk til ny mobbelov

Barneombud Anne Lindboe mener regjeringens forslag til en ny mobbelov svekker barns rettssikkerhet, skriver NRK. Det nye lovforslaget er ute på høring, og barneombudet er blant dem som er kritiske til forslaget.

– Dette lovforslaget er et tilbakeskritt og en svekkelse av barns rettssikkerhet mot mobbing. Nå skal det være opp til læreren og ikke barnet selv å definere om barnet er utsatt for mobbing, sier barneombudet til NRK.

Norske lærerstudenter i utlandet

Ar	Danmark	Sverige	Storbritannia	Andre land	Totalt
2010/11	44	31	13	24	112
2011/12	50	30	8	23	111
2012/13	49	23	11	47	130
2013/14	47	28	56	75	206
2014/15	40	28	66	77	211

Kilde: Statens Lånekasse for Utdanning

Opptakssamtaler

66 norske lærerstudenter oppholdt seg i Storbritannia i fjor, 40 i Danmark og 28 i Sverige, ifølge Lånekassen. Søkningen til de danske lærerutdanningene har gått ned.

Et krav om gjennomsnittskaraktter på 7 (norsk 4-er, red.anm.) for lærerstudiene i Danmark ble innført i 2012. De som ikke oppfyller ovennevnte karakterkrav, kan komme inn etter en opptakssamtale.

Ved lærerutdanningene i Danmark er det ennå ledige studieplasser.

Studerer man i et nordisk land, kan man bruke morsmålet sitt i oppgaver og på eksamen.

Sverige mangler lærere

I Sverige var over 5000 lærerstillinger fra førskole til videregående skole ledige i juli. De svenske lærerutdanningene har noe ulike opptakskrav. Flere krever fordypning i visse emner.

Grunnregelen er at en for høyere utdanning i Sverige må ha godkjent karakter i svensk, engelsk og matematikk.

På spørsmål om dette også vil gjelde en norsk student, svarer Carina Hellgren ved Universitets- og högskolerådet i Sverige nei.

– De nordiske landene aksepterer hverandres vitnemål fra videregående skole. En norsk søker må imidlertid kunne svensk tilstrekkelig godt for å klare studiene.

– *Krever adgang til lærerutdanningen visse karakterer i spesifikke fag?*

– Nei, bare godkjent i de emnene som angis for grunnleggende og særskilt kunnskap, svarer Hellgren.

Nettnytt fra verden

Lærere i OL-byen får ikke lønn

Fallende oljepriser har ført til kraftig fall i Brasils inntekter, ifølge NRK. Budsjettkuttene i år ventes å bli 19 milliarder reais, rundt 50 milliarder norske kroner. Det har ført til store kutt i offentlige utgifter. Resultatet er at politi, lærere og leger i Rio de Janeiro får lønninger utbetalt lenge etter lønnsdags, eller ikke i det hele tatt.

Lærere og andre offentlig ansatte i Brasil protesterer mot blant annet manglende lønnsutbetalinger. Bildet er fra en demonstrasjon i OL-byen Rio 6. juli. [5.8.]

FOTO ANTONIO LACERDA/EPA/NTB SCANPIX

Flyktningbarn skal få gå på skole i Hellas

Hellas vil leie inn hundrevis av ekstra lærere til tusenvis av flyktningbarn. – Inkluderingen av flyktningbarn i det offentlige skolesystemet vil begynne i september. Rundt 800 vikarlærere vil bli leid inn for å dekke de ekstra behovene, sa statsminister Alexis Tsipras i TV 27. juli. [28.7.] ©NTB

UiO mest synlig på nett i Norden

Universitetet i Oslo er Nordens mest synlige universitet på internett, ifølge en rangering fra det spanske rankingbyrået Webometrics. I Europa havner UiO på 11.-plass, rett over universitetet i Helsingfors. Københavns Universitet følger på 14.-plass, mens Sveriges mest synlige universitet på nett, Uppsala Universitet, havner på 28.-plass. [3.8.] ©NTB

Norden fortsatt på topp i fagforeningsmedlemskap

Lønnstakere i de nordiske landene ligger fortsatt på topp i organisering i fagforeninger, men organisasjonsgraden synker gradvis, viser tall fra OECD. I 2015 var drøyt 1,8 millioner ansatte i norske virksomheter tilknyttet en arbeidsgivertilslutning, melder Statistisk sentralbyrå. 1992-2013 sank organisasjonsgraden i de 36 OECD-landene om lag 35 prosent. [4.8.] ©NTB

12. august 2016

Historien om X-klassen er tema under Arendalsuka

Presseetikk er tema nå som politikere, journalister og andre samles til Arendalsuka 15.–20. august. Fagpresseprisvinner Kari Oliv Vedvik i Utdanning skal delta i etikkdebatten.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Generalsekretær Kjersti Løken Stavrum i Norsk Presseforbund skal stå på scenen i Arendal i 24 timer i ett strekk og lede #ETIKK 24.

I en pressemelding uttaler hun: – Få land, om noen, kan vise til et så sterkt, omfattende og innarbeidet presseetisk system som det vi har i Norge.

For alle som ikke er i Arendal er det mulig å følge debattene direkte på nrk.no.

I løpet av døgnet med #ETIKK 24 er det mulig å teste seg selv i vanskelige saker som identifisering av frikjente voldtektstiltalte i sosiale medier, høre PR-rådgivere fortelle hvordan de påvirker den offentlige debatten eller diskutere bruk av anonyme kilder i politisk journalistikk.

– Jeg er glad for å bli invitert til paneldebatten. Det tar jeg som en anerkjennelse både av saken jeg skrev om gutta i X-klassen og av fagpressejournalistikken, sier Vedvik.

Hun skal i ilden torsdag 18. august klokka 18–19. Saken om guttene som ble plassert i spesialklasse på Løken ungdomsskole på 1970-tallet ble publisert på utdanningsnytt.no og i Utdanning nr. 20 i fjor.

Vedvik synes det er bra å kunne vise fram at det også i fagpressen er mulig å gjennomføre et så omfattende graveprosjekt. Hun jobbet med saken i over ett år, og i artikkelen forteller hun historiene til sju av guttene som havnet i en klasse for såkalte «avvikere».

I juni i år mottok hun Fagpressens journalistpris for saken om X-klassen.

Faksimile av Utdanning 20/2015, der spesialklasseguttene historie blir fortalt av journalist Kari Oliv Vedvik over 12 sider. KLASSEFOTOGRAFI PRIVAT
Les nettversjonen her: utdanningsnytt.no/x-1115

8. august 2016

Byrådet i Oslo vil stimulere til flere lærlingplasser ved å innføre minstekrav til bedrifter som ønsker oppdrag for kommunen. ILL. FOTO ERIK M. SUNDT

Byrådet stiller strengt lærlingkrav i Oslo

Oslos byråd vil kreve at 10 prosent av arbeidet som gjøres for kommunen, gjøres av lærlinger.

– Oslo og Norge mangler fagarbeidere. Vi trenger noe som kan tvinge fram en endring, sier finansbyråd Robert Steen (Ap) til Dagsavisen.

Per i dag mangler 400 av Oslos elever lærlingplass. Det utgjør omtrent halvparten av dem som har søkt.

Ifølge Steen skal 10 prosent være et absolutt minimumskrav, og kontrakter gis kun til de som oppfyller dette. Han presiserer at Oslo kommune

med et innkjøps- og driftsbudsjett på 20 milliarder kroner i året vil være en sterk pådriver til endring.

– Det viktige er at vi ønsker å sette en høy standard for bruk av lærlinger, og går derfor noe høyere enn staten og andre offentlige institusjoner gjør, sier Steen.

Oslos byråd får applaus hos NHO-foreningen Byggenæringens Landsforening (BNL).

– At Oslo går foran med 10 prosent er kjempebra. Det er et signal til alle om at vi må strekke oss, sier administrerende direktør Jon Sandnes i BNL. ©NTB

● 12. august 2016

Byrådsleder i Oslo
Raymond Johansen og kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner har nå signert program for Groruddalsatsingen for nye ti år. På bildet har de akkurat mottatt evalueringsrapporten om satsingen.

FOTO ROLF ØHMAN, AFTENPOSTEN / NTB SCANPIX

Ny satsning på Groruddalen

Nytt tiårsprogram for Groruddalsatsingen blir realisert. Ordningen startet opp i 2006 og ble evaluert i mai i år.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Kommunal- og regionalminister Jan Tore Sanner signerte 12. august program for Groruddalsatsingen for 2017–2027 sammen med byrådsleder Raymond Johansen.

1,5 milliarder kroner er brukt siden 2006 for å løfte Groruddalen, området som ligger nord og øst i Oslo. Satsingen retter seg mot de 138 000 innbyggerne i de fire groruddalsbydelene Alna, Bjerke, Grorud og Stovner.

Gode resultater

Groruddalsatsningen omfatter mange områder. Når det gjelder oppvekst og utdanning viser evalueringen at det samlet har vært en nedgang i antallet elever som faller fra i vide-

regående opplæring i bydelen. Dette varierer imidlertid noe mellom de ulike videregående skolene.

Flere elever, som tidligere lå på svakeste nivå i nasjonale prøver i lesing, nærmer seg nå gjennomsnittet for Oslo.

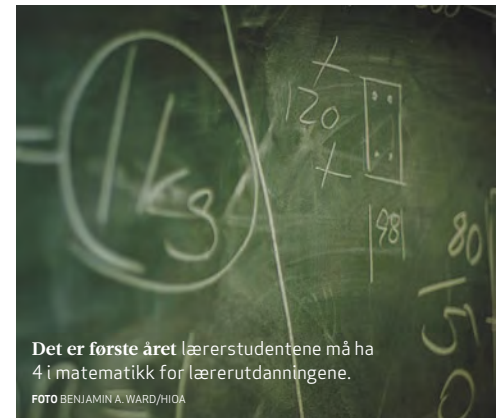
Nasjonal standard

Tiltaket som har vært satset mest på er gratis kjernetid for fire- og femåringer. Barn med innvandrerbakgrunn med tilbud om gratis kjernetid i barnehage gjør det bedre i lesing og regning på første og andre trinn, enn innvandrerbarn som bor i andre sammenlignbare bydeler.

De gode resultatene førte til at fra og med 1. august 2015 gjelder gratis kjernetid-ordningen for alle barn i Norge på fire eller fem år, eller barn med utsatt skolestart, hvor samlet inntekt i husholdningen er mindre enn 405.000 kroner i året. Kjernetiden omfatter 20 timer i uken med gratis barnehage.

MEST LEST:

● Dobling i antall nordmenn som tar lærerutdanningen i utlandet [10.08.]

Det er første året lærerstudentene må ha 4 i matematikk for lærerutdanningene.

FOTO BENJAMIN A. WARD/HIOA

● Flere enn 7000 søkere er ukvalifisert til lærerstudiene [19.07.]

● Matematikklærer Skage Hansen forteller om metoden han brukte i sekser-klassen [27.06]

● Bergens barnehagebyråd bekymret etter overgrep [07.08]

● Tre av fire strøk på lærerutdanningens forkurs i matematikk [09.08]

● Nyutdannet adjunkt ble satt ned i lønn [22.11.2015]

Gikk du glipp av denne?

Slik navigerer du riktig med barn på Facebook

Mange barnehager har egne Facebook-sider, og det krever tydelige retningslinjer. Her er noen råd fra erfarne Facebook-barnehager. (27.05)

www.utdanningsnytt.no/facebook270516

● 4. august 2016

Flere tyr til privatskole for å fullføre videregående

● Stadig flere får hjelp av privatundervisning for å fullføre videregående skole. Det viser tall fra privatskoleselskapet Sonans.

52 prosent av privatistelevene ved privatskolen Sonans har ikke generell studiekompetanse, og elevene blir stadig eldre. De siste årene har antallet elever over 29 år økt med 15 prosent

– Vi merker stor pågang og får flere henvendelser fra dem som vil ha generell studiekompetanse. Det merkes at utdanning er enda viktigere enn tidligere for å få seg jobb, sier Marit Aamold Sundby, strategi- og markedsdirektør i Sonans utdanning til Klassekampen.

Aktuelt navn

I evig kamp mot ulykker

Dødstallene i trafikken økte med 58 prosent i juli, sammenlignet med i fjor. Kristin Eli Strømme drømmer om en verden der alle går, ikke kjører, til skolen.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Trygg Trafikk

● Kristin Eli Strømme (62)

Hvem
Opplæringsjef
i Trygg Trafikk

Aktuell
Holder aksjoner rundt
omkring i Norge for å
sikre en trafikktrygg
start på skoleåret.

En del foreldre kjører barna til skolen. Det er vel ikke med på å øke trafikksikkerheten rundt skolene?

Dessverre velger en del foreldre å kjøre barna sine til skolen og er med på å skape farlige situasjoner. Vi oppfordrer alle til å gå. Lag gjerne ordninger der foreldre deler på å følge barna og går hver sin dag med flere barn. Målet er at barn etter hvert skal gå alene, og da må en øve på å gå fram og tilbake til skolen. Til dem som må kjøre: Sett fra deg bilen et stykke fra skolen og gå det siste stykket.

Hvordan jobber dere for å holde fokuset hele året, ikke bare nå før skolestart?

Det er en selvfølge at det settes inn ekstra ressurser både fra vår side og fra politiets side nå i forbindelse med skolestart. Det er viktig å tenke trafikksikkerhet hele året. Vi har opplegg for alle årstider. Når mørket kommer, retter vi oppmerksomheten mot det å være synlig og refleksbruk, for eksempel.

Mange små barn skal gå alene i trafikken fra nå av. Hva bør en tenke på?

De aller fleste førsteklasinger blir fulgt, og det er bra. Det en bør tenke på, er at det er en del litt større barn som har begynt å gå på egen hånd for første gang. Noen litt større barn har begynt å sykle på egen hånd. Disse er ikke så erfarne, og det krever at bilister og andre er ekstra observante. Alle bør ta ekstra hensyn til myke trafikanter, og særlig til barn som ferdes på egen hånd.

Du får holde en undervisningstime for det norske folk. Hva handler den om?

Den ville handlet om trafikksikkerhet. Det er viktig å lære opp barn fra tidlig alder. Det er forebyggende på sikt. I tillegg er du som voksen og forelder en rollemodell. Det burde alle tenke over når de er sammen med barn.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

André Bjerke. Han virket som en kunnskapsrik og spennende person som jeg gjerne kunne tenkt meg å ha hatt som lærer.

Hva liker du best med deg selv?

At jeg har godt humør, er optimistisk og positiv. I tillegg er jeg fornøyd med at jeg er nysgjerrig.

Hva gjør du for å få ut frustrasjoner?

Da går jeg lange turer. Det er godt for både sjel og kropp.

Er det noen du ville ha gitt straffelekse?

Ingen. Å gi straffelekse er jeg imot.

Hva er ditt bidrag for å redde verden?

Mitt viktigste bidrag er å jobbe med trafikksikkerhet.

«Som voksen og forelder er du en rollemodell.»

Det er ca 600.000 nordmenn som har slike leddproblemer som Steen slet med.

Steen Lerdrup:

”Nå er jeg kvitt

ømme og stive ledd

Steen Lerdrup er en 54-årig lærer. Han opplevde i tidlig alder å få problemer med leddene. Ting han før kunne gjøre uten problemer, ble plutselig vanskelige. Så begynte han med naturmiddelet Movizin.

Steen er 54 år, i sin beste alder, og absolutt for ung til at kroppen skal sette begrensninger. Jobben som lærer ser han på som en lidenskap, og fritiden fyller han med ulike aktiviteter som f. eks. fotball med kolleger. Å sitte stille er ikke det Steen er best på.

Leddproblemene kom plutselig

- For tre år siden fikk jeg plutselig plager med leddene mine, forteller Steen.

- Leddene ble stive og ømme og jeg fikk problemer med å bevege meg, livet ble brått veldig begrenset. Hele tilværelsen min ble faktisk påvirket negativt.

Steen har for eksempel all veden sin under verandaen. Kroppen protesterte så mye at det var helt umulig å hente og bære inn veden selv.

- Det var jo litt problematisk, sier han med en latter.

- Det var midt på vinteren og huset ble jo fort kaldt når jeg ikke fyrte. Det var ikke en god følelse å være avhengige av andre for å få hverdagen til å fungere.

Forbedring på få uker

- Jeg leste i avisen om ei dame som hadde gode erfaringer med naturmiddelet Movizin, og da tenkte jeg: ”Det kan jo ikke skade å prøve”. Jeg vil heller ta et naturmiddel enn å begynne å proppe i meg smertestillende piller.

Steen brukte bare Movizin i to uker, før han kunne merke de første tegnene på forbedring i leddene.

- Ja, det virker – og jeg nøler ikke med å anbefale Movizin til alle med leddproblemer. Kona mi, som i begynnelsen var veldig skeptisk, har også begynt med Movizin. Hun er nå kvitt sine leddplager, sier Steen med et smil.

Klar til fotballkamp igjen

Nå kan Steen hente veden under verandaen uten problemer, i tillegg til at han gir kollegene skikkelig motstand i fotballkampene igjen.

Steen forteller videre at flere av kollegene hans ble nysgjerrige på virkningen av Movizin, da han fortalte at han tok et naturmiddel mot leddplagene sine. Da flere av lærerne har tilsvarende plager, fulgte de Steens utvikling med interesse.

- I dag tar flere av dem Movizin. De har jo sett den gode virkningen det har på meg, ikke minst når jeg nå knuser dem på fotballbanen, sier Steen med et spøkefullt glimt i øyet.

wellvita
Sunnhet direkte til deg

Prøv Movizin til halv pris

Movizin kan du prøve på leveringsservice til halv pris for første pakke.

Nå kr 169,- for 45 dagers forbruk.

Send SMS: **LEDD 12 til 2210**

Besøk vår hjemmeside: **wellvita.no**

Ring oss: **37 08 13 00**

Åpent alle hverdager kl. 8-16

HVA ER MOVIZIN?

Dokumentert effekt på leddene

Movizin inneholder plantene ingefær, nype og boswellia, som i flere studier har bevist sin gode effekt på leddenes bevegelighet, slik at man får lindret leddplagene sine.

Utviklet av forskere

Movizin er opprinnelig utviklet av forskere på Odense Universitet i Danmark. Den inneholder naturens egen lindrende hjelp mot plagsomme leddproblemer.

86% opplever effekt

I den siste studien blant brukerne av Movizin, opplevde hele 86% en positiv effekt på leddene.

Virkningsgaranti

Effekten av Movizin er så god at Wellvita nå tilbyr alle en helt unik virkningsgaranti.

Hurtig virkning

For at man skal oppnå ønsket effekt av Movizin, anbefales det at man de første 14 dagene tar dobbel dosering. Deretter tar man kun 3 tabletter daglig. Virkningen vil gradvis kunne merkes etter 8-12 uker.

Halvparten tenke sitt eget **kroppss**

r ikke på språk

Lærerne sier at kroppsspråk har betydning, men kun halvparten er seg bevisst sitt eget kroppsspråk.

cecil

«Det var nedslående å se hvor mange elever som i løpet av en skoletime ikke fikk et eneste blick fra læreren sin.»

Liv Anne Fossbråten, førstelektor ved Høgskolen i Østfold

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Hans Hovland Løvlien

ILLUSTRASJON Egil Nyhus

Førstelektor Liv Anne Fossbråten ved Høgskolen i Østfold har fartet rundt og observert 100 klasserom for å se på kroppsspråket til lærere. I tillegg til å observere har hun også intervjuet lærerne.

– Det som forundret meg mest, var hvor lite bevisst lærerne var på blikkontakt. I løpet av en skoletime var det mange elever som ikke fikk et eneste blick fra læreren, sier forskeren til Utdanning.

Vi treffer Fossbråten på campus i Halden, der hun underviser kommende pedagoger i drama ved Avdeling for lærerutdanning.

Lærerne i studien var ikke på forhånd informert om at det var kroppsspråket deres som skulle observeres, men de ble spurt i etterkant om det var greit at Fossbråten brukte sine funn.

– Alle lærerne stilte opp, forteller forskeren, som har brukt to år på datainnhenting.

Liv Anne Fossbråten har besøkt klasserom i Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold. Hun tok for seg 2.-klasser, 5.-klasser og 9.-klasser.

Trenger mer bevissthet

I Halden treffer vi også barnehagelærerne Ida Syversen og Kristine Dahlstrøm. Sistnevnte er nettopp ferdig med utdanningen sin, mens Syversen ble ferdigutdannet for 12 år siden.

– *Tenker dere på deres eget kroppsspråk når dere er på jobb?*

– Ja, det vil jeg si. Vi er blant annet flinke til å sitte ned på kne eller på en stol, sånn at vi ikke står over barna og snakker ned til dem. I barnehagen snakker vi også mye om hvilke signaler vi sender ut, sier Syversen.

– *Lærte dere om kroppsspråk under studiet?*

– Noe, men jeg skulle gjerne hatt mer, sier hun.

Dahlstrøm har tatt drama mens hun studerte for å få en enda bedre forståelse for det nonverbale språket.

– Det er veldig viktig å tenke over hvordan en opptrer. Hvis en sier noe, og kroppen viser noe annet, blir andre utrygge på deg, sier Dahlstrøm.

Dobbeltkommunikasjon

Både barnehagelærerne og forskeren er enige om at det er uheldig å si én ting og uttrykke noe annet med kropp og mimikk.

– Det er lett å gjøre det hvis en blir sint eller redd, og prøver å skjule det. Hvis hele kroppen din og stemmeleiet viser at du er sint, hjelper det ikke at du sier noe annet, sier Fossbråten.

– *Er det lov å bli sint?*

– Ja, det må være lov. Når barn gjør noe ulovlig eller farlig, må det sies ifra på en tydelig måte, men det beste er jo om man kun blir litt strengere og tydeligere i stemmen, forklarer Fossbråten.

Barnehagelæreren er enig i det og fremhever at de også klarer å være profesjonelle når de må si ifra og at det er viktig for dem at barnet forstår

Etter å ha observert lærere i 100 klasserom kan Liv Anne Fossbråten dokumentere at én av fire lærere ler av elever som svarer feil eller sitter urolig.

Barnehagelærer Ida Syversen (t.v.) viser hvordan en ikke bør henvende seg til Kristine Dahlstrøm når Ida vil fortelle henne noe.

● Læreres kroppsspråk

6 prosent av lærerne himlet med øynene og lo av elevers gale svar.

21 prosent gjorde det samme når elever satt urolig eller ikke så ut til å følge med.

87 prosent av lærerne overså én eller flere ganger i løpet av skoletimen elever som rakk opp hånda og ba om hjelp til å løse en oppgave.

I 70 prosent av tilfellene der læreren lovt «Jeg kommer til deg etterpå», kom ikke læreren tilbake til vedkommende elev.

43 prosent av lærerne viste små nikk og smil mot én eller to enkeltelever gjentatte ganger i løpet av skoletimen, mens andre ikke fikk noe blick direkte rettet mot seg.

50 prosent er bevisst sitt eget kroppsspråk.

Kilde: Læreres kroppsspråk, førstelektor Liv Anne Fossbråten

hvorfor de reagerer i ulike situasjoner. Syversen har også en annen effektiv måte å markere at hun mener alvor og demonstrerer hvordan hun legger ned stemmen et hakk og snakker med litt lavere stemme.

– Datteren min pleier å si at hun ikke liker den stemmen, og at jeg godt kan bli sint i stedet, sier Syversen og ler lurt.

Begge de to barnehagelærerne tenker på sitt eget kroppsspråk, men at det er viktig å bli minnet om hvor vesentlig kroppsspråk er.

– En leser jo mye av hvordan et barn ter seg også. Vi er flinke til å observere, og det mener jeg

også er viktig, sier Dahlstrøm.

Mimikk og fakter er en del av det nonverbale språket og kan brukes for å forsterke budskapet.

– Det bør komme naturlig, men vi kan gjerne ta frem litt av italieneren i oss hvis det føles greit.

Ikke på timeplanen

Lærerutdanner og forsker Fossbråten synes det er altfor lite om kroppsspråk under utdanninga av kommende lærere.

– Det er litt mer på barnehagelærerutdanningen enn på lærerutdanningen, men det skulle vært langt mer fokus på det, synes hun.

Kun fem prosent av deltakerne i studien husket at de hadde lært om kroppsspråk i løpet av lærerutdanningen sin.

– Mine funn viser jo at det er for lite vekt på det nonverbale språket i løpet av utdanningen av lærere.

– *Hva var det som overrasket deg mest?*

– Jeg må jo si at det var nedslående å se hvor mange elever som i løpet av en skoletime ikke fikk ett eneste blick fra læreren sin.

Hele 87 prosent av lærerne overså én eller flere av elevene som rakk opp hånda og ba om hjelp.

– Med å overse mener jeg her at læreren virkelig ikke legger merke til eleven eller elevene, ikke de tilfellene der elever ble sett på og deretter ble sittende og vente på at læreren senere skulle vende tilbake til dem når det ble tid til det.

Å speile en annen

Forskeren har utdannelse innen teatervitenskap og blant annet erfaring innen skuespillerkunst og regi. Hun har siden 1994 undervist kommende lærere i blant annet kommunikasjon og kroppsspråk.

– Et triks en kan lære seg, er å bruke sitt eget kroppsspråk til å speile den en snakker med. Ofte smiler vi tilbake når noen smiler til oss, men vi kan også herme faktene. Det må likevel ikke være så tydelig at den andre merker det, forklarer Fossbråten.

Hun forteller at hun bruker det bevisst i enkelte situasjoner.

– Det får den andre til å føle seg vel. Bare prøv! En kan også øve seg foran et helfigurspeil, eller bli filmet. Det vil gjøre en mer bevisst på sitt eget kroppsspråk.

Hun understreker at det var mange flinke lærere med i undersøkelsen.

– Jeg tror ikke det er vond vilje blant dem som ubevisst gjør ting som kan tolkes negativt, sier Fossbråten.

Lite bevissthet

Når lærerne som hadde blitt observert, ble spurt om de trodde kroppsspråk hadde stor, middels eller liten betydning for kommunikasjon mellom mennesker, svarte 99 prosent at det har stor betydning. Bare én prosent mente det hadde middels betydning.

– *Har kroppsstørrelse og stemmeleie noe å si for om man blir hørt i undervisningssituasjonene?*

– Det vil nok være en fordel å ha en mørk og tydelig stemme, men en kan trene på å bruke kroppsspråket på en slik måte at man utstråler trygghet.

– *Hva hvis en er nervøs?*

– Da må en tenke seg sikrere, det går an. Hvis du tror at dette takler du og står med et åpent

Kristine Dahlstrøm viser frem hvordan hun ville ha oppført seg viss hun ikke vil høre på Ida Syversen (t.v.).

Ikke alltid en vil ha klem, men finner seg i det. (bildet over til høyre)

kroppsspråk, vil du klare det. Men det er noe en må øve på.

– *Hva er det verste du vet?*

– Det verste jeg hører, er litt anstrengt høy kvin- nestemme. Det er slitsomt for alle, både for dem som hører på og den som snakker, sier Fossbråten.

Stemmefinneren

En som har forsket på stemmer, er Jorid Løvbakk, som er logoped ved Stadped Sør-Øst i Oslo.

Løvbakk har forsket på prestestemmer, og hun fant ut at mer enn én av fire prester slet med utslitt eller anstrengt stemme.

– Det er grunn til å tro at det er likedan for lærere. Jeg vil tro at i alle yrkene der en benyt- ter stemmen mye, finnes personer som sliter med det som på fagspråket heter fonasteni. Kvinners stemmer er dessuten mer utsatt enn mennenes anatomisk sett, sier Løvbakk til Utdanning.

Det er mange faktorer som påvirker stemmen, og lærere bør tenke på at de ofte har stemmen som arbeidsredskap, understreker hun.

– Stemmen er vårt følelsesmessige barometer. Den er et organ som er følsomt for hvordan den enkelte har det. Hvis man stresser, sover dårlig, engster seg og lignende, spiller dette inn på stem- men, forteller Jorid Løvbakk, som har jobbet innen profesjonen siden 1995.

Mange har fått hjelp av logoped Jorid Løvbakk når de tror at de har slitt ut stemmen sin.

Ikke nok logopeder

– Å stå i et klasserom, ofte time etter time, er belastende. Jeg vil anta at en del lærere bruker stemmen mer i løpet av en dag enn en skuespiller, som har tre års stemmetrening i sin utdanning, sier Løvbakk.

Logopeden er forundret over at ikke lærere får mer opplæring i stemmebruk og kroppsspråk i løpet av lærerutdanningen sin.

– Det finnes ikke nok logopeder i Norge til at vi kan lære dem å bruke stemmen riktig og ikke belaste den for mye, men det finnes en del øvelser en kan lære seg. Akkurat som skuespilleren som skal på scenen, bør en lærer varme opp stemmen med enkle øvelser. I tillegg er det bra om en lærer seg å bruke den naturlige stemmen sin.

– *Hva er den naturlige stemmen?*

– Forsøk å slappe av i kroppen og si et naturlig, avspent «hmmmm». Da finner man ofte et natu- rlig og avspent stemmeleie. Prøv deg frem, og finn det stemmeleiet som føles best for deg.

Det aller første en bør lære seg, er å slappe av i magen og bruke kraften i magen til å legge lyd på stemmen.

– Der gjør nok mange feil. De holder inn magen, men da bruker en bare øverste del av lungene, og stemmen og pusten blir anstrengt. Noen snakker også med et for høyt stemmeleie. Det er veldig >

Til daglig er de to barnehagelærerne Ida Syversen og Kristine Dahlstrøm gode venner, og de har ingen problemer med å vise hvordan man best oppnår kontakt med hverandre, i motsetning til situasjonen i bildet under.

- Kroppsspråk har betydning for læring

Statssekretær Bjørn Haugstad (H) i Kunnskapsdepartementet mener det er opplagt at dårlig eller avvissende kroppsspråk har betydning for elevers læring.

- Rammeplanen for lærerutdanningen styrer ikke i detalj hvordan en lærer skal opptre, men det er opplagt at dårlig eller avvissende kroppsspråket har betydning for elevenes læring. Derfor er også både formidling, læringsmiljø og klasseledelse en viktig del av lærerutdanningen. Det er lærerutdanningene som må sørge for at oppmerksomhet om kroppsspråk blir formidlet til studentene, slik at studentene skal bli bevisst på sitt eget kroppsspråk. Tilbakemeldinger fra praksislærere og veiledere om kroppsspråk er selvfølgelig også viktig.

- Vi er opptatt av at lærere skal legge ny forskning til grunn og bruke det bevisst i utviklingen av seg selv som lærer. Derfor er det viktig at både lærerstudenter og lærere får tilgang til ny forskning som kan gjøre dem oppmerksom på funn som kan si noe om deres arbeidshverdag.

belastende å snakke for lyst. Stå godt, slipp pusten til og la det bli naturlig, forklarer Løvbakk.

Brister i gråt

Til Løvbakk blir det henvist en del som har mistet stemmen helt, også lærere.

- Årlig har vi lærere inntil som har blitt rammet av fonasteni (stemmetretthet). De kan være så hardt rammet at de ikke klarer å snakke eller bare må hviske. De blir alltid undersøkt av øre-nese-hals-spesialist for å fastslå at det ikke er noe annet som gjør at de sliter med å snakke. De kan ha så vondt at de beskriver det som en skjærende smerte når de forsøker å snakke. For noen kan dette være en tilstand som bare opptrer i klasserommet.

- Hvorfor det?

- De bruker stemmen mye hver dag, og det er i seg selv belastende. Dersom de i tillegg spenner seg når de skal snakke, kan stemmen bli anstrengt og slitsom å bruke, blant annet på grunn av et for

lyst stemmeleie. Når vi da hjelper dem til å finne tilbake til stemmen sin, blir de forundret.

- Hvordan reagerer de?

- Noen blir så glade at de begynner å gråte. De skjønner jo ikke at det er mulig å finne igjen stemmen med enkle og effektive øvelser. De har jo trodd at de har slitt ut stemmen sin. Det kan bli så alvorlig at de ikke klarer å snakke på flere måneder, forklarer stemmefinneren.

De som blir henvist til Statped, kan komme til behandling over flere dager og bo der på internat.

Slutt å si ja

Et kjennetegn ved mange av dem som blir henvist til Løvbakk, er at de er ja-mennesker.

- Det er ofte de som skal rekke alt og er superforberedte til timene sine. I tillegg tar de på seg masse på fritiden. Det er ikke noe galt i å være flink, men en kan da stå i fare for å bli sliten, og det kan gå ut over stemmen.

– Må inn på timeplanen

Kroppsspråk må bli en del av pensum på lærerutdanningen, mener Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet.

Nestleder i Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet, Bjørn Roberg, er selv ferdigutdannet lærer. Han kan ikke huske at han noen gang hadde undervisning om det nonverbale språket i løpet av sin lærerutdanning.

– Når jeg ser denne undersøkelsen, blir jeg skremt over hvor lite bevisst lærerne er sitt eget kroppsspråk. Det er helt klart at dette bør inn i opplæringen av kommende lærere, både på selve utdanningen, men også når en er ute i praksis, sier Roberg til Utdanning.

Han synes det er oppsiktsvekkende at seks prosent av lærerne ler og himler med øynene når elevene svarer feil.

– Latterliggjøring blir så feil, dette er virkelig ikke bra.

– *Hva overrasket deg mest?*

– At bare halvparten av lærerne var bevisst sitt eget kroppsspråk, og at kun fem prosent hadde hatt noen form for undervisning i kroppsspråk i løpet av utdanningen sin.

– *Hvis du tenker tilbake på dine egne erfaringer som elev og student: Hva var det viktigste for deg når vi tenker på det nonverbale språket?*

– Jeg kan ikke komme på at jeg noen gang ble utsatt for himling med øynene og lignende, men det som var viktig for meg, var å bli sett på en god måte.

– Nesten alle var enige i at det nonverbale språket er viktig. Da må det på timeplanen i løpet av lærerutdanningen.

Bjørn Roberg, nestleder i Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet.

FOTO: INGER STENVOLL

«Å tvile på ord er mindre skadelig enn ubegrunnet tillit til dem.»

Vaclav Havel (1936–2011), tsjekkisk poet og president

● **Stundefinansiering**

– Studenter kan ikke leve på studiestøtte alene

Studenter kan ikke leve av støtten fra Lånkassen alene. ILL. FOTO INGER STENVOLL

Utregninger viser at pengene fra Lånkassen ikke dekker studenters utgifter. Studenter er nødt til å jobbe eller få hjelp hjemmefra, og dermed risikerer vi et klasseskille, sier forbrukerøkonom Elin Reitan i Nordea.

– **Studiestøtten** har på langt nær holdt trutt med økningen i levekostnadene, sier hun til Finansavisen.

Studenter har månedlige utgifter på 13.000 til 13.300 kroner, mens den offentlige studiestøtten er på 10.395 kroner.

– Ikke alle har foreldre som kan bidra med pengehjelp, og for mange kan det være vanskelig å kombinere jobb og studier, sier hun og legger til at en deltidsjobb kan få uheldige konsekvenser ved å ta mye tid og oppmerksomhet.

– Vi risikerer at det oppstår et klasseskille dersom det kun er de med rike foreldre som kan fokusere på studiene, advarer Reitan. (©NTB)

● **Kryssordløsning**

Vinnerne av sommerkryssordet er: Anne Margrete Todal, 3714 Skien og Marit Røvang 2967 Lomen. De vil motta boksjekk på kr. 500,-. Vi gratulerer!

● **Dikt**

Adjunkt med opprykk

Lønna er såpass at den utgiftene bærer
når du har utdanning som lærer
Etter hvert kan dyrere vaner på deg sige
særlig hvis kommunen har egen kompetansetige
Topplønn i kommunal sektor
får du med bevis på at du er lektor
Lønna er ikke stort bedre skal du tro
Der borte i kapittel 3.4.2
Det er greit å være litt over middels,
lommeboka blir akkurat passe tykk
når du er adjunkt med opprykk

ILL. FOTO INGER STENVOLL

Tor Bitustøyl

● Tyrkia

Utreinskingar i utdanningssektoren etter kuppforsøket

Murat Hudagendigar-universitetet i Istanbul er eitt av 15 universitet som er stengde etter kuppforsøket i Tyrkia. Rundt 1000 skular har òg måtta lukke dørene.

FOTO OZAN KOSE/AFP/NTB SCANPIX

42.000 tilsette i utdanningssektoren er omfatta av utreinskingane etter kuppforsøket 15. juli, opplyser den tyrkiske avisa Hürriyet si engelsk-språklege nettutgåve.

Dei fleste av desse er rektorar og lærarar, som no anten har mista jobben eller er suspenderte. Ifølgje regjeringa er dette naudsynt for å stanse påverkadene til Gülen-rørsla, som styresmaktene mistenkjer stod bak det mislukka kuppet. Tiltaket har møtt kritikk frå fleire hald, mellom anna den internasjonale lærarorganisasjonen Education International, som ikkje godtek forklaringa om at alle desse har delteke i ulovlege aktivitetar for å fjerne regjeringa. Leiareren for rørsla, Fethullah Gülen, har i fleire intervju avvist at dei har hatt noko med kuppforsøket å gjere, og til den britiske avisa The Guardian seier han at president Recep Tayyip Erdogan kan ha organisert det heile sjølv for å kunne slå ned på rørsla hans.

Nyhendebyrået Anadolu melder at minst 246 menneske vart drepne og nærare 2000 skadde i kuppforsøket. Tyrkia er no inne i ein tre månaders unntakstilstand, der fleire av punkta i den europeiske menneskerettskonvensjonen er midlertidig sette til side.

● Kenya

Over 120 skular påtønt i sommar

Sidan juni har minst 120 ungdomsskular brunne i Kenya. Ifølgje kringkastings-selskapet CNN er fleire tusen elevar no utan skuletilbod på grunn av brannane. Brannane har i hovudsak råka internatbygningar, men ingen er til no komne til skade. Ifølgje kenyanske medium er til saman 45 elevar sikta i samband med brannane. Bølgja av skulebrannar starta etter at utdanningsdepartementet varsla ei skulereform som vil føre til fleire veker kortare ferie og strengare reglar for kommunikasjon med omverda, som eit tiltak mot eksamensjuks. Den kenyanske nettavisa Tuko melder at styresmaktene har sett ned ein komité som skal kartlegge årsakene bak skulebrannane og finne løysingar på uroa.

● USA

Studenter i Texas kan bære våpen på campus

En ny våpenlov tillater nå studenter i Texas å bære skjulte håndvåpen på campus. Dermed blir Texas den åttende amerikanske delstaten der dette er tillatt. Den nye våpenloven som trådte i kraft mandag, gjelder studenter som er over 21 år og har lovlig våpenlisens. Flere kritikere, blant dem tre professorer i Austin, har gått til sak og mener at lovendringen krenker deres talefrihet fordi studenter som bærer våpen, vil skape frykt på universitetene. Forkjemperne mener lovendringen vil gjøre det lettere å slå ned potensielle angrep. (NTB)

Hvem blir Norgesmester?

EN RESSURS FOR DEG SOM LÆRER
- GØY FOR ELEVENE!

Denne engasjerende og holdningsskapende kunnskapskonkurransen gjennomføres på nettet og tar opp ungdomsrelaterte tema som rus, miljø og andre spørsmål knyttet til samfunnet i dag. Dette dekker kompetansemålene for 6. og 7. trinn i naturfag og samfunnsfag. Skolequizen gjennomføres ved bruk av interaktive oppgaver og læringsressurser.

Gjennom skoleåret deltar elevene i tre runder med quiz, og til slutt møtes ett lag fra hver av de tre beste skolene, med hver sin lærer, til finale i Trondheim i mai 2017. Deltakelse og bruk av læringsressursene er gratis.

Her finner du mer informasjon og melder på klassen: norgesmester.juba.org

Juba™

"Hvem blir norgesmester?" driftes av barneorganisasjonen Juba med støtte fra Helsedirektoratet.

juba.org

● Marianne Thømt

Spesialpedagog ved Haukåsen spesialskole i Oslo

Aktuell
Underviser i elevbedriften «Grønt prosjekt»

Paprika, solsikker og penger

Elevbedriften «Grønt prosjekt» holder til i Dr Dedichens drivhus mellom Trosterud og Haugerud i Oslo. Klassens miljøarbeider Johan Evald Wilhelmsen (t.v) er en av ildsjelene som har sørget for å få liv i drivhuset. Her pakker han planter sammen med Albert Stefanussen (14).

Når plantene i «Grønt prosjekt» er solgt, kan elevene selv bestemme hva pengene skal brukes til. I fjor ble det campingtur.

- Hvor mye koster solsikken, spør spesialpedagog Sandra Moen.
- Den koster 50 kroner, svarer Seraj Mehmood. (14)
- Og hvor mye blir det for to?
- Det blir 100 kroner.

TEKST OG FOTO Lisbet Jære

Haukåsen spesialskole har drivhus som elevbedrift, og Utdanning besøker elevbedriften «Grønt prosjekt» rett før sommerferien. Det er likevel full aktivitet i drivhuset. Elevene pakker planter og regner ut pris for bestillingene som hentes senere på dagen. De har allerede solgt en god del planter, ikke minst under markedsdagen første lørdag i juni.

– Elevene er glade for å gjøre noe annet enn vanlig klasseromsundervisning, sier spesialpedagog Marianne Thømt ved Haukåsen spesialskole. Skolen ligger like ved Dr Dedichens drivhus mellom Trosterud og Haugerud i Oslo.

– Et enkelt regnestykke

Åtte elever fra sjetten til tiende trinn ved skolen har brukt vår og tidlig sommer til å plante frø, stelle og vanne vekstene.

Seraj Mehmood sitter konsentrert og regner ut hvor mye en kunde skal betale. På bestillingslisten er det bilde av blant annet solsikke, engblomme, paprika og persille, og ved siden av er det notert hva hver plante koster og hvor mange kunden vil ha av hvert slag. Et enkelt regnestykke, synes Seraj, selv om det er en stor bestilling.

– Når blomstene er plantet og står på rekke, kan en telle hver rekke og gange i stedet for å telle hver enkelt. En kan dermed være lat om en har lært gangetabellen, sier Thømt.

Matematikk er bare noe av det elevene lærer ved å ha elevbedrift.

Fra forretningsidé til samarbeid og selvtillit

Det er andre året at elevene har drivhus som elevbedrift. Elevene har vært med fra begynnelsen av og utviklet forretningsideen. Målet er at de skal kunne planlegge, produsere, markedsføre og tilby en vare eller tjeneste. De skal sette opp enkelt budsjett og regnskap, og ressurser i lokalsamfunnet skal brukes hensiktsmessig.

Thømt viser til målene i lærerplanen, og forteller at elevbedriften fungerer samlende for gruppa. De får trening i sosial kompetanse, lærer å ta hensyn til hverandre og skjønne de andres behov.

– De må bli enige og fordele arbeidsoppgaver. Fordi de jobber med et felles mål som er å plante og selge planter og få inntekter av det, fungerer det, sier Thømt.

Tidligere var Haukåsen skole først og fremst en spesialskole for barn med cerebral parese. I dag er den for barn med multifunksjonshemming. At barna har svært ulike behov, gjør at det er en større utfordring å lage et tilpasset undervisningsopplegg.

Skaper engasjement i lokalmiljøet

Drivhuset ligger i det gamle klinikkområdet til

Matematikk er bare en av mange ting en lærer ved å ha elevbedrift. Seraj Mehmood (14) regner ut prisen for en bestilling sammen med spesialpedagog Sandra Moen.

psykiater Henrik Dedichen (1863–1935). Det ble etablert rundt 1900. Dedichens filosofi var at mennesker ble friske av arbeid, og han fikk satt opp både gartneri og snekkerverksted.

Siden 2008 har imidlertid drivhusene stått tomme. Det syntes klassens miljøarbeider, Johan Wilhelmsen, var trist.

– Drivhuset er i utrolig god stand. Det er dårlig ressursbruk at de skulle stå tomme. Jeg så at spesielt var det gode muligheter for å engasjere skoler, sier Wilhelmsen, som var med å starte velforeningen Dr Dedichsens grønne torg.

Målet var å fylle drivhuset med liv fra både planter og mennesker, og skape en sosial møteplass på tvers av alder, kjønn og kultur.

I dag leier både barnehager og foreninger plass i drivhuset. Og i fjor lå alt klart for at Johan Wilhelmsens klasse kunne starte elevbedrift her.

– Det er tydelig at de liker dette. De glemmer

tiden. Og så lærer de å ta ansvar, plantene må vannes uansett om en har en dårlig dag og ikke har lyst, sier Wilhelmsen.

I fjor fikk den engasjerte miljøarbeideren lønn som fortjent. Klassen overrasket ham med lunsj på Hotel Bristol.

Drømmer om å se Vesuv

En sterk motivasjonsfaktor for elevene er at de selv kan bestemme hva pengene skal brukes til.

– I fjor dro vi på campingtur. De var med å planlegge turen og sette opp budsjett, de regnet ut hva vi hadde råd til. I år har vi ikke bestemt oss helt ennå, sier Thømt.

Etter å ha lært om vulkaner ble flere inspirert til å besøke vulkanen Vesuv. En av elevene regnet seg fram til at en reise for lærere og elever ville komme på 63.000 kroner.

Det har de ikke råd til, men Mats-Herman

Danielsen (12) synes det finnes mange spennende alternativer.

– Jeg ønsker å dra til Tusenfryd. Men først må vi selge plantene, og så ser vi hvor mye penger vi har. I dag skal vi bruke noen av pengene til å kjøpe is og brus, sier han.

Aktivitetene i drivhuset med å gjøre ferdig bestillingene før sommeren har intensivert, de skal hentes i Vestibylen klokka ett. I bakgrunnen snakkes det om basilikum og erbeblomster.

– Når de voksne tror vi har skvisa plantene når vi luker, vokser de opp likevel, sier Mats-Herman og ler.

Han gir et tips til slutt:

– En trenger verken moderne eller dyrt utstyr til dette. Vi har noen smarte triks, som å bruke kaffegrut. Plantene liker det, sier Mats-Herman.

Når et barnehagebarn får **kreft**

– Kan vi bli smittet? Kommer hun til å dø? Dette var noen av spørsmålene barna i Grini barnehage stilte da Oline på tre år fikk kreft. For Olines familie ble barnehagen en viktig støttespiller.

TEKST OG FOTO Wenche Schjønberg

– **Barnehagen har vært en frisone** og en god påminner om den vanlige hverdagen, forteller Jeanne H. Jenssen.

Hun sier den har vært det morsomme og det normale for datteren Oline de få dagene hun har greid å være der. Og den har hjulpet familien med å informere om sykdommen som helt plutselig rammet treåringen.

– Vi har bare gjort jobben vår, sier Rigmor Nordgården, som er pedagogisk leder på Olines avdeling.

– Vi har brukt sunt folkevett og har selvsagt brydd oss om Oline og familien hennes, sier Veslemøy Reinertsen, som er pedagogisk leder på avdelingen til Tarjei, som er Olines bror.

– Dere har gjort og gjør svært mye. Mye mer enn jeg har forventet meg og mye mer enn jeg har hørt at mange andre barnehager gjør når et barn blir alvorlig syk, sier Jeanne.

Til Utdanning sier hun at hun har hørt andre foreldre på Rikshospitalet og på sykehuset i Drammen beskrive at de ikke får så god støtte fra barnehagen.

Sagt fra om sykdom

Slik har det ikke vært for Jeanne og familien, som har opplevd godt samarbeid.

– For eksempel har de informert oss dersom det har gått en sykdom i barnehagen. På grunn av behandling har Oline i perioder hatt lave blodverdier, og i disse periodene har det vært risikabelt å utsette henne for smitte. For å redusere faren for smitte har vi holdt storebror hjemme hvis det har

vært mye smitte og sykdom i barnehagen. Her har Veslemøy vært en god sparringpartner. Etter lite nattesøvn og med mange tanker i hodet har det vært godt å ha et slags korrektiv i dem på hvorvidt Tarjei bør holdes hjemme eller ei, sier Jeanne.

Utdanning møter Jeanne sammen med de to barnehagelærerne i Grini i Bærum, like utenfor Oslo. Oline er nå tilbake i barnehagen, vel ett år etter at Jeanne forsto at det kanskje var noe som feilte den lille datteren.

– Jeg synes hun var litt skjev i ryggen og tenkte at hun kanskje trengte fysioterapi. Etter time hos fastlegen var vi allerede dagen etter henvist til barneavdelingen på Drammen sykehus. Der ble det raskt påvist at Oline hadde Wilms tumor, en kreftlidelse som rammer nyren, beskriver moren.

– Godt med åpenhet

Diagnosen kom selvfølgelig som et sjokk. Likevel greide foreldrene til Oline raskt å informere barnehagen om at Oline ville bli borte, og om hva som trolig ventet dem fremover.

Det var en tøff melding, også for barnehagen.

– Oline gikk praktisk talt fra å være frisk den ene dagen til å bli alvorlig syk den neste. Jeg har jo tenkt tilbake og spurt meg om dette var noe jeg burde ha forstått, men Oline var i kjempefin form. Hun var full av energi, sier Rigmor.

Barnehagen fikk tillatelse av Olines familie til å informere. Med hjelp fra Rikshospitalet skrev foreldrene et informasjonsbrev som barnehagen leste gjennom og delte ut til alle foreldrene i barnehagen.

– Det gjorde jobben vår mye lettere at vi kunne

Barnehagelærer Rigmor Nordgården sammen med Oline, som nå er tilbake i barnehagen. Oline må ha kortere dager, men er glad for å få leke sammen med andre igjen.

være åpne og fortelle det vi visste, sier Veslemøy.

Hun sier at åpenheten har vært avgjørende for å gi de andre foreldrene viktig informasjon.

– En sykdom som vannkopper kan faktisk bety forskjellen mellom liv og død for et barn som er gjennom tøff behandling. Da forstår også foreldre at vi spør om hva det er som feiler barnet deres når de ringer inn om sykt barn, sier barnehagelæreren.

Borte, men til stede

Selv om Oline har vært veldig mye borte fra barnehagen det siste året, har hun på en måte likevel vært der.

– Vi har snakket om Oline hele tiden. I samlingsstunder der vi har sunget og snakket om hvem som går på avdelingen, har Olines navn hele tiden blitt nevnt. Vi har også holdt kontakten med henne på Skype og gjennom brev mens hun har vært innlagt, sier Rigmor.

Hun sier at barnehagen også har hengt bilder av Oline som Jeanne har sendt på veggen, slik at barna til enhver tid var forberedt på hvordan Oline ser ut, for eksempel da hun ikke hadde hår.

Jeanne roser barnehagen for å ha vært til stede, også ganger hun mener de ikke hadde trengt det.

– De som jobber her, har vært utrolig flinke til å

møte oss og Oline i hele sykdomsperioden. Etter som Olines storebror Tarjei også går her, har Oline flere ganger vært med og levert ham. På grunn av smittefare, eller hennes form, har hun ikke kunnet være med inn i barnehagen. Da har de ansatte uoppfordret gått ut til Oline og snakket med henne mens jeg har vært inne. Og det at de har vært så omsorgsfulle, har også gitt meg mer ro i leverings- og hentesituasjonene med Tarjei, sier Jeanne.

Klump, ikke krusedull

Rigmor Nordgården sier at det også har vært viktig for barnehagen å være ærlige når de har snakket >

Oline har vært gjennom en tøff kreftbehandling. Nå er hun endelig tilbake i barnehagen og kan leke med blant andre storebror Tarjei som her sitter på mamma Jeanne's fang. Rigmor Nordgården som er pedagogisk leder på Olines avdeling, har vært en viktig støttespiller for familien i sykdomsperioden.

med barna om hva som feiler Oline. Noe som ikke har vært bare enkelt.

– Jeanne foreslo at vi skulle si til de andre barna at det var en krusedull inne i Oline som måtte bort. Men etter å ha tenkt litt på det, tenkte jeg at det ble helt feil ettersom de minste barna i barnehagen blir kalt kruseduller. Så jeg diskuterte det litt med Veslemøy, og sammen med Jeanne ble vi enige om å bruke det ordet de bruker på sykehuset for svulst: en klump, sier Rigmor.

– En klump er noe ungene forstår, de forstår at det ikke går an å ha en klump inni magen, så derfor måtte den bort, supplerer Veslemøy.

Å velge riktige ord er noe barnehagen har brukt tid på. De to barnehagelærerne mener det er viktig å bruke et språk ungene forstår, samtidig som barn takler det utrolig bare de får et ærlig og riktig svar.

Liv, ikke død

Svært mange tenker død når de hører ordet kreft. Det erfarte også de ansatte i Bærum.

– Noen av barna har besteforeldre som har dødd

«Det gjorde jobben vår mye lettere at vi kunne være åpne og fortelle det vi visste.»

Veslemøy Reinertsen, pedagogisk leder i Grini barnehage

av kreft, eller har hørt det har skjedd med andre. Flere lurte på om Oline kom til å dø. Mens Olines bror satt og hørte på, sa for eksempel ett barn at kreft, det er noe man dør av, beskriver Veslemøy.

– Hva svarte dere da?

– Da svarte vi at legene arbeider for at hun skal leve. Takket være åpenhet mellom Olines familie og oss, var vi godt orientert om at svært få dør av krefttypen Wills tumor. Uansett ville vi valgt å fokusere på livet. Oline lever, det er det viktigste, svarer barnehagelæreren.

– Skulle det motsatte ha skjedd, måtte vi tatt det derfra. Vi har hele tiden tenkt og jobbet ut fra at Oline skal tilbake til oss, sier Rigmor, som leder Olines avdeling.

Husket på broren

Oline må ta det litt mer med ro når hun nå er tilbake i barnehagen igjen etter operasjoner, stråling og cellegiftbehandling. Akkurat nå har hun ikke langt hår, slik mange jenter drømmer om, noe som også har vært et tema i barnehagen. De ansatte har da forklart ungene at Oline en periode mistet håret på grunn av behandlingen.

Mamma Jeanne er foreløpig med Oline i barnehagen og passer på at hun ikke blir for sliten og ikke får for lange dager. Hun setter også stor pris på at de ansatte tar så godt vare på Oline, slik at hun også får tid sammen med sønnen Tarjei.

– Det er vanskelig for barn som er søsken til alvorlig syke. De har sine bekymringer og tanker knyttet til det som skjer. Det har vært godt for meg at barnehagen har vært observant på Tarjei og bistått for å gjøre hans hverdag best mulig, sier Jeanne H. Jensen.

Bemanning teller

Når foreldre til kreftsyke barn opplever ikke å bli godt nok møtt, skjer det ofte i en barnehage som preges av stor vikarbruk og for få faglærte, sier Tove Nyenget i Kreftforeningen.

Hun er kreftsykepleier og Kreftforeningens fagansvarlige for barn og ungdom.

– Mor til Oline sier at hun kjenner til at ikke alle foreldre med kreftsyke barn beskriver at de blir like godt møtt i barnehagen som Olines familie er blitt. Er dette noe dere har hørt om?

– Det er en kjent problemstilling. Det varierer hvor godt foreldrene opplever samarbeidet med barnehage og skole, sier Nyenget, som også understreker at det er veldig mange som opplever barnehagen som støttende og hjelpende i en slik situasjon.

– Når foreldre opplever dårlig samarbeid, er dette ofte i barnehager hvor det er stor bruk av vikarer og midlertidig ansatte. Da er det lettere at det glipper fordi ingen tar ansvaret for oppfølgingen, og barnehagen blir dårligere på for eksempel informasjon om smittsomme sykdommer, sier hun.

Pek ut ansvarlig

Hun anbefaler at barnehager peker ut en person til å ha ansvaret når alvorlig sykdom rammer:

– Det er egentlig det samme hvem det er som har ansvaret, bare ansvaret ligger hos en person. Det kan være styrer, avdelingsleder eller barnets kontaktperson i barnehagen, bare ikke alle går rundt og tror at det er noen andre som tar ansvaret for kontakten.

Storebror Tarjei sklir ned i sandkassa, mens Oline sitter og leker. Barnehagelærer Veslemøy Reinertsen, mamma Jeanne H. Jenssen og barnehagelærer Rigmor Nordgården synes det er deilig å følge ungenes lek.

når sykdom rammer

Nyenget, som selv har arbeidet i 20 år med barn og kreft, mener at barnehagen også bør prøve å finne ut hva slags kontakt familien ønsker, og hvordan familien vil informere de andre foreldrene.

– Sykehusene har informasjonsskriv som egner seg, der det informeres om behandling og om hvor viktig det er å unngå smitte, spesielt vannkopper som faktisk kan være livsfarlig for et barn som er svekket av kreftbehandling, sier hun.

– Barnehagen må ta ansvar for kontakt

Tove Nyenget sier også at det er viktig at barnehagen tar ansvaret for å holde kontakten til familien selv om familien ikke tar så mye kontakt.

– Ikke tenk at de ringer nok når de får overskudd. Det er så krevende å ha et barn som går igjennom en kreftbehandling at det ikke er sikkert at foreldrene kommer på å ta så mye kontakt med barnehagen i denne tiden. For familiene og barna er ofte barnehagen det normale i en unormal livssituasjon. Ta kontakt. Vær på tilbudssiden. Spør hva familien trenger av hjelp og støtte. Jeg har til gode å høre at foreldre har blitt irriterte for eksempel av en vennlig tekstmelding fra lærer eller barnehage om hvordan det går, sier hun.

Nyenget understreker at det ofte skal veldig lite til for at barnet og familien føler seg inkludert.

– Husk at disse foreldrene er så slitne. De har så mye å tenke på. Og det er også viktig at barnehagen tar ansvaret for å følge med på hvordan det går med eventuelle søsken, sier hun og viser til at det er tøft for søsken når et barn er alvorlig syk.

– Vær ærlig om sykdommen

Nyenget mener også at barnehagen må være ærlige når de snakker med barna om kreft, og ikke omskrive sykdommen, men si det som det faktisk er.

– Hvordan takle for eksempel spørsmål om barnehagevennen kommer til å dø?

– Da ville jeg svart så ærlig som mulig. Det er viktig for tilliten at barna får riktige svar. Hvis for eksempel barnehagen lover at lille «Emil» kommer tilbake fra sykehuset. Hva da om «Emil» dør? Da ville jo tilliten bli brutt. Si heller at legene gjør alt de kan for at barnet skal bli friskt, men ikke lov barna noe som er dessverre kan være usikkert, sier hun.

Tove Nyenget anbefaler barnehagene å ringe Kreftlinjen dersom de har spørsmål.

– Vi svarer gjerne på alle slags spørsmål. Vi sender også bøker og informasjon vi har om barn og kreft til aktuelle barnehager gratis, sier hun.

Tove Nyenget, kreftsykepleier og Kreftforeningens fagansvarlige for barn og ungdom.

● Å møte et barn med kreft

Tips fra barnehagelærerne Rigmor Nordgården og Veslemøy Reinertsen.

- Hold så mye kontakt med det syke barnet og familien som praktisk mulig.
- Trekk det syke barnet inn i barnehagehverdagen gjennom ukentlige samtaler på Skype eller Facetime, brev, tegninger og besøk.
- Knytt barnet til barnehagen i tider som for eksempel adventstiden. Grini barnehage snakket enda oftere med Oline på Facetime i førjulstiden. Oline fikk deler av barnehagens adventskalender hjem og åpnet i en slik samtale en luke i sofaen sin hjemme, til Olines store glede.
- Lag en aktivitetskasse med ting fra barnehagen som barnet kan ha hjemme hos seg, for eksempel oppgavehefte, farger, lim, saks, papir og klistremerker.
- Fortell de andre barna og foreldrene så mye som mulig om sykdommen. Olines foreldre valgte å skrive et åpent brev. Det gjorde det lettere for barnehagen å informere.
- Vær nøye med å opplyse om smittsomme sykdommer som går i barnehagen dersom det syke barnet skal på besøk eller har søsken som går i barnehagen. Dette fordi foreldrene ut ifra blodverdier og form kan vurdere hvorvidt det er trygt eller ei at det syke barnet, eller søsken, er i barnehagen.
- En liten oppmerksomhet fra barnehagen betyr utrolig mye i en tung periode. Oline fikk for eksempel et maleri som alle barna hadde malt. Det betydde veldig mye både for henne og familien. Barnehagen oppfordret også barna til å sende kort fra sommerferien sin til Oline og Tarjei, storparten av sommerferien til Oline ble tilbrakt på Rikshospitalet.
- Finn ut hvilke ord dere skal bruke om sykdommen. På Grini ble for eksempel svulst til klump.
- Skaff litteratur om kreft som barna forstår. Grini har hatt stor glede av bøkene:
 - «Kjemomannen Kasper og jakten på de sure kreftcellene», utgitt av Den Norske Kreftforening.
 - «De gode strålene» av Kristin Farstad som handler om strålebehandling.Disse bøkene bruker de samme begrepene om kreft og kreftbehandling som brukes på norske barneavdelinger.

Klassen tok Sondre til topps

Klassen ble delt inn i bærelag, og de byttet på underveis med å bære Sondre opp. Her bærer blant andre Nikolay Edin Larsen (til v.) og Sindre Kathrud.

FOTO PRIVAT

Ved hjelp av en spesialstol, en entusiastisk lærer og 21 viljesterke klassekamerater fikk Sondre Støckert (13) toppturen han hadde drømt om.

TEKST Tom Helgesen

Sondre Støckert (13) fra Solbergelva i Nedre Eiker kommune i Buskerud har cerebral parese (CP), men han ønsket seg så inderlig en tur til toppen Knabben, som er et populært turmål for mange i kommunen. Toppen er likevel kun for folk som er gode til beins, for her er det både svært bratte stigninger og et til dels kronglet terreng med store steiner. Toppen er 400 meter over havet, og derfra er det en fenomenal utsikt over Solbergelva, Drammen og Drammensfjorden.

– Alle vennene mine hadde vært der, og da hadde jeg også lyst til å komme opp på toppen, sier Sondre til Utdanning.

– **Egentlig umulig**

– Toppen er egentlig helt umulig å nå for en som

- Herlig å være på toppen av Knabben, synes Sondre Støckert, som løftes av kontaktlærer Kristin Nystrøm og gymlærer Aslam Konar.

FOTO PRIVAT

er CP-rammet, men klassen hans ville det annerledes. De ønsket å trå til som en avslutning på barneskolen, sier Aslam Konar, spesialpedagog og gymlærer ved Solberg skole.

Sondre satt i rullestol frem til han var sju år. Da ble han operert for å kunne bli «gående», og etter operasjonen brukte han rullator frem til i fjor høst.

- Han går nå med krykker, så det er litt av en «mirakelgutt» vi snakker om. Jeg har hatt Sondre de siste tre årene og er godt kjent med han og hans evner, sier Konar.

Han har tilpasset ulike aktiviteter med tanke på Sondres evne til å gjennomføre, noe som har gitt motivasjon og lyst til å delta for 7.-klassingen.

Samhold og medmenneskelighet

Sondre hadde lenge hatt ønske om komme opp på Knabben, og Konar foreslo derfor at klassen skulle bære klassekameraten opp dit. Sammen planla gymlæreren og kontaktlærer Kristin Nystrøm turen, og den ble gjennomført i den siste skoleuka før ferien i strålende sommervær. Klassen ble delt inn i bærelag, og de byttet på underveis med å bære Sondre opp.

- Denne oppgaven har gitt elevene en forsterket følelse av samhold, medmenneskelighet og det å nå et felles mål. Turen ble spesiell for oss alle, og

det ble en minneverdig avslutning for klassen og hovedpersonen selv, forteller gymlæreren.

Prøvetur først

Klassen øvde først med bære dagen før «ekspe-disjonen», og de bar Sondre en tur fra skolen i nærområdet ned mot Drammenselva. Det var litt ubehagelig å ligge på ryggen såpass lenge, og spesielt å bære han opp bratte motbakker i tillegg. Så skolen fikk låne en spesialstol som Sondre kunne sitte på, og da var turen i boks. Rektor på Solberg skole, Grethe Eggerud, støttet gjennomføringen av «Prosjekt Sondre» fullt ut. Hun syntes det var fantastisk at klassen tente på tanken om å få Sondre opp på Knabben.

- Jeg stolte på klassekameratene mine og var ikke redd for at de skulle miste meg, så jeg følte meg veldig trygg. De var flinke og snille som hjalp meg opp. Stolen var bra å sitte på også, sier Sondre.

På egne ben

- Det ble noen utfordringer for klassen innover mot de bratte stigningene. Jeg ble likevel svært imponert over moralen på vei opp den ulendte stien, sier Aslam Konar.

De siste stegene mot toppen skulle Sondre ta med krykkene sine selv. Det var en glad gutt som

kunne stå på toppen og speide ned mot hjemmet og skolen i Solbergelva. En stor drøm var gått i oppfyllelse denne siste uka på barneskolen.

- Det var kjempeflott på Knabben, og utsikten var annerledes enn jeg hadde tenkt. Mye større og flottere enn jeg trodde. Jeg så huset mitt og skolen, ja egentlig omtrent hele Solbergelva, forteller Sondre fornøyd.

Lyst på flere fjellturer

En ting var oppturen til toppen, men hjemturen var heller ikke av det enkle slaget. - Det var litt vanskelig med store steiner og sånt, så noen voksne hjalp til noen steder nedover. Vi kom likevel fint ned til slutt, og det var fire og fire fra klassen min som byttet på å bære meg. Både gutter og jenter, sier han.

Toppturen i nærområdet har gitt Sondre mer-smak.

- Jeg har lyst på flere fjellturer, både i marka og på fjellet. Jeg trener mye og går mye tur for å bli sterkere i armer og bein, forteller Sondre, som begynner på ungdomsskolen i høst. På barnetrinnet har han vært aktivt med på gymtimene, og slik håper han at det skal fortsette på 8. trinn også.

Norskfaget i spenn mellom

Henrik Ibsen.

FOTO GUSTAV BORGES/NASJONALBIBLIOTEKET

Bjørnstjerne Bjørnson.

FOTO KARL ANDERSON/NASJONALBIBLIOTEKET

Bør norsk være et nasjonsbyggende fag? Er lese- og skriveferdigheter viktigere enn å utvikle felles litterære referanser og dannelse? Norskfaget er i endring, og debatten går om kursen framover.

TEKST Lisbet Jære

Om dannelse og redskap

Å lese ei skjønnlitterær bok er som å åpne ei dør og gå inn i rommet til et annet menneske. Forskning viser at litteratur kan gjøre oss bedre egnet til å forstå andres liv, tanker og følelser.

Politimann Jostein Sandvik mener til og med at når barn og unge kommer i kontakt med norsk kultur og litteratur i skolen, forebygger det kriminalitet, ifølge Klassekampen.

Men mange norsklærere er bekymret for at

skjønnlitteraturen er på vikende front, til fordel for mer nytte- og redskapstenkning i faget.

– Å gjøre norskfaget mer instrumentelt er jeg skeptisk til fordi språk og kultur henger tett sammen. Norskfaget handler ikke om å gi karakterer, men å bygge karakter, sier Thom Jambak.

– Skjønnlitteratur har bidratt til viktige veivalg

Jambak, som er norsklærer og medlem av sentralstyret i Utdanningsforbundet, fyrte av startskuddet for en debatt om norskfaget i kronikken «Norskfaget som nasjonsbygger» i Aftenposten for jul. Her ga han norskfaget æren for at Norge er et av verdens beste land å bo i, og han argumenterte for at det har ført til at vi forvalter oljeformuen bedre. Det er nemlig ikke bare kunnskap som bygger landet, det er like viktig med de verdiene som blir videreført gjennom skolen, mener han.

På pauserommet utenfor kontoret i Utdanningsforbundet forteller han over en kopp kaffe om foreldrene som var hjelpeleier og snekker, men at det var metervis med bokhyller i hjemmet, og at sitater fra Henrik Ibsen og Bjørnstjerne Bjørnson satt løst.

– Denne dannelsen som mine foreldre, som ikke har høyere utdanning, representerer, har gjort at Norge som nasjon har tatt de riktige valgene til fellesskapets beste, og at vi har høy tillit til hverandre, sier Jambak.

Smigret av frihet

Det store skiftet skjedde med Kunnskapsløftet i 2006, da det ble slutt på krav om at bestemte norske skjønnlitterære forfattere som Henrik Ibsen og Sigrid Undset, det som kalles den litterære kanon, skulle leses i læreplanene. Nå ble det opp til læreren selv å bestemme.

Norskfaget handler ikke om å gi karakterer, men å bygge karakter, sier Thom Jambak.

Alexander Kielland.

FOTO EMIL HOHLENBERG/
NASJONALBIBLIOTEKET

Amalie Skram.

FOTO R. OVESEN/NASJONALBIBLIOTEKET

– Som ung lærer ble jeg først smigret over hvor stor frihet læreplanen ga. Men så svarte en lærer at han ikke syntes Ibsen var viktig da jeg spurte hvilket Ibsen-stykke han ville velge for sin klasse, og det syntes jeg var urovekkende. Vi trenger en felles litterær kanon og felles referanserammer for å utvikle kultur og demokrati. I dag risikerer vi at unge ikke får lest store norske forfattere som Ibsen, sier Thom Jambak.

Han er bekymret for at faget er blitt mer rettet mot tekster og mindre mot litteratur.

– Grunnleggende ferdigheter som lesing og skriving er blitt viktigere enn refleksjon over innholdet i tekstene. Ifølge professor Ole Karlsen, som har sett på eksamensoppgaver i nordisk litteratur, har Kunnskapsløftet ført til et kunnskapsfall. Studentene forstår ikke lenger de litterære virkemidlene, de mangler kunnskap om litteraturhistorie. Det er en ny generasjon norskstudenter som mangler erfaring i å lese litteratur.

Dannelse motstykke til narsissisme

«Skjønnlitteraturen fungerer som et speil som gjør oss mer empatiske og lærer oss opp i det å se og forstå andre. Desto mer vi forstår av hva som motiverer andre mennesker til å tenke, føle og handle slik de gjør, desto bedre vil vi også kunne samhandle og løse utfordringer sammen», skriver Audhild Norendal i en kronikk i Aftenposten. Sammenhengen mellom empati og litteratur ga nytt perspektiv på debatten.

Utdanning treffer henne på Høgskolen i Sørøst-Norge, der hun jobber som høgskolelektor i norsk. Det er eksamenstid og stille i korridorene. >

Norskfaget skal ifølge læreplanen bidra til blant annet kulturforståelse, identitetsutvikling og dannelse.

ILL. FOTO JOHN ROALD PETERSEN

«Norsk har gått fra å være et dannelsesfag til å ha blitt et praktisk kommunikasjonsfag.»

Audhild Norendal, høgskolelektor i norsk ved Høgskolen i Sørøst-Norge

Sigrund Undset.
FOTO CARL VAN VECHTEN

● Formålet med norskfaget

Norskfaget er et sentralt fag for kulturforståelse, kommunikasjon, dannelse og identitetsutvikling. Gjennom aktiv bruk av det norske språket i arbeid med egne tekster og i møte med andres innlemmes barn og unge i kultur og samfunnsliv. Norskfaget åpner en arena der de får anledning til å finne sine egne stemmer, ytre seg, bli hørt og få svar. Slik representerer faget en demokratisk offentlighet som ruster til deltagelse i samfunnsliv og arbeidsliv.

Kilde: Læreplan i norsk, Utdanningsdirektoratet.

– Det er trekk ved dagens Norge som ligner de samfunnskritikeren Christopher Lasch pekte på i en bok om narsissisme i USA på 1970-tallet. Enkeltindividets behov for selvrealisering går foran kollektiv tankegang. Det handler ikke lenger om hva en kan gjøre for samfunnet, men hva samfunnet kan gjøre for en selv, sier Norendal.

Motvekten til narsissisme er dannelse, mener Norendal. Hun refererer til antologien «Den moglege sjølvoverskridinga. Norskfaget som dannelsesfag», som definerer dannelse som en selvoverskridelse som gir mennesket nye perspektiver, bedre innsikt og dypere forståelse for omverdenen og sine medmennesker.

Lesing øker empatien

De som leser litteratur, blir bedre til å gjenkjenne andres følelser, ifølge en studie fra New School for Social Research i New York. Forsøket gikk ut på at noen leste skjønnlitteratur av høy kvalitet, andre populærlitteratur som krim, mens en tredje gruppe ikke leste. Etter studien skulle de gjenkjenne den følelsesmessige tilstanden til menneskene på bilder.

– De som hadde lest skjønnlitteratur av høy kvalitet, hadde lettere for å gjenkjenne følelsene til menneskene på bildet. Det viser at det ikke er likegyldig hva en leser. Kvalitetssikret skjønnlitteratur bør få en gjenerobret plass i norskfaget, sier Norendal.

Hun har jobbet som norsklærer i ti år ved Pors-

– Å lese skjønnlitteratur gjør en mer empatisk, sier høgskolelektor Audhild Norendal.

FOTO LISBET JÆRE

– Fortellende skriving hadde en for stor plass i norskfaget, sier professor Kjell Lars Berge.

FOTO UNIVERSITETET I OSLO

grunn videregående skole. Også hun er bekymret for resultatfokus og målstyring. Hun ser noen sykdomstegn i samfunnet som hun relaterer til presset om å prestere, slik det kom fram i programmet «Sykt perfekt».

– En klasse fikk i oppgave å øve inn et eventyr til et lite skuespill, og en gutt spurte hva slags vurdering de fikk på dette. Da jeg svarte at det ikke var noen karakter, ville han ikke være med.

– Målstyring og testing gjør at en blir innkrøkt i seg selv og sine egne resultater, det vet jeg mange lærere mener. Norsk har gått fra å være et dannelsesfag til å bli et praktisk kommunikasjonsfag.

– Modent for forandring

Kjell Lars Berge, professor i tekstvitenskap ved Universitetet i Oslo, mener det har vært en ensidig formidling av norsk litteratur og språkhistorie fra nasjonsbyggingsperioden fra midten av 1800-tallet til begynnelsen av 1900-tallet, og at faget var modent for forandring.

– Svenskene rister på hodet av oss av denne overfokuseringen på nasjonale forfattere fra 1800-tallet. Hvorfor kan ikke elevene også lese Homer, Dante og Shakespeare – den klassiske internasjonale litteraturen? sier han.

Berge studerte for over 10 år siden over 3000 eksamensoppgaver fra ungdomsskolen mellom 1997 og 2001. Funnene ble publisert i bøkene «Ungdommens skrivekompetanse» i 2005. Her fant han og forskerkollegaene ut at flertallet av elevene valgte å skrive fiksjonsfortellinger, og ikke mer analytiske oppgaver.

– Fortellende skriving hadde da en for stor plass i norskfaget på bekostning av andre sjangre. Denne prioriteringen kunne også bidra til å forklare hvorfor norske elever gjorde det så dårlig PISA-undersøkelsen i 2006. Det er blant derfor at det fra og med Kunnskapsløftet er blitt et sterkere innslag av sakprosa i norskfaget.

Uten bekymring for litteraturens rolle er han ikke.

– Alt skjer jo så fort nå, viktige samfunnsdebatter skjer på Facebook-sider, store aviser veltes. Det er en utfordring å utvikle et fag som har så mye å si for den kulturelle hukommelse i et samfunn som er under rask endring, sier Kjell Lars Berge.

Vil ha færre karakterer

Karianne Skovholt i Landslaget for norsk-undervisning mener færre karakterer er den største kampsaken for norskfaget. Og ungdom må læres opp til å fordype seg i litteratur som er mer krevende enn flyktige tekster på nettet.

– Hva er ditt inntrykk av norsk lærernes synspunkt om de endringene som har skjedd i norskfaget etter Kunnskapsløftet?

– Jeg tror meningene er delte og at hver enkelt norsk lærer har sitt norskfag, der noen har forkjærlighet for å undervise i skjønnlitteraturen, mens andre liker sakprosa, språkhistorie eller språkbruk i digitale medier.

– Samtidig vet jeg at mange norsk lærere mener skjønnlitteraturen er på vikende front, til fordel for mer nytte- og redskapstenkning. Jeg tror vi vil se en trend der lærerne vil rette oppmerksomheten mot innholdet i faget, og kanondebatten kommer garantert tilbake.

– Norsk er kjent som skolen viktigste dannelsesfag. Hva menes med dannelse?

For det første er dannelse knyttet til identitetsutvikling gjennom å ha kunnskap om kulturarven.

For det andre er dannelse knyttet til begrepet «literacy», det vil si å ha lese-, skrive- og snakkekompetanse, og å kunne bruke denne kompetansen hensiktsmessig i ulike situasjoner. Norskfaget skal utvikle elevene til å bli selvstendige, aktive og nyttige borgere som kan ta del i samfunnet.

– Reduseres til et språkfag

– Tar Ludvigsen-utvalget vare på norskfaget som kultur- og dannelsesfag?

– I Ludvigsen-utvalgets NOU «Fremtidens skole» blir norskfaget redusert til et språkfag, på linje med de andre språkfagene i skolen. Etter høringsrunden er dette rettet opp, og i Stortingsmelding 28 «Fag – Fordypning – Forståelse», som bygger på Ludvigsen, er norskfaget fortsatt et språkfag og et fag for kulturforståelse, kommunikasjon, dannelse og identitetsutvikling. Det var en viktig seier for norskfaget!

– Flere kritiserer norskfaget for å ha blitt for instrumentelt og målstyrt. Hva mener du om det?

– Jeg tror dagens karakterssystem er det største problemet og det som kan gjøre norskfaget instrumentelt. Med færre karakterer vil norsk lærerne få bedre tid til fordypning og gode læreprosesser med gode muligheter for undervisningsvurdering.

– Hva bør norskfagets kjerneelementer være i framtida?

– Det er et vanskelig

spørsmål å svare på, og jeg vil overlate denne diskusjonen til flere av mine norskfaglige kolleger. Samtidig vil jeg si at de grunnleggende ferdighetene, lese-, skrive- og snakkekompetanse, er norskfagets kjerne. Norskfagets tekster, sakprosa og skjønnlitteratur, står sentralt i arbeid med å fremme elevenes kulturelle dannelse og grunnleggende ferdigheter.

Kritisk og utholdende

– Evnen til å lese tekster kritisk er viktigere enn noen gang. Og så tror jeg evnen til å lese grundig og lenge om gangen er viktigere enn noen gang før. Ungdom må læres opp til å fordype seg i litteratur som er mer krevende enn de flyktige tekstene på nettet og i sosiale medier, sier Karianne Skovholt som er førsteamanuensis i norskdidaktikk ved Høgskolen i Sørøst-Norge (HSN) og styreleder for Landsforeningen for norskundervisning (LNU).

Isaksen forstår behovet for en felles kulturarv

– Jeg sympatiserer med mange av argumentene for at vi burde ha en kanon, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H).

Isaksen poengterer at en litterær kanon er en måte å fremheve noen felles klassikere på, en felles kulturarv som alle burde kjenne til.

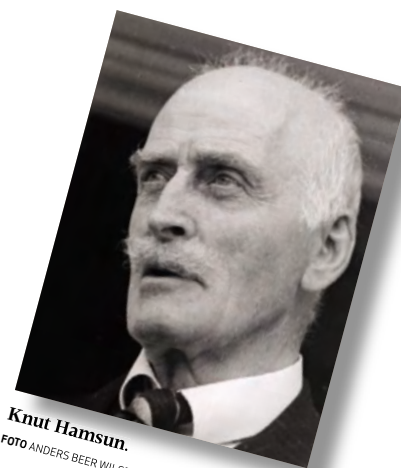
– Samtidig er det jo ikke slik at en kanon diktert fra sentralt hold i seg selv skaper eller vedlikeholder en litteraturarv, og dagens læreplaner med sine kompetansemål bygger jo nettopp på en tanke om at det er skolen og lærerprofesjonen sammen som forvalter fagene og deres innhold. Da må vi også ha tillit til at lærerprofesjonen skjøtter den jobben og sikrer en videreformidling også av våre store forfattere, sier han.

Kunnskapsministeren er imidlertid skeptisk til en kanon som dikteres fra politiske myndigheter.

– Derimot ville det vært et spennende initiativ om lærerprofesjonen selv, kanskje sammen med sentrale kulturinstitusjoner og litteraturmiljøer, diskuterte seg frem til en kanon. Den diskusjonen vil jeg gjerne delta i, men jeg ønsker ikke å diktere den fra departementet, understreker kunnskapsministeren.

Henrik Wergeland.
FOTO O. F. KNUDSEN/RIKSARKIVET

Knut Hamsun.
FOTO ANDERS BEER WILSE/NASJONALBIBLIOTEKET

Ungdom må lære å fordype seg i tekster, mener Karianne Skovholt.

FOTO NILS KAVLE/HIVE

Sikk sakk sko

Ransler

En lettvinnt måte å bære bøker på er å spenne ei reim rundt dem, men det holder ikke for Hammerfest-elever. Her krever klimaet kraftigere bærereds-kaper, eller ransler, som det het den gang fotografiet ble tatt, i desember 1968.

FOTO ROLF CHR. ULRICHSEN, AFTENPOSTEN/NTB SCANPIX

Sekken skal fram

Med skolesekk og skotøy i fast grep lar disse skoleguttene i Jakarta seg på ingen måte stanse av en oversvømmelse. Bildet er fra 2002.

FOTO BEAWIHARTA, REUTERS/NTB SCANPIX

Grobunn for mobbing

Hvem har den gjeveste? Fire franske skolejenter sammenligner veskene sine på begynnelsen av 1950-tallet. Observér hvordan de tre jentene i bakgrunnen reagerer.

FOTO AFP

Skolesekk

Skapt for å bære skolebøker og pennal i, men også til å skryte av, konkurrere med og kanskje i verste fall bruke som slagvåpen. Skolesekken er høyaktuell ved skolestart.

TEKST Ylva Törngren | yt@utdanningsnytt.no

Sydd av mennesker

Ennå er nok de fleste skolesekker, som her i Rawalpindi i Pakistan, sydd av fabrikkarbeidere, men et spørsmål er når roboter tar over synga. I 2015 ble det solgt 248.000 industriroboter, 12 prosent mer enn året før. Drøyt en fjerdedel av disse ble kjøpt av Kina, skriver nettutgaven til svenske Dagens Industri i det de siterer Financial Times i slutten av juni i år. Likevel har Kina «bare» 36 roboter per 10.000 fabrikkarbeidere, mens for eksempel Sør-Korea har 478. Bildet er fra våren 2014.

FOTO FAROOQ NAEEM, AFP/SCANPIX

«Schultüte»

En førsteklasing er på vei hjem fra første skoledag ved en barne-skole i Kleinmachnow nær Potsdam. I armene bærer han et kremmerhus med søtsaker og gaver som barn i Tyskland gjerne får på sin første skoledag.

FOTO RALF HIRSCHBERGER, ZB/NTB SCANPIX

Randoseru

I Japan pakker barna ned origamipapir, tøfler og hageredskaper i sin skolesekk, «randoseru», til første skoledag. En randoseru sys gjerne for hånd, og ordet stammer fra det nederlandske «ransel». Sekken på bildet, tatt i 2008, kostet den gang 84,000 yen eller cirka 4000 kroner og er av hestelær.

FOTO L. W. YANG, WIKIMEDIA COMMONS

Luksus

Om denne Louis Vuitton-vesken brukes til skolebøker eller ei, vites ikke, men debatten om at elever kjøper skolevesker til titalls tusen kroner, går jevnlig høyt i Norge. Bildet er tatt i Gstaad i Sveits, vinterstid 2015.

FOTO PETER KLAUNZER, KEYSTONE

Kilder: NTB scanpix og Wikipedia

Petit

Ole Foss

Lille Jenny

● **Ole Foss**
skribent og lærer
ARKIVFOTO PRIVAT

Oi, det der var jammen et stort flagg! Sikkert hundre meter, kanskje! Jenny la hodet bakover og kjente kanten av den nye, rosa skolesekken sin i nakken. Elsa-skolesekk. Helt ny! Den hadde stått og lyst på rommet, nesten av seg sjøl i natt.

Det hadde vært litt skummelt, for noe bråkete og rumlet ute og oppe i den store himmelen, og noe hadde rumlet og bråkt i magen også. Torden og lyn ute, grue seg inni magen.

I dag var det nesten sol, og han mannen de kalte for rektor stod med slips på seg og masse papir i hånda og smilte til alle. Smilemann! Bra! Jenny kunne tegne smilefjes, hun også, men ellers likte hun ikke å tegne så mye.

– Hei, sa rektorsmilemannen, og så kikket han på alle, så han måtte nok ha store øyne for å se så masse. Tre lærere stod også ved siden av, og det var to Jenny hadde hilst på før sommeren. Ei med morsomt hår hit og dit, og en mann med ring i øret sitt. Og nå var det ei som var ny. Jenny kjente at det rumlet litt i magen igjen, og mamma sin hånd var god å holde i. Kjente ikke så mange, Jenny. Bare han Leo, men han stod med ny caps med propell på og tullet med to gutter. Og så lo de så mammaene og pappaene hysjet på dem.

«– Hei, sa rektorsmilemannen, og så kikket han på alle.»

Mamma måtte ha opp mobilen sin, og alle mammaene og pappaene stod med mobilene sine, og det var to mammaer fra et annet land som hadde pakket seg inn med mye farger og flere små

ILL.FOTO STEINAR MYHR/SAMFOTO

barn som kanskje ikke skulle begynne på skolen, for de hadde ikke sekker.

Rektoren sa mange, mange navn. Leo sitt også, og da gikk han med forte skritt og mistet capsen slik at alle måtte flire, og han flirte sjøl også og hilste på rektorsmilemannen.

Ei jente med lys kjole og slik Elsa-sekk som Jenny ville ikke gå fram. Så hun måtte gå sammen med mammaen fram til rektorsmilemannen, og mammaen måtte stå sammen med de små barna og Tuva som gråt under det store flagget, og da begynte himmelen å gråte også. Veldig mye.

Da begynte mammaene og pappaene å bli redde for mobilene sine, og de tre som var lærere, smilte ikke så mye lenger, mens den lille hunden ei lilla dame hadde på armen, begynte å bjefte. Da sa han rektormannen som ikke smilte mer at de måtte inn i gymsalen, og da sa det bom og alle sprang inn fordi det blinket på himmelen, og Jenny sin mamma kom med hånda si igjen.

Inne fikk rektorsmilemannen med det våte fjeset ropestemme igjen, og han prøvde å si de rare navnene. Da fikk fargedamene smil i fjesene sine og sa navnene slik de skulle være. Mens alle kom med mobiltelefonene, for nå stod det som skulle være A og det som skulle være B på forskjellige lag, og mamma til Tuva fikk være med når alle tok bilder av A. Og rektorsmilemannen spurte om de lurte på noe.

– Når er det mat? spurte Leo. Propellen snurret litt rundt. Nå var skolen begynt.

● Tilbakeblikk

For 50 år siden
Folkeskolelærerne forent

Sammenslutningen av Norsk Lærerlag og Norges Lærerinneforbund ble offisielt stadfestet ved et konstituerende møte i Oslo 9. juli. Også Norges Skolelederlag og Norsk Øvingslærerlag gikk over i den nye Norsk Lærerlag. Det er grunn til å glede seg over dette samlingsverk. Man har følt stadig sterkere at den skillelinje som daterer seg tilbake til 1911, da Norges Lærerinneforbund ble dannet, ikke lenger hadde noen berettigelse.

Den Høgre Skolen
nr. 13/1966

For 25 år siden
Lærerhøgskolene må følge opp

– Både stortingsmeldinga om høyere utdanning og Kirke- og undervisningskomiteens merknader bør bli obligatorisk lesning for lærerhøgskolene. Her gis signaler om hvordan skolene skal arbeide og organisere virksomheten for å lage en skikkelig og god lærerutdanning. Det mener Atle Bjørn Mæhle, leder av seksjon for lærerutdanning i Norsk Lærerlag på bakgrunn av at lærerutdanninga skal bli 4-årig.

Norsk Skoleblad
nr. 23/1991

Et øyeblikk utenfor **boksen**

Som fersk lærer inngikk Jon Holsvik Sørland et veddemål med en av sine elever. Læreren ble så fornøyd med å tape at han veddet med samme elev igjen.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

● Jon Holsvik Sørland (44)

Hvem:
realfagslærer ved Flora videregående skole.

Godt å tenke på:
Når vi lærere tør å gjøre noe som er litt annerledes, litt på siden, så husker elevene det. Her kan det ligge mye god læring.

Etter ti år som avisjournalist skiftet Jon Holsvik Sørland til læreryrket. Skoleåret 2007/08 fikk han jobb ved Flora videregående skole i Sogn og Fjordane. Og her underviser han fortsatt.

– Det første året underviste jeg blant annet i biologi. Jeg fikk en andreklasser med veldig fine elever. Noe overmodig bestemte jeg meg for å inngå et veddemål med en elev i andreklassen, sier Sørland, som i tillegg til biologi underviser i matematikk og naturfag.

Han mente at eleven hans lå an til en treer på heldagsprøven i biologi og veddet hundre kroner på at han ikke ville klare en firer.

– Eleven vant. Jeg rettet prøven selv, men det var lett å forsvare den fireren.

Et spørsmål om snus

– Eleven var så fornøyd at han foreslo et veddemål til: en hundrings på at jeg ikke klarte å legge inn en pris snus under leppa og ha den der i 15 minutter.

– *Hvordan stilte du deg til det?*

– Jeg ble veldig betenkt. Selv har jeg aldri verken røkt eller brukt snus, men samtidig hadde jeg litt lyst til å ta imot utfordringen. Så en ettermiddag ved tretida sa jeg ok; skolen sluttet jo uansett halv fire.

– Dette var før porsjonssnusen ble introdusert. Jeg måtte legge en fingertykk snuspris under overleppa, sier Sørland.

– *Hvordan var det?*

– Forferdelig. Etter fire-fem minutter begynte

jeg å svette og måtte holde meg fast i bordet. Jeg ville bare gi meg, men elevene ville at jeg skulle fortsette. Etter ti minutter ble jeg skikkelig dårlig. Jeg sendte elevene hjem og barrikaderte meg inne i klasserommet i nesten en time. Jeg var kvalm og brakk meg.

– *Og tapte veddemålet?*

– Utvilsomt. Men det var faktisk litt greit å ha forsøkt å snuse i elevenes påsyn, for de av dem som så min reaksjon fikk nok ikke lyst til å prøve. Og i ettertid har både jeg og andre fortalt historien videre. Flora skal være en røykfri og snusfri skole og det prøver vi å få til. Selv blir jeg nå kvalm hver gang jeg kjenner lukta av snus.

Barrikaderte seg

– *Har du fortsatt å vedde?*

– Nei. Nå konsentrerer jeg meg om læreplanmålene. Men egentlig er det litt synd, for det er sånne episoder elevene husker. I begge tilfeller var det bra for elevene at jeg tapte veddemålet. Jeg tror vi lærere kan være et godt forbilde når vi gjør ting og tenker ting som er litt utenfor boksen.

– *Er du glad i konkurranser?*

– Ja, de litt uhoystidelige. Jeg deltar med glede på volleyball- eller fotballkamper mot elever. De vil jo gjerne at vi skal gå litt på trynet. Fysisk kan det være toft å spille mot elever. Jeg har både brukt et ribbein og skadet en fot, men jeg har det gøy, forsikrer Sørland.

Har du opplevd et gyllent øyeblikk som du vil dele med andre?
Send det til redaksjonen@utdanningsnytt.no.
Merk e-posten «Gylne øyeblikk».

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Ståle Johnsen | sj@utdanningsnytt.no

Kortfattet bok om relasjonskompetanse

Med dette heftet har forfatterne lyktes med å presentere et interessant fagfelt på en overraskende lettfattelig måte.

Forlaget Pedlex har nylig utgitt et 80 siders hefte som i sin helhet omhandler relasjonskompetanse, sett fra lærerens ståsted. Den ene av forfatterne, Jan Spurkeland, har skrevet flere bøker som omhandler ledelse og relasjonspedagogikk, og han er leder for fagnettverket Relasjonsledelse Norge. I presentasjonen av den andre forfatteren, Marit Lysebo, står det at hun har lang erfaring som pedagog, prosessveileder og coach, og praktisk ledererfaring fra grunnskolen.

I boka legger forfatterne til grunn Spurkelands egen definisjon av begrepet relasjonskompetanse, «... ferdigheter, evner, kunnskaper og holdninger som etablerer, utvikler, reparerer og vedlikeholder relasjoner mellom mennesker».

Forfatterne setter også av noen sider for å gi faglige begrunnelser for at skoler bør arbeide systematisk med relasjonskompetanse. Hvis en lærer er i stand til å skape tillit og trygghet i relasjonen til elevene, vil det påvirke elevens læring positivt. Her trekker man blant annet frem funnene i den newzealandske skoleforskeren John Hatties metaundersøkelser, der relasjonskvaliteten mellom lærer og elev og kontakten i forholdet rangeres på topp av 138 undersøkte faktorer. En annen viktig begrunnelse er at bedre relasjonskompetanse vil

Gode relasjoner mellom lærere og elever skaper blant annet et bedre læringsmiljø, konkluderer forfatterne i boka «Relasjonskompetanse i skolen». ILL. FOTO HERIBERTO HERRERA/FREEIMAGES.COM

kunne bidra til å redusere mobbing og krenkelser mellom elevene – «Sterke relasjoner mellom alle elevene i en klasse er den eneste psykologiske barrieren som kan stoppe mobbing».

De første kapitlene er først og fremst en teoretisk gjennomgang, men resten av boka er i større grad preget av konkrete problemstillinger, som eksempler på hvordan relasjonskompetanse kan trenes opp og hvordan man kan bruke den i lærings situasjoner. I kapitlet om kommunikasjonsferdigheter gis det blant annet eksempler på hvordan man kan ta imot og gi både positive og negative tilbakemeldinger.

I kapitlene som omhandler den praktiske implementeringen av kunnskap om relasjonskompetanse, tres ikke bestemte arbeidsformer eller metoder ned over leseren. Forfatterne benytter seg i stedet i stor grad av refleksjonsspørsmål

og refleksjonsoppgaver som skal få leseren til selv å ta stilling til hvordan man best kan nyttiggjøre seg kunnskapen. På nesten hver eneste side i boka finner man lister med fire-fem slike refleksjonsspørsmål, knyttet til teksten man nettopp har lest. Mange opplever nok refleksjonsoppgavene som nyttige – de bidrar til at man får tenkt over nylig tilegnet teori i tilknytning til sin nåværende eller fremtidige lærervirksomhet. Det kan imidlertid innvendes at det blir for mange av dem (totalt flere hundre) og at det fører til en unødvendig oppstyking av leseopplevelsen.

Språket i boka er lett og ledig, og det teoretiske rammeverket omkring relasjonskompetanse – et i utgangspunktet ikke helt enkelt fagfelt – presenteres på en overraskende lettfattelig måte. Dette er nyttig lesning for både lærere, lærerstuderende og skoleledere.

Relasjonskompetanse i skolen

Av Jan Spurkeland og Marit Onshuus Lysebo
Pedlex as 2016
80 sider

Her deler
vi med våre
lesere
fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Første skoledag i Vadsø

1948: Det er første skoledag for Rolf Geir Hauge (i midten). Han får følge av sin to år eldre bror Øystein og naboenta Edel Haldorsen. Bildet er tatt av guttenes far, Leif Hauge.

Rolf Geir Hauge sier til Utdanning at han ikke husker stort fra selve dagen, men andre minner fra skoledagene har derimot festa seg godt:

- Vi hadde Ola Aarseth fra Kautokeino som lærer. Han var flink og passa på at vi lærte. Preposisjonene i norsk sitter fortsatt som spikra, sier Rolf Geir Hauge og ramser dem opp alle som én på telefon fra Vadsø.

- Jeg synes den er morsom å ta når jeg møter norsklærere og spør om de kan preposisjonene, sier Hauge og ler.

FOTO LEIF HAUGE/FINNMARK FYLKESBIBLIOTEK TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Lærarbehov og utdanningskapasitet

● **Åsulf Frøysnes**
tidlegare høgskoledirektør

● **Sigmund Sunnanå**
tidlegare utdanningsdirektør

● **Per Østerud**
tidlegare rektor

Grunnskolen er ein stor arbeidsplass med kring 2900 skolar og 625.000 elevar. Det er meir enn dobbelt så mange elevar på barnesteget (1–7) som på ungdomssteget (8–10). Kring 900 grunnskolar har færre enn 100 elevar.

«Den store avgangen av lærarar dei næraste åra vil føre til problem med rekrutteringa av grunnskolelærarar med kvalifikasjonar for å arbeide på barnesteget.»

I skoleåret 2013–14 var det 57.600 lærarårsverk i grunnskolen, av desse var kring 37.000 dekt av 52.000 personar med allmennlærerutdanning. (Dei har i gjennomsnitt 71 prosent stilling.) Resten av lærarårsverka var dekt av førskolelærarar, faglærarar og adjunktar og lektorar med fagutdanning frå universitet og høgskolar og praktisk-pedagogisk utdanning. Desse underviste på ungdomssteget og i enkelte fag på barnesteget. Førskolelærarane underviste på barnesteget.

I dag er over halvparten av dei 52.000 allmennlærarane i grunnskolen passert 50 år, og dei går i gjennomsnitt av ved 63 års alder. Opp mot 2000 allmennlærarar vil årleg gå av med pensjon dei næraste 10–15 åra. Det representerer opp mot 1400 årsverk årleg, for ein stor del på barnesteget.

Kostnaden per elev i grunnskolen var i 2013 102.000 kroner i gjennomsnitt. Kostnadene ligg godt over gjennomsnittet i OECD-landa og nabolanda i Norden. Fleire lærarar per elev og færre undervisningstimar per lærar er hovudgrunnen til dei høgare kostnadene her i landet.

Vurdering av lærarbehov og utdanningskapasitet

Det har i lang tid vore interesse for å følgje med og søke å tilpasse utdanningskapasiteten i lærarutdanninga i forhold til behovet for lærarar i grunnskolen. Det har vore rimeleg greitt å lage prognosar ut frå bestemte og alternative føresetnader, men det har ofte vist seg at føresetnadene endrar seg i løpet av kort tid. Endringane i føresetnader fører som oftast med seg auka behov for lærarar. Seinare bidrag er styrking av barnesteget.

Den politiske interessa for grunnskolen og verksemda der fører med seg at det er tilsvarende interesse for lærarutdanninga. For å følgje med utviklinga i behovet for lærarar blir det laga rapportar i Utdanningsdirektoratet. Statistisk sentralbyrå har utarbeidd ein modell, Lærarmod, for å følgje utviklinga.

Som det går fram av ein artikkel i Utdanning nr. 17/2015 «Tolk tallene forsiktig», er det slik at ein kan endre på føresetnadene og få endringar i prognosane. Systemet med prognosar kan vere vel og bra, men endringar kan lett få sterkare fokus enn dei fortener, særleg når det er fokus på situasjonen 20 år fram i tid. Eit fokus fem til ti år fram i tida burde vore meir aktuelt. Det er ikkje lett å skaffe seg grundig innsyn i prognosane og resultatane. Dei fleste vil nøye seg med dei sluttvurderingane som blir gjort og stole på dei.

Det kan også vere tenleg med ei enklare vurdering der ein søkjer å følgje opp faktiske tal, og så prøve å vurdere behovet for å rekruttere nye lærarar dei næraste 5–10 åra.

Med dagens utdanningskapasitet blir det utdanna om lag 2000 grunnskolelærarar årleg, om lag halvparten av desse for 1.–7. årssteg. Ein kan rekne med at om lag 75 prosent tar arbeid i

grunnskolen. Tilgangen av lærarar til barnesteget vil bli ca. 750 årleg. Den fireårige grunnskolelærarutdanninga for 5.–10. årssteg vil ha om lag tilsvarende kapasitet. For ungdomssteget vil det også vere tilgang på faglærarar og lærarar med ulik fagbakgrunn og praktisk-pedagogisk utdanning.

Utfordringar framover

Kravet om 30 studiepoeng i norsk, matematikk og engelsk for å undervise på barnesteget vil vere problematisk, særleg kravet om engelsk, som mange ikkje har teke i grunnutdanninga si. 30 studiepoeng i matematikk i allmennlærerutdanninga for alle blei innført på 1990-talet etter at utdanninga var utvida til fire år. Mange lærarar som er utdanna før denne tid, har ikkje formell utdanning med dette omfanget.

Vi vil tru at den store avgangen av lærarar dei næraste åra vil føre til problem med rekrutteringa av grunnskolelærarar med kvalifikasjonar for å arbeide på barnesteget. Styrkingstiltak på barnesteget vil på landsbasis for ein ekstra undervisningstime krevje minst 800 nye årsverk. For dei høgare årsstega vil det vere ei breiare rekruttering. Dette kan lett føre til ein situasjon der ein på barnesteget i større grad vil måtte tilsette faglærarar i enkelte fag. Vi trur ikkje det vil vere tenleg å redusere klasselærarordninga på dette nivået.

Med dei nye krava til utdanning med omfang på 60 og 30 studiepoeng for å undervise i fag på ungdomssteget kan det bli ein konsekvens at lærarar som ikkje har slik fordjuping, vel å gå frå ungdomssteget til barnesteget i staden for å ta tilleggstudium. Om dei vil søke seg til andre skolar, må dei eventuelt søke seg til barnesteget, endå om dei har mange års erfaring med arbeid på ungdomssteget.

Opplaget for ei femårig grunnskolelærarutdanning og fagkrava for å undervise i ein del sentrale fag vil vere styrkingstiltak i lærarutdanninga og på lang sikt for grunnskolen. Vi er likevel sterkt i tvil om konsekvensane av ei obligatorisk 5-årig utdanning på masternivå og absolutte fagkrav for å undervise i ein del fag vil vere tenlege for grunnskolen. Med ei 5-årig utdanning må ein rekne med at det blir redusert utdanningskapasitet.

Vi har i Norge ein desentralisert skolestruktur med mange små skolar og lærarmiljø, der ein kan ha problem med å rekruttere dei lærarane ein ønskjer, og der ein skal sette saman eit lærarkollegium som dekkjer ein timeplan som er fastlagd i ein nasjonal læreplan. Det er tvilsamt om det gir god rekruttering til skolen om ein har ein situasjon der mange vel røynde lærarar formelt ikkje er kvalifiserte for undervisning.

Innlegget har tidlegare stått i Khrono, nettavis for Høgskolen i Oslo og Akershus, 19. januar 2016.

De sier jeg ikke mestrer jobben min

● Berit Lian

Nestleder/
Hovedtillitsvalgt
Utdanningsforbundet
Trondheim

FOTO ERLEND SKJÆRSETH STENSØ

Nei, jeg har ikke valgt feil yrke og jeg er heller ikke utbrent. Det er ikke meg det er noe galt med, men ressursene og rammene.

Jeg har vært pedagogisk leder i barnehage og har jobbet i avdeling i 24 år.

Da jeg begynte i yrket, hadde vi 16 barn over tre år og åtte barn under tre år i en gruppe. Vi hadde kokke, vaktmester og en styrer i hver barnehage.

Nå må vi lage all mat selv. Vaktmesteren kommer innom av og til, mens styreren gjerne har ansvaret for flere barnehager. Min arbeidsmengde har økt i takt med disse endringene.

Det er høy lyd når jeg kommer inn på basen, noe som er naturlig når 40 barn er samlet på et areal.

– Hei Berit, sier Marcus på fem år idet han løper forbi. Han er alltid kjapp i blikket, lett på foten, og jeg har lyst til å bli med ham og leke. Jeg må bare gå inn og snakke litt med de andre først. Klokken er ti og jeg har seinvakt i dag. Før jeg kom på basen, hadde jeg en time til planlegging, hvor jeg måtte legge fra meg en pedagogisk rapport som ikke ble ferdig. Mens jeg satt på arbeidsrommet var både Elin innom for å diskutere endring av vaktplanen og Fredrik ønsket råd om et barn på fire år som skal gjennom en språktest samt foreldremøtet vi skal ha i morgen kveld. Et møte jeg ennå ikke har rukket å forberede.

Jeg er stolt av yrket mitt, men det har blitt altfor mange dager hvor jeg ikke strekker til og kan gi et godt nok tilbud for barn. Det kommer stadig nye oppgaver vi skal løse og prosjekter vi skal delta i. Når vi trenger hjelp på grunn av ekstra utfordringer i barnegruppa, får vi beskjed om at det er nå vi må brette opp ermene. Jeg har ingen flere ermer å brette opp.

I samlingsstunden skal vi snakke litt om festningen som vi skal på tur til på mandag. Jeg er ikke godt nok forberedt, men jeg finner fram noen bilder og sanger jeg kan bruke. Jeg har ikke mer tid til planlegging denne uka. Foreldremøte får jeg ta i kveld når jeg kommer hjem. Jeg kjenner at det får bli på egen regning, da jeg ikke orker en runde til med leder om hvorfor jeg ikke rekker alt.

Jeg ser etter Marcus. Han og en del andre barn bygger med lego. På vei over gulvet ser jeg Lina på tre år sitte alene på en benk i garderoben. Jeg ser at hun trenger meg mer enn de som allerede har en fin leik, men blir avbrutt av noen hyl fra en gruppe barn i puterommet. Jeg går dit, da de andre i personalet er opptatt på hver sin kant. For å roe gemyttene setter jeg meg ned samme med barna, og vi prater litt om hva som har skjedd. Jeg forstår

at jeg må sitte her litt for å gi veiledning og innspill som kan få leken i gang igjen.

Jeg tenker på Lina i garderoben, men i det samme faller Trine ned fra klatreveggen og slår en stor kul i pannen. Her er det bare et fang som hjelper, og jeg setter meg ned på gulvet og trøster henne.

Dette er en helt vanlig dag på jobb, hvor det er mange gode opplevelser, samspill, læring og mestring for mange barn, men også mange oppgaver jeg ikke får gjort. På kvelden tenker jeg mye på hvordan jeg skal organisere neste dag, men mest tenker jeg på Lina som jeg ikke fikk hjulpet inn i leken, og flere med henne da det alltid er en plass du trengs litt mer. Med 40 barn samlet på et areal kreves det mye organisering og struktur.

I 1990 forsvant kokkene. En innsparing, het det fra Trondheim kommune.

Ett barn til gjør vel ingen forskjell. To barn til kan vel heller ikke bety så mye. De leker så fint og ser ut for å ha det bra. Jeg har tatt høyskoleutdanning for å gi et godt pedagogisk tilbud til barn, men står hele formiddagen på kjøkkenet og smører brødskiver eller koker grøt. Jeg skriver månedsplaner, evaluerer, dokumenterer, skriver pedagogiske rapporter, forbereder foreldresamtaler og veiledning, samlingsstund. Jeg lager også en plan for samordning av timer for barn som trenger det lille ekstra innenfor det ordinære tilbudet.

Jeg har alltid sett på meg selv som en kompetent pedagog og er stolt av mitt yrke og min profesjon. Men i de siste årene har jeg fått ansvar for flere barn i gruppen, og flere grupper på samme areal. Samtidig er det flere arbeidsoppgaver som jeg skal løse innenfor de fire timene jeg har avsatt til planlegging. Hva gjør det med meg som pedagog og arbeidstaker når jeg over lang tid går i en jobb jeg har en opplevelse av ikke å mestre? I høst var jeg sykmeldt etter en periode med lite bemanning, mange oppgaver å løse og en kropp og et hode som ikke strakk til. I et oppfølgingsmøte med min leder lurte hun på om jeg var utbrent, og min lege antydde at jeg kanskje har valgt feil yrke.

Nei, jeg har ikke valgt feil yrke, og jeg er heller ikke utbrent. Det er ikke meg det er noe galt med, men ressursene og rammene. Jeg trenger flere pedagoger sammen med meg, og jeg trenger en norm som bestemmer hvor mange barn som skal være i en gruppe samt en norm for grunnbemanning. Som min arbeidsgiver er det politikernes ansvar å gi meg nok ressurser til at jeg både kan hjelpe lille Lina, leke med Marcus og alle de andre som trenger oppfølging. Det koster, men det er åpenbart en god investering å tenke stort om de minste.

«Det er politikernes ansvar å gi meg nok ressurser til at jeg både kan hjelpe lille Lina, leke med Marcus og alle de andre som trenger oppfølging.»

Eksamen i engelsk som fellesfag – igjen

En takk til Marianne Aasen

● **Grete Pedersen**
lektor i engelsk ved
Skedsmo videregående
skole
FOTO PRIVAT

Det må innføres en egen eksamensmodell i engelsk for yrkesfagene.

Utdanning nr. 10/27. mai 2016 («Felles engelsk-eksamen på tross av yrkesretting», tekst, Marianne Ruud) belyser en problematikk vi som har en lang fartstid i videregående skole, har måttet bale med lenge: De motstridende og gjensidig undergravende føringene for hva som skal være innholdet i undervisningen i engelsk for yrkesfag og hva de skal måles ved endt løp. Uansett om vi blir oppfordret til og selv ønsker yrkesretting, vil eksamen nødvendigvis være styrende for klasserommet.

Ved innføringen av Reform 94 var det tendens til opprør blant mange yrkesfaglærere. Yrkesfaget ble fortrent av til dels faglig irrelevant teori, mange fryktet det ble for få timer på verkstedene til å gi elevene en forsvarlig yrkesutdanning. Med Kunnskapsløftet (LK 06) gikk denne utviklingen enda lenger. Her kunne det synes som om yrkesfagløpet var totalt uteglemt. Kunnskapsløftet innførte en slags nytale-tolkning av ord som «kunnskap» og «kvalitet»: Alle elever skulle fra nå av være like flinke, les «like» og «flinke», ha det samme pensum, den samme eksamen. Det var for meg et tankekors at samtidig som 5-timerskurset i engelsk (riktignok 3+2 for yrkesfag) ble innført som et obligatorisk kurs for alle elever, uansett bakgrunn og forkunnskaper, skulle nivået og eksamenskravene heves og ensrettes. Dette kunne ikke gå bra.

Jeg har tatt meg i å faktisk savne R 94. Det overrasket meg. Men den hadde tross alt mer konkrete, spesifikke mål som praktikere lettere kunne forholde seg til, og en egen eksamensmodell for yrkesfag etter 2+2 timer: en kombinert eksamen (2 ½ timer skriftlig + muntlig samme dag). Da fikk alle vist hva de kunne av muntlige og/eller skriftlige ferdigheter, ikke bare hva de ikke kan, som fort skjer i dag. 5 timers skriftlig eksamen var forbeholdt dem som selv valgte påbygningskurset i etterkant.

Kravene i LK 06 må oppleves som urimelige for

de fleste yrkesfagelever. Deres erfaringsbakgrunn, mål og behov er andre enn hos elevene på studiespesialisering. Dessuten er de i gang med sin yrkesutdanning og bør respekteres for det. De vet hvor de skal og hva de trenger. Studiespesialisering-elevne er derimot ofte mer usikre, mer åpne, og de kan trenge bredere teoretisk og dypere analytisk orientering: de har valgt et studieforberedende kurs, og bør forberedes på dette.

Lanseringen av FYR-tankegangen (fellesfag, yrkesretting og relevans) så jeg som en kjærkommen aksept av at jeg kan fortsette den praksis jeg har fulgt helt fra mitt første møte med denne elevgruppa for snart 30 år siden, fordi det er logisk og fordi det fungerer. Men LK 06 skapte usikkerhet i systemet: Hvis disse elevene, som kan ha fremragende evner og ferdigheter innen sine områder, bare en annen teoretisk ballast, dårligere støtte i norskfaget og mindre trening i tekstskriving generelt, skal ha en 5 timers skriftlig eksamen på linje med spesialistene (elevne på studiespesialisering), trenger de mer trening, ikke mindre. Det blir knapt plass til teknisk engelsk på toppen. 2-timerskurset på videregående trinn 2 (vg2) gir ikke mye spillerom. Yrkesrettingen må gjelde oppgavetyper også, ikke bare temaer.

Ekstra brutalt blir dette for dem som – dessverre – av ulike grunner blir fritatt for vurdering i engelsk på ungdomsskolen, noe som ofte i praksis viser seg å bety mer eller mindre fritatt for undervisning. Dette er sikkert godt ment, og kanskje i enkelte tilfelle riktig. Men etter å ha hatt et tresifret antall klasser i YF-engelsk, har jeg sett hvor uheldig dette systemet faller ut og hvordan elevene lider under det. De føler seg snytt. Dessuten virker det unødvendig. De fleste norske elever har mye latent kompetanse nettopp i engelsk fra PC-bruk, filmer og musikk. Det styrker deres selvtillit når de får bekreftelse på dette. Men når de kommer til videregående skole og blir møtt med krav om å løpe 10.000 meter og måles opp mot dem som løper 500, er det rett og slett dårlig gjort. Nå får de ikke lenger fritak, men må starte langt bak dem som har trent jevnlig. Som skøyteløpere gjør, burde de få spesialisere seg: 500 eller 10.000.

Torbjørn, som er den dyktigste gravemaskinføreren og har et sterkt ønske om å jobbe, har litt

«Den norske likhetstanken går for langt.»

problemer med korttidshukommelse, dysleksi eller ADHD. Når han, til tross for at han lister opp tekniske termer om maskiner, prøver å lese tekster hvor han må slå opp annethvert ord, øver på å skrive søknad og gjør alt han blir bedt om, allikevel ender opp med en strykkarakter fordi han i utgangspunktet ikke hadde en sjanse – da må jeg si til ham at det ikke er han, men systemet det er noe galt med. Det å sitte innestengt i 5 timer på en heldagsprøve eller eksamen og prøve å skrive en slags tekst om et noe uklart emne, oppleves for ham nærmest som å sitte i varetekt. Det er for plagsomt. Det er synd, for vi trenger folk som Torbjørn, og de må få beholde sin yrkesstolthet. De må sees som fagarbeidere som til og med kan noe engelsk, ikke som mislykkede filologer. Vi trenger praktikere, og praktikere må få oppgaver som er meningsfulle og løsbare. Det oppleves som et svik fra lærerstanden når vi forsøker å oppmuntre dem til å jobbe mot i utgangspunktet urealistiske, for ikke å si feilaktige mål, som kanskje aldri var innen rekkevidde.

Riktignok forsøker man å tilrettelegge eksamensoppgavene slik at alle skal finne «noen som passer for seg». Enkelte eksamenssett er mer vellykkede enn andre, i så måte. Men den første bøygen er å jobbe seg gjennom all teksten for å finne,

og forstå, oppgaven. Det heter for eksempel ikke «write a text» lenger, men «create», ikke «full» eller «long» men «comprehensive», ikke «short» men «concise». Dette er nok til at noen blir satt ut. Her ligger det en felle også for studiespesialisering-elever. Hvis de kommer i skade for å velge en typisk YF-oppgave og dermed fantaserer om et arbeidsliv de ikke har erfaring med, kan det også gå galt. De burde også få mer spissede/akademiske utfordringer.

Jeg mener ikke at ikke alle skal lære engelsk, tvert imot. Alle skal lære engelsk i dag. Men den norske likhetstanken går for langt. Det kan hende det er praktisk og byråkratisk ryddig å lage ett eksamenssett for alle – i teorien en besnærende tanke, var det ikke for den brysomme avstanden mellom teori og virkelighet. Av respekt for alle elevene, både de som er i gang med en yrkesutdanning og de som vurderer en akademisk karriere, må man la dem øve på det de trenger å kunne, og teste dem i det de har øvd på! Dette burde være innlysende.

Personlig mener jeg det ville vært en fordel om dette i større grad ble konkretisert og presisert i læreplanen, for eksempel slik R94 gjorde: mål 1–4 (spesifikke ferdigheter, konkretisering

av genrekrav som f.eks. søknad, rapport) 5a og b (engelsk og amerikansk samfunn) og 6 (Forstå og bruke engelsk i sammenhenger som er relevante for studieretningen). Noen trenger novelleanalyse, andre trenger skaderapport. Alle trenger generelle ferdigheter, historie og samfunnskunnskap, men vinklingen kan tilpasses: litteratur/reiseliv eller næringsliv/ kundebehandling. Alle bør tilegne seg en form for spisskompetanse. Emner som litterær og språklig analyse og tekststruktur bør være fagstoff for ST-elevne, mens disse til gjengjeld bør få slippe å uttale seg om fundamentering eller oljeskift. Da kan man lettere oppnå et mer rettferdig og formålstjenlig system.

Men den viktigste styringsmekanismen er eksamensoppgaven. ST og YF har allerede ulike nummer i eksamenssystemet – det skulle ikke behøve å bli så byråkratisk vanskelig å lage to parallelle sett.

Jeg var glad for å se Utdanning og en politiker i Marianne Aasens posisjon løfte dette temaet. Jeg setter min lit til at den nye læreplanrevisjonen åpner for å lage tilpassede og mottagerorienterte eksamensoppgaver, både for ST og YF, som gir alle elever en fair sjanse.

Gratis og forankret i læreplanverket for blant annet naturfag, matematikk, geografi, samfunnsfag og utdanningsvalg. Passer for 8. - 13. trinn

La elevene dine prøve seg som ingeniører i Engineering Challenge

Hos Engineerium på Fornebu er elevene ingeniører i et 2,5-times interaktivt læringsspill om olje og gass, energi og teknologi. Spillet er designet for å vekke elevenes nysgjerrighet på realfag og ingeniøryrker.

Underveis innhenter de informasjon om teknologi og samfunn, som de må bruke for å utforme en innovativ løsning for utbygging av et oljefelt. Alle får egne ansvarsområder og samarbeider i team for å vinne kontrakten.

Over 5000 elever har allerede deltatt. Lærere som har besøkt oss sier:

- Elevene ble eksponert for yrker, tankemåter, en del av samfunnet som de ellers aldri ser eller opplever.
- Vi fikk dekket kompetansemål på en måte vi ikke ville fått i en normal undervisningssituasjon.
- Lærerikt og engasjerende, flere lite motiverte elever jobbet godt og syntes det var spennende.

ENGINEERIUM

Les mer og bestill tid på www.engineerium.no/skole

Lærernes lønn og arbeidstid – et tilbakeblikk

● Utdanningsforbundets klubb

Vest-Lofoten videregående skole/
Lofoten maritime fagskole

Et klubbmedlem sa nylig: «Vi rygger hele tiden». Etter å ha studert utviklingen de siste 25 årene, er det ikke vanskelig å være enig.

Noen av endringene skjedde mens vi fortsatt forhandlet med staten. Resten har skjedd steg for steg etter at vi ble overført til KS.

– **Ca. 1991:** Vi fikk aksept for at lærerne gjør et årsverk. Det var jo bra. Vi fikk også den første arbeidstidsavtalen som fratok lærerne noe av friheten i yrket. Dette var det ikke tilfredshet med da. Det som var spesielt med denne avtalen, var at dersom nye oppgaver skulle inn, skulle tilsvarende oppgaver ut. Nå er det glemt!

– **1990-tallet:** Skoleåret ble utvidet med én uke, derav tre elevdager for oss i videregående skole. Uketimetallet forble det samme, men siden endringen ikke skulle medføre økte lønnsutgifter, ble det praktisert ulike avspaseringsordninger. Nå er også dette glemt! Arbeidstiden er blitt lengre uten kompensasjon.

– **2000:** Skolepakke 1: Vi fikk en liten kompensasjon for forlenget ferie for andre enn lærerne. På papiret ble det en 30 timers avkorting av årsverket, men i praksis ble det 30 timer pålagt overtid.

– **2002:** Skolepakke 2: Her fikk vi en viss kompensasjon for at undervisningstimetallet ble økt med rundt 5 prosent i videregående skole. Fordelelene har smuldret bort etter hvert som årene har gått.

– **2002:** Timelønnen for undervisning ble redusert gjennom faktoren 1500/1687,5 – senere 1400/1687,5

– **2013-14:** Forhandlingene om ny arbeidstidsavtale gikk i stå, og da ble løsningen en ekstra planleggingsdag mot økt tidsressurspott. Få har vel merket at den daglige arbeidstiden er blitt kortere, og når det gjelder tidsressurspotten, er det mange som ikke ser snurten av den. Pengene har gått rett i «det store sluket».

– **2016:** Lønnstabellene for lærergruppene er blitt harmonisert med andre ansatte med tilsvarende utdanningslengde. Hurra! Nå er i alle fall tidligere økonomiske kompensasjoner for det som i realiteten er overtid, helt borte. Det er all mulig grunn til å være ironisk når dette skjer uten krav om reforhandling av årsrammene for undervisning.

– **2016:** De nye fraværgrensene (Utdanningsdirektoratet-3-2016): Hensikten er bra, men hva med den arbeidstiden som går med til skriving og utsending av varsel? I et totimersfag må det sendes ut varsel etter første gangs fravær fra en dobbelttime. Skrivet fra Utdanningsdirektoratet skaper også flere andre tidstyver.

Alt som er nevnt ovenfor, har skjedd samtidig som regelverket, som i utgangspunktet skulle beskytte oss, er blitt uthult. «Skal» er blitt til «kan», «hvis mulig» eller andre vage formuleringer.

Tidstyver er noe politikere er flinke til å snakke om, men gjøre noe? Får vi regjeringsskifte neste år, blir det sikkert nedsatt et tredje tidsbrukutvalg. Imens blir vi kvalt av mer og mer administrativt arbeid, uten at det vises på lønsslippen.

For å gå tilbake til starten: Når skal vi bevege oss framover og ikke lenger rygge?

Innlegget er skrevet av Erlend Langstrand.

«Tidstyver er noe politikere er flinke til å snakke om, men gjøre noe?»

En skole for alle

● Gry Sætre

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede

FOTO PRIVAT

● Eirik Dahl

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede

FOTO PRIVAT

«Det er på høy tid at skolen igjen setter søkelyset på og revurderer sin ideologiske og etiske plattform, og prioriterer visjonen om den inkluderende skolen.»

Skolen har problem med å forebygge mobbing og har samtidig et problem med å være en inkluderende skole. Er dette to sider av samme sak?

Mobbing er stadig på dagsordenen som en av de største utfordringene i norsk skole. Resultater i skolen har et enormt fokus, blant annet med utgangspunkt i PISA-elevundersøkelsene. Kompetanse blant pedagogene og status i læreryrket er på den politiske dagsorden, blant annet med henvisning til finsk skole. Noe som ikke er på den skolepolitiske dagsorden, er etiske og ideologiske problemstillinger knyttet til ekskludering og utestengning fra fellesskapet, gjennom oppretting av «spesialpedagogiske grupper» eller spesialklasser, der elever får all undervisning utenfor klassefellesskapet.

Det som er urovekkende ved ekskluderingen vi opplever i skolen, er at den er «sturt» ovenfra. Det ser ut som om skolemyndigheter, skoleeiere og skoleledere har «parkert» visjonen om en inkluderende skole og gjennom dette gjør seg skyldig i brudd på opplæringsloven og det vi oppfatter som opplagte menneskerettigheter.

Mobbing blir også definert som systematisk utestenging og ekskludering. På mange måter er likhetstrekkene ganske tydelige, men med den forskjell at mange med funksjonshemming, og særlig kognitive funksjonsnedsettelse, opplever at ekskluderingen er satt i system av dem som er satt til å forvalte systemet. Det er på høy tid at skolen igjen setter søkelyset på og revurderer sin ideologiske og etiske plattform, og prioriterer visjonen om den inkluderende skolen.

Elever med sosiale utfordringer og kognitive funksjonsnedsettelse vil mest sannsynlig ha mye mer utbytte av å dele opplæringsarenaer med klassekamerater enn å bli plassert i egne grupper med «likesinnede». Det finnes selvfølgelig unntak, og poenget vårt er ikke at elever med utfordringer og/eller funksjonshemninger skal dele læringsarena med klassen i alle situasjoner. Poenget er at alle, etter opplæringsloven, har rett til å tilhøre en klasse. Denne retten blir i dagens skole nedtonet og ignorert, ofte i form av at skolene opprettholder en «spesialpedagogisk avdeling» og gjerne definerer

dette som en klasse eller gruppe. Begrepet inkludering blir på denne måten misbrukt og misforstått. Elevene i «spesialpedagogisk avdeling» blir oppfatta som inkludert når de får tilhøre gruppa og når de som gruppe får lov å være med på fellesarrangementer de andre elevene med den største selvfølge deltar i.

Mange rektorer og lærere ser ut til å være redde for at klasser med «inkluderte» elever er med på å svekke eller senke kvaliteten til undervisninga til de andre elevene, og dermed også kunnskapsnivået i klassen. Undersøkelser tyder på det motsatte. Elever som får lov å bety noe for andre, utvikler sjøltillit og kompetanse, og dermed også kunnskapsnivå og læreevne. Elever med nedsatt funksjonsevne kan ofte bidra positivt til et bedre klassemiljø. «Hainn va ein ressurs for skolen vår» (Hjelmbrekke 2003) er en hovedfagsoppgave som peker nettopp på dette. En skole som er tilrettelagt for elever med funksjonsnedsettelse, skaper samtidig en ideell skole for alle (Edvard Befring 1994).

I vårt velferdssamfunn har mennesker med kognitive funksjonsnedsettelse forholdsvis gode økonomiske (materielle) ordninger gjennom blant annet Nav, mens det etiske fokuset og den inkluderende ideologien som dominerte skolepolitikken på 1990-tallet, ser ut til å være parkert. La oss blåse liv i det som var «den norske modellen», en skole for alle, slik at vi unngår en uverdlig og etisk tvilsom praksis i norsk skole.

Litteratur:

Edvard Befring (1994). Læring og skole. Vilkår for et verdig liv. Oslo: Det Norske Samlaget.

Herlaug Hjelmbrekke (2003). «Hainn va ein ressurs for skolen vår». Kasusstudie av læringsprosesser i en klasse med store individuelle variasjoner. Hovedfagsoppgave i pedagogikk. Trondheim: Pedagogisk institutt, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Meiningar på nettet

Redaksjonen i Utdanning tek imot langt fleire meningsytringar enn det er plass til i bladet. Men nokre vert publiserte i nettutgåva vår, utdanningsnytt.no. Her følgjer presentasjon av nokre meningsytringar:

Fådelte skoler: Aldersblanding som mulighet eller problem

Noen ser på aldersblanding som en pedagogisk ressurs, andre ser på det som et økonomisk sparetiltak, skriver Geir Johansen, utviklingsveileder i Nordland. [8.7.]

Gode resultater i skolen er aldri et resultat av en naturlig utvikling

Gode resultater i skolen er et resultat av aktive politiske valg og prioriteringer i tett samarbeid med de som gjør jobben hver dag ute i skolen, mener Tone Tellevik Dahl (Ap), byråd for oppvekst og kunnskap i Oslo. [16.6.]

Matematikkeksamens meningsløse tradisjon

Debatten om skolematematikkens begredelige status og hvordan elevenes kunnskaper og eksamensresultater kan heves, har i stor grad dreid seg om å heve lærernes kompetanse, ifølge pensjonert matematikklektor Per Ødegaard. [2.5.]

Har skolen for dårlig undervisning i matematikk, eller er det noe galt med eksamensoppgavene?

Den første eksamen i matematikk etter innføringen av Kunnskapsløftet ble avvirket våren 2009. Gjennomsnittskarakteren på landsplan har vært jevnt synkende hele tiden og skapt medieoppslag hvert år, skriver lærer og fagveileder Svein Anders Heggem. [13.6.]

Språk

Nynorskglede for Høgskulen på Vestlandet

Noregs Mållag jublar over at Høgskulen i Bergen (på biletet), Høgskolen Stord/Haugesund og Høgskulen i Sogn og Fjordane skal ha nynorsk som hovudmålform når dei slår seg saman.

FOTO SNORRI MATTHIASSEN/WIKIMEDIA COMMONS

Det er ei sann glede at den nye Høgskulen på Vestlandet får nynorsk som hovudmålform. Høgskolen i Bergen, Høgskolen Stord/Haugesund og Høgskulen i Sogn og Fjordane har gjort vedtak om å slå seg saman til Høgskulen på Vestlandet. Høgskulen vil få 16.000 studentar og dermed bli ein av dei største utdanningsinstitusjonane i Noreg. Styret i Noregs Mållag ynskjer til lukke med vedtaket om at nynorsk skal vere hovudmålforma. Også kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen har uttrykt glede over at den nye høgskulen vil ta eit særskilt ansvar for nynorsken. For oss er det ekstra kjekt å sjå at den nye høgskulen, der rektor

har sete i Bergen, får nynorsk som hovudspråk.

For nynorsken som vitskapleg språk er det viktig at ein såpass stor institusjon har nynorsk som hovudspråk. Høgskulen på Vestlandet vil tilby profesjonsutdanningar på bachelor-, master- og doktorgradsnivå. Dette vil gje viktige yrkesgrupper som barnehagelærarar, lærarar, sjukepleiarar og ingeniørar solide nynorsk kunnskapar til yrkeslivet.

Magne Aasbrenn
leiar i Noregs Mållag

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trengt om plassen. Difor går det ofte lang tid før tekstane kjem på trykk, nokre gonger så lang tid at dei vert uaktuelle. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (tal på teikn inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår.

For innlegg på innspellass er lengda 3000-10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: debatt@utdanningsnytt.no

Trygdeoppgjøret

Et brudd på forutsetningen for pensjonsreformen

Trygdeoppgjøret er et brudd på forutsetningen for pensjonsreformen. Dette mener faktisk Landslaget for offentlige pensjonister (LOP). Resultatet av årets trygdeoppgjør pr. 1. mai 2016 ble som kjent et tillegg på 2 prosent, som ikke er nok til å kompensere for en gjennomsnittlig prisøkning for 2016 på 2,5 prosent, altså nok en negativ realvekst for folketrygden og offentlige pensjoner. Nedgangen vil bli på ca. 1 prosent, langt dårligere enn lønntakerne.

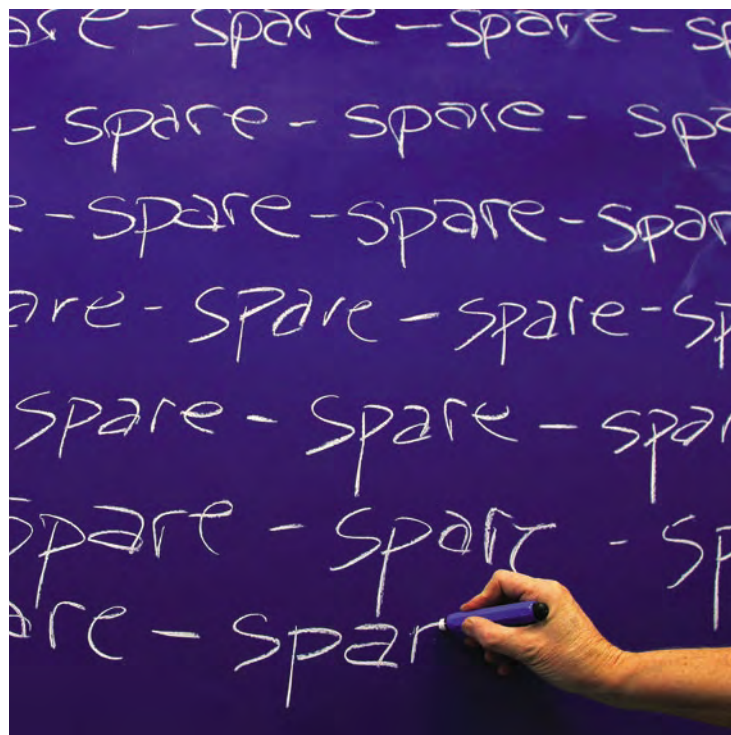
LOPs hovedkrav ved årets trygdeoppgjør var naturlig nok en fjerning av underreguleringen på 0,75 prosent og at pensjonistene skal følge lønnsveksten. Og et minimumskrav var en sikringsbestemmelse når det gjelder underreguleringen, slik at pensjonistene ikke skal ha større realnedgang enn lønntakerne.

LOP fikk ikke gjennomslag for dette, og valgte sammen med de andre pensjonistorganisasjonene ikke å skrive under protokollen. Pensjonsreformen har som grunnleg-

gende prinsipp at pensjonene skal reguleres med et gjennomsnitt av pris- og lønnsveksten. Og fradraget på 0,75 prosent er en gjennomføringsmåte som har som forutsetning at lønnsveksten er på 1,5 prosent, en forutsetning som ikke lenger er til stede.

Neste år er det stortingsvalg, og pensjonistene utgjør en stor befolkningsgruppe, som bruker stemmeretten! Forsvar av pensjonene og eldrevelferd bør bli en sentral sak i valgkampen. De eldre bør ha en pensjon å leve av, ikke bare eksistere. LOP mener at det er både urimelig og uhørt at pensjonistene skal bære en større byrde enn lønntakerne. «Alle må bidra» heter det så fint fra regjeringens representanter. Så sant, så sant, og regjeringen og Stortinget burde her gå foran med et godt eksempel! Kilde: Vi i LOP 2/2016.

Nils Tore Gjerde
pensjonist og medlem av LOP

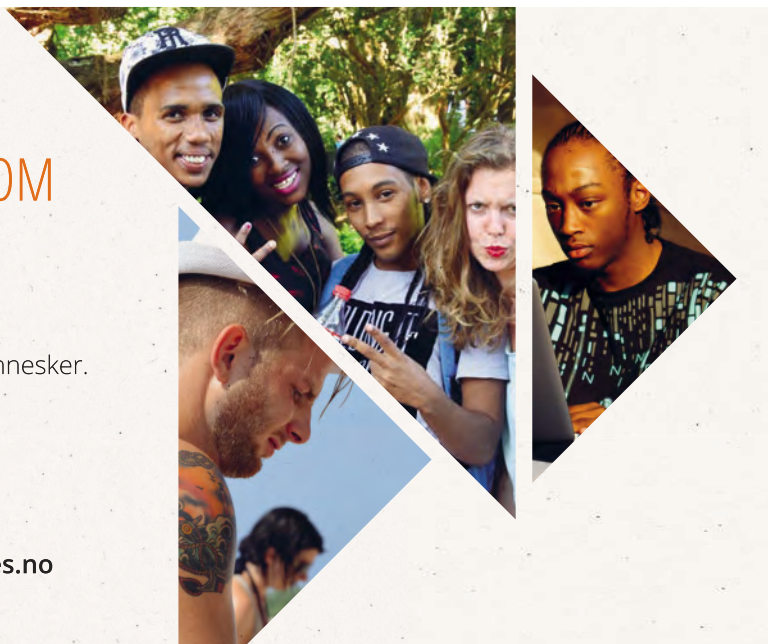
De eldre bør ha en pensjon å leve av, ikke bare eksistere.

ILL. FOTO BO MATHISEN

WALKABOUT VOICES THE WORLD IN YOUR CLASSROOM

- Nyutviklet filmbasert læremiddel.
- Autentiske filmer som avspeiler den tiden vi lever i.
- Filmer som skaper engasjement og uttrykksbehov.
- Tidsaktuelle temaer som er relevante for unge mennesker.
- Korte filmer gir fleksibilitet.
- Solide pedagogiske opplegg.
- Stor vekt på utvikling av vokabular.
- Nye filmer flere ganger årlig.

Lanseres 16. september. Les mer på walkaboutvoices.no

● **Norden**

Endelig nabospråk i norskeksamen!

Ingen har nevnt den danske teksten om kjønnsroller og dataspill i debatten om norskeksamen for 10. trinn, og det roper vi i Foreningen Norden hurra for!

Årets eksamen i norsk for 10. trinn gir lærere og skoleledere et tydelig signal om at elevene må få den nabospråkundervisningen de har krav på. Både eksamen i norsk hovedmål og norsk for elever med samisk som førstespråk inneholdt en oppgave som tok utgangspunkt i en dansk og/eller svensk tekst, på originalspråk. Eksamensveiledningen gir også tydelig beskjed om at «elevene møter tekster på begge målformer, og også tekster på nabospråkene».

Når opprørte lærere og foreldre har rast over (eller forsvart) eksamensoppgavene, er det imidlertid en teateranmeldelse med vanskelig norsk som har skapt reaksjoner. Da frister det å leke med tanken om at elevene rett og slett ikke har oppdaget at en av tekstene var på dansk eller svensk, siden språkene er så like. Eller at den danske teksten framsto som særdeles enkel, sammenlignet med teateranmeldelsen fra Dagbladet. Var tekstene så interessante at elevene trosset nabospråklige finurligheter i iver etter å forstå innholdet? Eller har alle elever faktisk fått den nabospråkundervisningen de skal ha? Dette har vi selvfølgelig ikke grunnlag for å si noe om, så vi lar det være med drømmene.

At Utdanningsdirektoratet endelig har inkludert nabospråk som en naturlig del av norskeksamen, må uansett bejubles. Dette er etterlengtet og svært velkomment for oss som jobber for bedret nabospråkforståelse i Norden. Undersøkelser

Det er gledelig at Utdanningsdirektoratet har inkludert nabospråk som en naturlig del av norskeksamen, mener Foreningen Norden.

ILL. FOTO HANS JORN/WIKIMEDIA COMMONS

viser at nabospråkundervisning ofte nedprioriteres, til og med utelates, på tross av læreplanens kompetansemål om dansk- og svenskforståelse etter 4., 7. og 10. trinn.

Øvelse i nabospråkforståelse må ses som viktig, ikke noe som tas med for moro skyld. En grunnleggende forståelse av dansk og svensk tekst og tale er essensielt for å kunne benytte alle Nordens studie- og kulturtilbud, det fellesnordiske arbeidsmarkedet og for å kunne lese gode og interessante bøker og artikler på skandinaviske språk. Vi sier som Hilde Sandvik i Broen.xyz: Det har aldri vært viktigere å forstå naboen. Det håper vi lærerne tar til seg.

Heidi Lønne Grønseth

rådgiver innen utdanning og språk i Foreningen Norden

● **Til «Har skolen for dårlig undervisning i matematikk eller er det noe galt med eksamensoppgavene?» på utdanningsnytt.no/matematikk130616**

Ein stad må karaktergrensene gå

Som lærar i matematikk (rett nok i vidaregåande skule) må eg seia at eg reagerer på følgjande i innlegget til Svein Anders Heggem:

«Karaktergrensene i år tilsier at hvis eleven har 18 prosent av full score, gis karakteren 1! Er det riktig at betegnelsen «svært lav kompetanse i faget» er dekkende for en elev som besvarer én av fem oppgaver?».

Alle som underviser i matematikk veit at det er forskjell på å få 20 prosent av full score og å få til 20 prosent av oppgåvene! Ein elev som får 18 prosent av full score har fått nokre strøpoeng her og der, kanskje knytta til læreplanmål frå lågare nivå. Eleven treng ikkje ha fått til ei einaste oppgave, men har kanskje vist tyding til resonnement som hen får litt uttelling for. Heller ikkje i matematikk er det slik at eit kvart svar er anten rett eller galt. Ein stad må karaktergrensene gå. Ein elev som ender opp med 18 prosent har (med mindre oppgavesettet er urimeleg vanskeleg) vist svært låg kompetanse.

Are Akselsen

● **Til «Forlenger forsøket med færre norskkarakterer» på utdanningsnytt.no/norsk270616**

Én norsk karakter

Utdanningsdirektoratet har forlenget forsøket med bare én eller to karakterer i norsk til ut 2019, skriver Utdanningsnytt.no. Elevene ved forsøkskolene skal fortsatt ha tre karakterer på vitnemålet. Forsøkskolene trenger ikke gi elevene tre karakterer fram til vitnemålet, men kan i stedet arbeide konsentrert med ett eller to av de områdene der elevene skal få karakter.

Til dette vil jeg si: Det er ikke greit så lenge sko-

len ikke har skriftliggjort og kan informere elever og foreldre om hvordan de vurderer fra tre til én karakter. Er du god skriftlig, kan dette komme i skyggen fordi muntlig aktivitet teller like mye og omvendt. Dette kan medføre demotivering. To karakterer hadde vært mer fornuftig, men på skolen der våre unger går, har de kun én. Leder for prosjektet og lærere kan ikke redegjøre for vurderingskriterier, kjennetegn på måloppnåelse med

mer når jeg ber om det. Jeg har fått tilsendt tredje års vurderingsform, som er tre karakterer. Må man ikke skrive om vurderingskriterier når man søker om å være med i prosjektet, og hvorfor skal man tilbake til tre karakterer det siste året?

Gøril B. Knutsen

Noen kritiske bemerkninger til eksamen i engelsk

Innvendingene til årets eksamen (ENG 1002/ENG 1003) er særlig rettet mot temavalget, yrkesrettingen og forberedelsesdelen. Vi har også noen merknader til andre deler av eksamens-oppgaven vi mener har klare svakheter.

Tema for eksamenssettet i år er «social control», et abstrakt og akademisk begrep som selv sterke og oppegående elever kan ha problemer med å skjønne. Dessuten er dette et begrep som det ikke er naturlig å flette inn i engelskkurset, i hvert fall ikke på dette nivået. Begrepet «social control» finner du hverken i kompetansemålene eller i lærebøker. Dermed presenteres elevene for et helt nytt og ukjent begrep som ikke vekker gjenklang hos dem. Det du da oppnår, er å støtte dem fra deg og demotivere dem, altså det motsatte av intensjonen med et forberedelseshfte; få dem interesserte og nysgjerrige. Vi er redd for at man lukker døra istedenfor å åpne den. Begrepet og definisjonen er for abstrakt for brede grupper av elevene.

Tekstomfanget i forberedelsesdelen er for stort. Sju sider med delvis utfordrende språk vil demoralisere de fleste yrkesfagelever før selve eksamen starter. Tekstene reflekterer heller ikke temaet på en god måte. Særlig gjelder dette tekst 3, *New truck driving regulations to take effect*, hvor temaet nærmest er usynlig. Det samme kan også sies om tekst 2, *Workers at home for elderly cite abuse and neglect patients*. Tegneserier og striper kan ofte være lette å forstå, klargjørende og tankevekkende. Det er ikke tilfelle med tekst 4.

Det er lite heldig for bredden i eksamensoppgaven at temaet også dukker opp i kortsvarsdelen. *Violations of norms and rules (1A)* er direkte knyttet til «social control», og var vel også ment for yrkesfagelever. Var dette nødvendig? Har elevene først problemer med begrepet, vil denne oppgaven i hvert fall bidra til å føre dem ut på dypt vann.

Vi lever i en tid hvor store ressurser brukes på FYR-skolering og FYR-arbeid (yrkesretting og relevans på yrkesfaglige utdanningsprogram, red.anm.) og hvor lærere sendes på kurs med beskjed om å yrkesrette fellesfagene.

Vi savner eksamensoppgaver i engelsk som tar utgangspunkt i programfagenes kjerne; ikke minst alle verktøyene for ethvert yrke, skriver innsenderne. ILL.FOTO TOM-EGIL JENSEN

Intensjonene er de beste, i dette tilfelle for yrkesfag-elevene. Derfor er det frustrerende at eksamensoppgavene ikke har tatt opp i seg den bærende FYR-tankegangen; relevans.

Yrkesfaglige engelsklærere bruker mye tid på å knytte engelsken til konkrete og praktiske eksempler fra programfagene og mye mindre tid på å yrkesrette via teoretiske begreper, med unntak av helse, miljø og sikkerhet. Vi savner derfor oppgaver som går til fundamentet, kjernen i programfagene; ikke minst alle verktøyene for ethvert yrke. Lager vi oppgaver som gir disse elevene mulighet til å vise sin kompetanse her,

byr vi dem opp til dans og har lyktes med yrkesrettingen. La det være sluttpoenget: By dem opp til dans, hva enten det er yrkesfagelever, elever på program for studiespesialisering eller engelsklærere på yrkesfag. Kanskje oppnår man det best ved å lage en separat eksamen for yrkesfag?

Engelskseksjonen ved Alta videregående skole
Oddbjørn Jensen, for engelskseksjonen,
Samisk videregående skole og reindriftsskole
Kautokeino

Les mer debatt på utdanningsnytt.no

● Stortingsmelding om barnehage

Kjære Torbjørn Røe Isaksen

Nå er vi litt i stuss her vi sitter. Mange av oss har lest stortingsmelding nr 19 – Lek og læring. Vi sitter igjen med mange spørsmål. Vi kan ikke finne ut hvem som har skrevet stortingsmeldingen. Er det barnehagelærere som har vært med og utformet den? Det står mye om skole, men som du sikkert vet, er ikke barnehage skole. Hvorfor skal du gjøre barnehagen mer «skolsk»? Er ikke det vi gjør godt nok? Hvorfor må du gjøre forandringer som vi vet ikke fungerer? Hvorfor hører du ikke på oss som profesjon?

Tittelen på stortingsmeldingen er litt misvisende: «Tid for Lek og læring». Lek i barnehagen er læring. Det er den beste måten barn kan lære på. Barn lærer best og mest i lek med hverandre og sammen med trygge, gode voksne.

Vi vet at vi alltid kan bli bedre, men vi trenger ikke flere oppgaver. Vi trenger tid til å gjøre oppgavene våre godt nok. Da trenger vi flere barnehagelærere! Vi trenger ressurser som kan settes inn tidlig. Vi trenger et kontor for pedagogisk-psykologisk tjeneste som ikke er overarbeidet og et barnevern som har tid til å høre på oss. Vi trenger

et familiekontor som har personale nok til å veilede alle de familiene som i dag strever og søker hjelp. Mange av etatene vi nå har nevnt, er så overarbeidet at det tar for lang tid før barn og familier får hjelp. I verste fall får ikke barna hjelp før de begynner på skolen. Og da er det vanskeligere å gjøre noe med problemene. Det er ikke riktig. Vi trenger alle flere folk!

Du er hjertelig velkommen som vikar i vår barnehage en dag. Og da som ordentlig vikar. Da kan du uten presse og ekstra folk se hvordan vi blir dratt ifra alle kanter.

Vi har verdens beste jobb, men vi kunne ønske at vi kunne gått hjem fra jobben og ikke hatt vondt i magen fordi vi ikke fikk lekt nok med det ene barnet eller snakket med de foreldrene som ønsket den ekstra veiledningen.

Mari Ur Løvaas, Mette Fardal Glesne, Torhild Klungland og Anne Mette Skilnand tillitsvalgte i Utdanningsforbundet, kommunale barnehager, Mandal kommune.

Mange av etatene som skal hjelpe barn og familier, er så overarbeidet at det tar for lang tid før hjelpen blir gitt, skriver innsenderne.

ILL.FOTO FREEIMAGES.COM

● Til innlegget «Unntaket i palestinsk skole» i Utdanning nr. 12

Lyspunkt og mørke i Palestina-konflikten

Det er ikke mange lyspunkt i skildringer av oppveksten til palestinske barn. Gaza ligger utbombet mens den massive muren og alle sjekkpunktene på Vestbredden minner enhver om okkupasjonens jernhånd. Som en avveksling kunne vi i Utdanning nr. 10 lese om læreren fra Betlehem som var kåret til verdens beste lærer for sin undervisning i ikkevoldelig konfliktløsning. I sin gratulasjon sa pave Frans at Hanan Al Hroub fikk prisen for betydningen hun gir lek i undervisningen. I Utdanning nr. 12 er Turid Storøy-Qvale derimot mer opptatt av at utdanningen i de palestinske områdene er «Opplæring i hat og terror» slik en rapport utgitt i 2015 av Palestinian Media Watch (PMW) hevder.

PMW ble grunnlagt og ledes av ekstremist og settler Itamar Marcus, opprinnelig fra New York, i dag bosatt i en ulovlig bosetning på Vestbredden. Marcus har fra første stund forsøkt å svarte de

bistandsavhengige palestinske selvstyremyndighetene. I 1998 hevdet Marcus at innholdet i de første palestinske lærebøkene viste en fiendtlig holdning til Israel. En av dem som gransket påstandene, var professor Nathan Brown ved George Washington University. Brown slaktet rapporten til Marcus og påpekte at påstandene om Israel-fiendtlige holdninger var grunnløse. Ifølge professoren ville en tilsvarende gransking av israelske lærebøker gitt et meget negativt bilde. I 2013 slo en israelsk dommer fast i en rettssak i Tel Aviv at Marcus tar sitater ut av sin sammenheng og trekker fram enkelthendelser som ikke er representative. Likevel har «Med Israel for Fred» valgt å oversette PMWs rapport.

Israel forsøker med god hjelp fra PMW å frata palestinerne retten til å bygge opp et selvstendig utdanningsystem og formidle sin historie og kultur. Palestinske ledere stemples som terrorister.

Parlamentarikeren Marwan Barghouti, som Israel kidnappet og fengslet, blir av mange kalt palestinerens Mandela. Nylig nominerte erkebiskop Desmond Tutu ham til Nobels fredspris for hans vedvarende kamp for fred, mens PMW stempler Barghouti som terrorist.

Hanan Al Hroub avviser at palestinske skolebarn læres opp til å utøve vold mot israelere, slik Storøy-Qvale hevder: «Mitt budskap til de som sier dette, er at alle barn bør bli beskyttet mot vold ... Volden som noen palestinske barn utøver, er en reaksjon på volden rundt dem. Jeg vil skape et trygt miljø for læring. Jeg kan ikke påvirke omgivelsene, men jeg kan påvirke barnet. Det er min filosofi.» Al Hroubs ord og anerkjennelsen hun blir møtt med, er lyspunkt i en situasjon som blir stadig mer dystre.

Unni Kjus Aahlin

Rett på sak

● **Til «Forebygging av mobbing og problemer med inkluderende skole» på Utdanningsnytt.no/mobbing150616**

Funksjons-hemmede særlig utsatt

Innlegget «Forebygging av mobbing og problemer med inkluderende skole» er så bra, og takk til forfatterne Gry Sætre og Eirik Dahl. «Skolen har problem med å forebygge mobbing, og har samtidig et problem med å være en inkluderende skole. Er dette to sider av samme sak?», spør de.

Innleggets budskap er nøyaktig det vi har forsøkt å fremføre både til utdanningsmyndigheter i flere år og også til dem som gjør en innsats mot mobbing, hatprat og ekskludering, som Wergeland-senteret, HL-senteret/DEMBRA og andre, som ikke har «oppdaget» at funksjonshemmede er en særlig utsatt målgruppe.

Berit Vegheim
leder i Stopp Diskrimineringen

● **Litteratur**

Brennaktuelt om mobbing

Boka «Svik. En historie om mobbing på arbeidsplassen» av Kjellrun Ulven Woxen bør alle som er interesserte i skolen som arbeidsplass, løpe til biblioteket og låne. Boka er en subjektiv, ja svært subjektiv, fortelling om hvordan en lærer blir mobbet ut av jobben sin. Den er av interesse for alle som arbeider i skolen, men jeg legger allikevel mer vekt på de erfaringer som Woxen får i møte med sin fagforening. Forfatteren spør seg om hvilken hatt den tillitsvalgte har på seg? Representerer hun ledelsen, som er i samme fagforening som den ansatte som ber om hjelp? Og hva er fagforeningens rolle? Representerer den kollektivet (som mobber) eller mobbeofferet?

Flere av disse spørsmål er brennaktuelle i enhver konflikt på arbeidsplassen. Vi trenger alle å tenke gjennom disse problemstillingene.

Johan Saers

● **Realfag**

Selvdisiplin og guts

● **Bjørn Olsen**
Pensjonert adjunkt

FOTO PRIVAT

Det spesielle med matematikk og naturfagene er at de krever betydelig arbeidsinnsats før kunnskapen sitter hos studentene.

I **Aftenposten 30. juni** i år har fem lektorer og amanuenser ved Universitetet i Agder (UiA) skrevet en tankevekkende kronikk. I «Mattelæreren må kunne mer enn matte» hevder de at det trengs matematikklærere med dypere forståelse for faget slik at de kan undervise på ulike trinn og ulike nivå. Det er ikke nok å være god i matematikk, de som skal bli lærere, må også være gode i å undervise i matematikk på ulike trinn og med ulike metoder tilpasset elevenes nivå. Dette krever dypere forståelse for faget. I kronikken hevdes det at mange studenter mangler dypere forståelse av brøk, prosent og desimaltall. Noen sliter med å formulere seg presist og entydig slik en lærer bør kunne. Med et bilde fra fotballen skriver forfatterne at det vil dukke opp matematikklærere av Zlatans kaliber, men de fleste må nøye seg med å spille i lavere divisjoner.

Det utdannes dyktige matematikklærere, men også i framtida vil det være studenter som ikke klarer kravene selv etter iherdig innsats.

For 50 år siden, hadde videregående skole færre linjer, blant dem reallinje og engelsklinje. I min reallinjeklasse var vi 30 elever, fem av dem var unge damer, 16,7 prosent. På engelsklinja var andelen jenter i klassen mye høyere. I rettferdighetens navn skal det sies

at de fem realfagsjentene var meget dyktige i realfag. Med fare for å trække på likestillings tær, antyder jeg med dette at interessen for realfag var større hos gutter enn hos jenter, noe jeg også selv har erfart i min tid som realfagslærer.

Når man i dag fortviler over studentenes høye strykprosent i realfag, er kanskje noe av forklaringa at en del studenter burde gjort andre fagvalg enn realfag som de ikke har nok interesse for til å fullføre.

Det spesielle med matematikk og naturfagene er at de krever betydelig arbeidsinnsats før kunnskapen sitter hos studentene. Man må veksle mellom lesing, refleksjon og til dels betydelige mengder oppgaveløsning. Dette er tidkrevende og krever selvdisiplin og guts. Her snakker jeg om realister flest, ikke enerne som surfer gjennom stoffet på kort tid.

Realfagenes særegenheter er ikke noe uoverkommelig hinder for studentene og du store verden så fine fag når visse koder er knekket, men koder må knekkes som i andre fag.

Hvorvidt alle lærere bør ha karakteren 4 i matematikk, er jeg usikker på. Lærere i realfag bør ha 4 og kanskje bedre, men for andre fag bør det holde med lavere karakter. Imidlertid er den dype forståelse/innsikt i faget man skal undervise i, av avgjørende betydning for hvordan man lykkes med å fenge sine elever og gi dem kunnskaper til nytte for dem. Dette gjelder for alle fag, ikke bare realfagene.

En flerkulturell skole, hva vil det si?

● **Lillian Drange**
adjunkt med tillegg
Møglestu videregående
skole i Aust-Agder

FOTO SVEIN DVERGSNES

Barnehagen og skolen er kanskje nasjonens viktigste arenaer for kultur møter.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Fram til 1975 hadde Norge arbeidsinnvandring, men da innførte Stortinget innvandringsstopp. Etter 1975 har Norge hovedsakelig hatt innvandring av flyktninger og asylsøkere, familiegjennforening og arbeidsinnvandring fra EØS-området. Dette har vært med på å endre Norge til et flerkulturelt samfunn, hvor også skolen er blitt flerkulturell. Statistisk sentralbyrå viser at det fra 1990-årene og framover til 2013 har vært en stor økning i innvandring til Norge. Også utvandring, og kilder fra Statistisk sentralbyrå viser at total innvandring i Norge i 2013 var 41.898 innvandrere fra totalt 211 ulike land og selvstyrte regioner (informasjon fra universitetslektor ved Universitetet i Agder, Torild Marie Olsens forelesning «Globalisering og nasjonalisme»).

Store norske leksikon definerer et flerkulturelt samfunn slik: «Flerkulturelt samfunn er et samfunn som består av to eller flere grupper som betrakter seg selv, og anerkjennes av andre, som kulturelt forskjellige fra hverandre». Enkelt kan en si at det rett og slett er ulike kulturer som lever side om side med hverandre i samfunnet. Og fra det kan en trekke konklusjonen at det ikke finnes samfunn som ikke er flerkulturelle. Et samfunn har en ungdomskultur, idrettskultur, religionskultur, språkkultur, for å nevne noen. På den måten kan en si at kultur er ideer, holdninger og

handlinger som er felles for en gruppe, og som de enkelte medlemmene av gruppen kan identifisere seg med.

Den engelske antropologen Edward Tylor kom i 1871 med følgende definisjon av kultur: «Kultur eller sivilisasjon er den komplekse helhet som består av kunnskaper, trosformer, kunst, moral, jus og skikker, foruten alle de øvrige ferdigheter og vaner et menneske har tilegnet seg som medlem av et samfunn» (Eriksen og Sajjad 2006, s. 35). Dette er en definisjon som fremdeles er nyttig og kan brukes. Tylor fikk fram at ulikhetene mellom folkeslag ikke var medfødte, men ferdigheter, kunnskaper og erfaringer som menneskene hadde tilegnet seg ut fra å leve i ulike samfunn og miljø. Videre skriver Eriksen og Sajjad på side 35: «På et generelt plan kan en si at alt som er lært er kulturelt, mens alt som er medfødt er naturlig».

Dersom kultur er det motsatte av natur, kan en si at alle mennesker er kulturelle. Kultur er noe menneskene har felles. Det er vanlig å tenke på kultur som noe mennesker har, som er blitt en del av hver enkelt. I storsamfunnet Norge er det store kulturelle ulikheter. Innvandrerkultur og fremmedkultur er ord som blir brukt. Men ser man på innvandrere i Norge, kommer de fra fem kontinenter. Og hvor en skal sette grense for når en kultur er fremmed eller ikke, er helt umulig (Eriksen og Sajjad 2006, s. 41).

Flerkulturelle trekk i det norske samfunnet er ofte flere innvandrergrupper som er annerledes enn «norsk kultur», i alle fall det som mange oppfatter som «norsk kultur». Og for mange blir de >

«Total innvandring i Norge i 2013 var 41.898 innvandrere fra totalt 211 ulike land og selvstyrte regioner.»

etniske ulikhetene ugjenkjennelige og uforståelige, noe som igjen skaper skeptisisme. Slik forklares det på NorskDigital læringsarenas side i samfunn.

Innvandrergrupper i Norge har i stor grad beholdt sine kulturelle kjennetegn. De fleste har sine spesielle ritualer, feiring av merkedager og religion. Samtidig har mange blitt en del av det norske samfunnet, med deltakelse i kulturelle feiringer som eksempel 17. mai. Møter mellom ulike kulturer er likevel ikke konfliktfrie, gjerne når kulturelle uttrykksformer blir brukt i en kontekst hvor noen ikke føler seg hjemme. Et eksempel på det er når den pakistansk-norske kvinnen går i bunad og hijab. Muslimske kvinner ønsket hijab til politiuniformen, noe som vakte stor motstand.

Etnosentrisme og kulturel relativisme er begreper som brukes. Etnosentrisme betyr at man vurderer fremmede skikker og verdier ut fra egen kultur og verdier. Egne verdier plasseres i sentrum, og andres vurderes ut fra hvor mye som ligner på ens egne verdier. Det motsatte er kulturel relativisme hvor oppfatningen er at kulturer er relative og kun kan forstås ut fra seg selv. Ingen av disse

er ønskelige eller mulige. Her blir det viktig med krysskulturell kommunikasjon, som stiller krav til innsikt, kunnskaper og empati. Når en har forstått det som er fremmed og annerledes, kan en mene noe og eventuelt ta avstand. Også etnosentrikerne har et poeng, samtidig som den kulturel relativistiske holdningen også er viktig (Eriksen og Sajjad 2006, s. 47).

Vår moderne tid preges av internasjonalisering. En tilhører et lokalsamfunn, en nasjonalstat og et internasjonalt samfunn. Tanken om at majoritetsgrupper og minoritetsgrupper kan leve side om side og opprettholde sine kulturelle mønstre og særtrekk, kalles multikulturalisme (Engen og Kulbrandstad s. 249). Selv om mange land har fine ord i sine offentlige målsettinger, er tospråklighet og tokulturell kompetanse bare unntaksvis en kompetanse som er uttalt. Assimilering, pluralisme og integrering er også begreper som blir brukt. Store norske leksikon definerer pluralisme som: «mangfold, et samfunn med flere ulike kulturer, livssyn og levesett». Og den pluralistiske ideologien fra 1970-tallet var modellen om å innlemme minoriteter i samfunnet gjennom pluralistisk integrering.

Selv om skolen i Norge har vært preget av tradisjon for en enhetsskole og nasjonsbygging, har pluralistisk ideologi hatt betydning. Samene har etter hvert fått språklige og kulturelle rettigheter, og overfor minoriteter har man til en viss grad valgt en pluralistisk integrering. Dette gjenspeiles i morsmålsundervisningen, som baseres på å styrke identitetsutvikling og kognitiv vekst. Likevel legges det i skolen stor vekt på morsmål som redskap for å lære norsk som fag. Til en viss grad skinner assimileringstanken igjennom. Ofte forbindes assimilering innenfor samfunnsvitens-

skap som det en minoritet må gi avkall på av sin etniske identitet, og kulturelt og språklig bli lik storsamfunnet eller majoritetsbefolkningen.

Integreringstanken vant fram på 1970-tallet, og sosial integrering var det overordnede. I dag forbindes ofte integrering med å innlemme innvandrere i storsamfunnet eller majoritetssamfunnet. Og det igjen knyttes til økt innvandring på 1970-tallet. Integrering av nye minoriteter har blitt et politisk mål, hvor den stadig tilbakevendende debatten dreier seg om hva integrering innebærer og hvordan det skal foregå.

Dersom en kan si at kultur er kunnskaper og ferdigheter som er viktige for å kunne fungere i et samfunn, er barnehagen og skolen institusjoner som klart driver formidling og overføring av kultur. Barnehagen og skolen er viktige arenaer for kulturmøter. Kanskje viktigst i en nasjon. Og verden over er barnehage og skole ett av statens viktigste virkemidler for å bidra til fellesskap og utvikle kulturell samhörighet i en nasjon. Her vil det være av betydning hva slags skolesystem og styresett et land har. I norsk skole lærer elevene norsk rettskrivning, norsk litteraturhistorie, norgeshistorien, for å nevne noe. Det er på skolen at det norske er i fokus; en lærer å bli norsk, ikke svensk eller tysk (Eriksen og Sajjad 2006, s. 135).

Tidligere utdannings- og forskningsminister Kristin Clemet (2001–2005) sa: «Norge er blitt et flerkulturelt samfunn, og vi har fått en flerkulturell skole». Og på bakgrunn av dette har skolen fått et mangfold som klart byr på nye muligheter og utfordringer.

Hva vil det si at skolen er blitt en flerkulturell skole? Begrepet flerkulturell skole brukes ofte om

«Integrering av nye minoriteter har blitt et politisk mål, hvor den stadig tilbakevendende debatten dreier seg om hva integrering innebærer og hvordan det skal foregå.»

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

«Skolen representerer middelklasseverdier, og barn som kommer fra hjem uten eller liten utdanning og skolegang, kan lett bli tapere.»

skoler med en viss prosentdel elever med innvandrerbakgrunn (Spernes, 2012, s 54). Kunnskapsdepartementet sier: «En flerkulturell barnehage og skole kjennetegnes av et personale som ser på det kulturelle og språklige mangfoldet som normaltstanden, og som anvender dette mangfoldet som ressurs.» (KD 2007:9).

I sin masteroppgave «På vei mot en lærende flerkulturell skole?» skriver Siv Grete Stamnes: «I St.meld. 30 Kultur for læring (2003–2004) fremheves den tydelige leder som en forutsetning for å utvikle skoler til lærende organisasjoner, og begrepet tydelig leder er da knyttet til rektorfunksjonen». Rektor må være en viktig pådriver for utvikling av skolen og fellesskapets normer og verdier. For å utvikle en flerkulturell skole, er det nødvendig blant alle ansatte, å skape en forståelse av mangfoldet i et flerkulturelt perspektiv. Ikke bare de lærerne som er involvert i eksempelvis en innføringsklasse. Man må heller ikke overlate ansvaret til enkeltlærere. Det er også viktig at ledelsen ved skolen har faglig kunnskaper som er relevant i undervisningen av andrespråkelever.

Forfatterne Eriksen og Sajjad (2006) tar opp primær og sekundær sosialisering. Den primære sosialiseringen finner sted i hjemmet, i barnets hjem og nærmiljø. Her lærer barna språk, vaner, regler, religion, hva som er viktig og ikke viktig. Hjemmet vil være referanserammen gjennom hele oppveksten. Skolen representerer den sekundære sosialiseringsinstitusjonen. Og her overføres andre kunnskaper og ferdigheter, og som bygger på det som har funnet sted i den primære sosialiseringen.

Overgangen fra primær til sekundær sosialisering kan være stor, særlig for innvandrerbarn. I forskningen har en sett at klasseforskjell og kul-

tur har stor betydning for skoleprestasjoner. Skolen representerer middelklasseverdier, og barn som kommer fra hjem uten eller liten utdanning og skolegang, kan lett bli tapere. Når det gjelder innvandrerbarn, er dette for mange en realitet. I tillegg tilhører de en kulturell minoritet. Dette gir skolen utfordringer. Mange av utfordringene har klar årsakssammenheng med forskjeller mellom norsk kultur og innvanderne kultur, en kulturell avstand mellom kontekstene hjem og skole (Eriksen og Sajjad s. 142).

Språket er en viktig del av identiteten. Det er gjennom språket man viser opprinnelse, gruppetilhørighet og personlighet. Skolen med skolens ledelse må signalisere at minoritetslevers mors-

mål er viktig, ikke minst for den enkeltes utvikling som et selvstendig menneske. Da vil minoritets-elever føle seg sett og verdsatt. Det er vesentlig at det vektlegges tidlig i skoleforløpet, slik at klasse- og skolemiljøet preges av trivsel og trygghet. På den måten skaper man et inkluderende læringsmiljø som verdibaseres på respekt. Og som på sikt vil hindre skulk og frafall i skolen (Selj og Ryen s. 15). Til slutt, psykologen Lev Vygotskij, som representerer et sosiokulturelt læringssyn, er opp-tatt av at den sosiale interaksjonen er nøkkelrollen i all språk- og kunnskapsutvikling. Videre sier han at kunnskap skapes sosialt, ikke enkeltvis, i en kollektiv og en individuell prosess. Språket bidrar til å forme måter å forstå verden på. Læring er et sosialt fenomen som skjer i en sosial situasjon.

Litteratur:

- Engen, Thor Olav og Kulbrandstad, Lars Anders** (2005): Tospråklighet, minoritetsspråk og minoritetsundervisning. Oslo: Gyldendal.
- Eriksen, Hylland Thomas og Sajjad, Arntsen Torunn** (2006): Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge. Oslo: Gyldendal.
- Olsen, Torhild Marie** (2015): Globalisering og nasjonalisme Kristiansand: Universitetet i Agder.
- Selj, Elisabeth og Ryen, Else** (2008): Med språklige minoriteter i klassen. Oslo: Cappelen.
- Spernes, Kari** (2012): Den flerkulturelle skolen i bevegelse. Gyldendal.
<https://www.ntnu.no/documents/1021451972/1267717031/siv-grete-stamnes-masteroppgave-2012.pdf>
http://no.wikipedia.org/wiki/Lev_Vygotskij
<https://www.utdanningsforbundet.no/upload/Fylkeslag/Sør-Trøndelag/Trøndsk/2011/Liland.pdf>
<http://ndla.no/nb/node/81481>
<http://no.wikipedia.org/wiki/Assimilering>
https://snl.no/flerkulturelle_samfunn

SOGN REGIONRÅD

Ledig stilling

PROGRAMLEIAR FOR BARNEHAGE- OG SKULEUTVIKLING I SOGN

Dei ni kommunane i Sogn regionråd satsar heilskapleg på barnehage- og skuleutvikling og samarbeider om det regionale utviklingsprogrammet «System for styrka læring».

Vi søker etter programleiar som får ansvar for å leie, koordinere og følgje opp utviklingsprogrammet. Kontorstad i Sogndal.

Sjå heile utlysinga på www.sogn.regionraad.no.
Ta gjerne kontakt med dagleg leiar Karina Nerland tlf 908 30 284.

SØKNADSRIST: 7.9.2016.

Lillehammer
kommune

Vi søker etter

SKOLESJEF/ TJENESTEOMRÅDELEDER FOR GRUNNSKOLE

Storsatsing i Lillehammerskolen. Tar du ledelsen?

Vi har fokus på innholdet i skolen og har god utvikling på kvalitet og skoleresultater.

Du vil få ansvaret for 12 enheter, 300 lærere og 3000 elever. Fra 2017 skal vi investere mye i nye skolebygg.

For nærmere informasjon ta kontakt med Rune Frøyslie, tel 402 82 150 i De4 Search & Consulting AS.

Full stillingstekst finner du på www.lillehammer.kommune.no og www.de4.no.

Søknadsfrist: 1. september 2016

de4
SEARCH & CONSULTING

frantz.no

**VIL DU VÆRE
MED PÅ Å
GJØRE NORSK
SKOLE ENDA
BEDRE**

Bli veileder! Veilederkorpsset søker deg som er erfaren leder fra skolen eller fra skoleeiernivå.

*

Søk på udir.no/veilederkorps

**SØKNADSRIST
1. SEPTEMBER**

 Utdanningsdirektoratet

● Se flere ledige stillinger på Lærerjobb.no

Kurs og konferanser høst 2016

7.–8. september
TVIL 2016: VERDI(G)

Sted: Voksenåsen, Oslo
Pris: 3450 / 2450 (pensjonist/student)

Tema på årets konferanse er VERDI(G). På konferansen vil vi se det personlige og samfunnsmessige i sammenheng, ved å utfordre forestillinger om «innenfor» og «utenfor». Møt bl.a. Peter Kemp, Anne Kristine Bergem, Henrik Syse, Vigdis Hjorth og Arne Johan Vetlesen.

Les mer på www.tvil.no

9. september
Musikk lærernes dag

Sted: Voksenåsen, Oslo
Pris: 1290 (medlem av Musikk i skolen), 1490 (andre)

Det blir en praktisk dag med fokus på metodiske opplegg og som samtidig gir økt kunnskap og kompetanse på ditt fagområde. Dagen skal være en kilde til inspirasjon, glede og faglig påfyll og en anledning til å skape nye nettverk og utveksle erfaringer. **Arr: Musikk i skolen**

19.–20. september
Rakettfysikk i skolen

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: Kurset er gratis (få plasser)

I samarbeid med NAROM inviterer vi til et praktisk seminar om rakettfysikk. Formålet med seminaret er å gi realfagslærere et bedre grunnlag for å aktualisere undervisningen gjennom faglig oppdatering og innblikk i romrelaterte emner. Målgruppen for kurset er realfagslærere i videregående skole, men deler av opplegget kan også brukes av lærere i ungdomsskolen.

22.–23. september
Krisepedagogikk – fra teori til praksis

Sted: Røde Kors konferansesenter, Oslo
Pris: 2800 (medlem), 3500 (andre)

Magne Raundalen og Jon-Håkon Schultz presenterer tiltak for å styrke trivsel og læring for elever utsatt for kriser og traumatisk stress. Temaer: Ny forskning, forståelse av traumer, forekomst, henvisning, behandling og tilpasset opplæring. Fokus på hvordan ulike instanser og fagpersoner kan samarbeide og hvem som bør gjøre hva.

27. september
Mellom krav og støtte – lederen som balansekunstner

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholder: Kjell Ribert
Begrenset antall plasser.

Et relevant lederkurs som vil ta utgangspunkt i deltakernes egne erfaringer. På kurset vil kursleder hjelpe deg til å bli en trygg og tydelig leder ved å bevisstgjøre deg på sammenhengen mellom det å stille krav og det å respektere den enkelte medarbeider.

5. oktober
Kurs for rådgivere: Det stille atferdsproblemet

Sted: Kalfaret Brygghus, Bergen
Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholder: Ingrid Lund

Temaet denne dagen er de stille elevene. Noen er stille og har det fint med det, men denne kursdagen retter søkelyset mot de elevene der den tilbaketrukkne atferden er et uttrykk for at de ikke har det bra. Noen av disse elevene utvikler depressive trekk og sosial angst-problematikk dersom tidlig innsats svikter.

18. oktober
En barnehage til begjær

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 750 (medlem), 1800
Kursholder: Hege Hansson

På dette kurset vil vi se nærmere på hva som kan danne et godt grunnlag for opplevelse, lek, danning og erfaringsbasert læring. Vi vil løfte frem barnehagens fysiske miljø og rammer, samt en bred språkforståelse der et mangfold av uttryksmedier er representert.

19.–20. oktober
Skolelederkonferansen 2016

Sted: Clarion Hotel, Gardermoen
Pris: 2800 (medlem), 3600 (andre)

Velkommen til årets viktigste konferanse for skoleledere, der vi har fokus på både det store perspektivet og de utfordringer skoleledere møter i hverdagen. Hvordan utvikle og lede skolen for framtidens samfunn? Hva betyr det å lede skoler på et etisk forsvarlig vis? Til konferansen kommer Eva Joly, Øystein Djupedal, Jorunn Møller, Bodil Jenssen Houg, Gunn Marit Haugsbø, Eli Ottesen, Margareta Grahn Forsmann, Steffen Handal og Jens Garbo.

For mer informasjon og påmelding: www.utdanningsforbundet.no/kurs
Kurspåmelding og spørsmål: kurs@udf.no – eller tlf.: 24 14 20 00

Kurs og konferanser høst 2016

7.–8. september
TVIL 2016: VERDI(G)

Sted: Voksenåsen, Oslo
Pris: 3450 / 2450 (pensjonist/student)

Tema på årets konferanse er VERDI(G). På konferansen vil vi se det personlige og samfunnsmessige i sammenheng, ved å utfordre forestillinger om «innenfor» og «utenfor». Møt bl.a. Peter Kemp, Anne Kristine Bergem, Henrik Syse, Vigdis Hjorth og Arne Johan Vetlesen.

Les mer på www.tvil.no

9. september
Musikk lærernes dag

Sted: Voksenåsen, Oslo
Pris: 1290 (medlem av Musikk i skolen), 1490 (andre)

Det blir en praktisk dag med fokus på metodiske opplegg og som samtidig gir økt kunnskap og kompetanse på ditt fagområde. Dagen skal være en kilde til inspirasjon, glede og faglig påfyll og en anledning til å skape nye nettverk og utveksle erfaringer. **Arr: Musikk i skolen**

19.–20. september
Rakettfysikk i skolen

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: Kurset er gratis (få plasser)

I samarbeid med NAROM inviterer vi til et praktisk seminar om rakettfysikk. Formålet med seminaret er å gi realfagslærere et bedre grunnlag for å aktualisere undervisningen gjennom faglig oppdatering og innblikk i romrelaterte emner. Målgruppen for kurset er realfagslærere i videregående skole, men deler av opplegget kan også brukes av lærere i ungdomsskolen.

22.–23. september
Krisepedagogikk - fra teori til praksis

Sted: Røde Kors konferansesenter, Oslo
Pris: 2800 (medlem), 3500 (andre)

Magne Raundalen og Jon-Håkon Schultz presenterer tiltak for å styrke trivsel og læring for elever utsatt for kriser og traumatisk stress. Temaer: Ny forskning, forståelse av traumer, forekomst, henvisning, behandling og tilpasset opplæring. Fokus på hvordan ulike instanser og fagpersoner kan samarbeide og hvem som bør gjøre hva.

27. september
Mellom krav og støtte - lederen som balansekunstner

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholder: Kjell Ribert
Begrenset antall plasser.

Et relevant lederkurs som vil ta utgangspunkt i deltakernes egne erfaringer. På kurset vil kursleder hjelpe deg til å bli en trygg og tydelig leder ved å bevisstgjøre deg på sammenhengen mellom det å stille krav og det å respektere den enkelte medarbeider.

5. oktober
Kurs for rådgivere: Det stille atferdsproblemet

Sted: Kalfaret Brygghus, Bergen
Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholder: Ingrid Lund

Temaet denne dagen er de stille elevene. Noen er stille og har det fint med det, men denne kursdagen retter søkelyset mot de elevene der den tilbaketrunkne atferden er et uttrykk for at de ikke har det bra. Noen av disse elevene utvikler depressive trekk og sosial angst-problematikk dersom tidlig innsats svikter.

18. oktober
En barnehage til begjær

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 750 (medlem), 1800
Kursholder: Hege Hansson

På dette kurset vil vi se nærmere på hva som kan danne et godt grunnlag for opplevelse, lek, danning og erfaringsbasert læring. Vi vil løfte frem barnehagens fysiske miljø og rammer, samt en bred språkforståelse der et mangfold av uttrykksmedier er representert.

19.–20. oktober
Skolelederkonferansen 2016

Sted: Clarion Hotel, Gardermoen
Pris: 2800 (medlem), 3600 (andre)

Velkommen til årets viktigste konferanse for skoleledere, der vi har fokus på både det store perspektivet og de utfordringer skoleledere møter i hverdagen. Hvordan utvikle og lede skolen for framtidens samfunn? Hva betyr det å lede skoler på et etisk forsvarlig vis? Til konferansen kommer Eva Joly, Øystein Djupedal, Jorunn Møller, Bodil Jenssen Houg, Gunn Marit Haugsbø, Eli Ottesen, Margareta Grahn Forsmann, Steffen Handal og Jens Garbo.

For mer informasjon og påmelding: www.utdanningsforbundet.no/kurs
Kurspåmelding og spørsmål: kurs@udf.no – eller tlf.: 24 14 20 00

Kurs og konferanser høst 2016

7.–8. september
TVIL 2016: VERDI(G)

Sted: Voksenåsen, Oslo
Pris: 3450 / 2450 (pensjonist/student)

Tema på årets konferanse er VERDI(G). På konferansen vil vi se det personlige og samfunnsmessige i sammenheng, ved å utfordre forestillinger om «innenfor» og «utenfor». Møt bl.a. Peter Kemp, Anne Kristine Bergem, Henrik Syse, Vigdis Hjorth og Arne Johan Vetlesen.

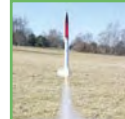
Les mer på www.tvil.no

9. september
Musikklærernes dag

Sted: Voksenåsen, Oslo
Pris: 1290 (medlem av Musikk i skolen), 1490 (andre)

Det blir en praktisk dag med fokus på metodiske opplegg og som samtidig gir økt kunnskap og kompetanse på ditt fagområde. Dagen skal være en kilde til inspirasjon, glede og faglig påfyll og en anledning til å skape nye nettverk og utveksle erfaringer. **Arr: Musikk i skolen**

19.–20. september
Rakettfysikk i skolen

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: Kurset er gratis (frå plasser)

I samarbeid med NAROM inviterer vi til et praktisk seminar om rakettfysikk. Formålet med seminaret er å gi realfagslærere et bedre grunnlag for å aktualisere undervisningen gjennom faglig oppdatering og innblikk i romrelaterte emner. Målgruppen for kurset er realfagslærere i videregående skole, men deler av opplegget kan også brukes av lærere i ungdomsskolen.

22.–23. september
Krisepedagogikk - fra teori til praksis

Sted: Røde Kors konferansesenter, Oslo
Pris: 2800 (medlem), 3500 (andre)

Magne Raundalen og Jon-Håkon Schultz presenterer tiltak for å styrke trivsel og læring for elever utsatt for kriser og traumatisk stress. Temaer: Ny forskning, forståelse av traumer, forekomst, henvisning, behandling og tilpasset opplæring. Fokus på hvordan ulike instanser og fagpersoner kan samarbeide og hvem som bør gjøre hva.

27. september
Mellom krav og støtte - lederen som balansekunstner

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholder: Kjell Ribert
Begrenset antall plasser.

Et relevant lederkurs som vil ta utgangspunkt i deltakernes egne erfaringer. På kurset vil kursleder hjelpe deg til å bli en trygg og tydelig leder ved å bevisstgjøre deg på sammenhengen mellom det å stille krav og det å respektere den enkelte medarbeider.

5. oktober
Kurs for rådgivere:
Det stille atferdsproblemet

Sted: Kalfaret Bryggghus, Bergen
Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholder: Ingrid Lund

Temaet denne dagen er de stille elevene. Noen er stille og har det fint med det, men denne kursdagen retter søkelyset mot de elevene der den tilbaketrunkne atferden er et uttrykk for at de ikke har det bra. Noen av disse elevene utvikler depressive trekk og sosial angst-problematikk dersom tidlig innsats svikter.

18. oktober
En barnehage til bejær

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 750 (medlem), 1800
Kursholder: Hege Hansson

På dette kurset vil vi se nærmere på hva som kan danne et godt grunnlag for opplevelse, lek, danning og erfaringsbasert læring. Vi vil løfte frem barnehagens fysiske miljø og rammer, samt en bred språkforståelse der et mangfold av uttrykksmedier er representert.

19.–20. oktober
Skolelederkonferansen 2016

Sted: Clarion Hotel, Gardermoen
Pris: 2800 (medlem), 3600 (andre)

Velkommen til årets viktigste konferanse for skoleledere, der vi har fokus på både det store perspektivet og de utfordringer skoleledere møter i hverdagen. Hvordan utvikle og lede skolen for framtidens samfunn? Hva betyr det å lede skoler på et etisk forsvarlig vis? Til konferansen kommer Eva Joly, Øystein Djupedal, Jorunn Møller, Bodil Jensen Houg, Gunn Marit Haugsbø, Eli Ottesen, Margareta Grahn Forsmann, Steffen Handal og Jens Garbo.

For mer informasjon og påmelding: www.utoanningsforbundet.no/kurs
Kurspåmelding og spørsmål: kurs@udf.no – eller tlf.: 24 14 20 00

Minneord

● Tørres Akselsen

Hele Flekkerøyas Torres Akselsen, den godslige rektoren for Flekkerøya skole fra 1970 til 1997, født 17.10.1932, døde 3. juni i sitt hjem på øyas Bånefjell, etter flere års kamp mot kreften. Sammen med oss russekamerater skulle han ha feiret 65-årsjubileet for examen artium fra Kristiansand Katedralskole 20. juni på Værtshuset Pieder Ro på Kristiansands berømte fiskebrygge. Her har vi alle tidligere moret oss med Tørres som kåsør om kulturforskjellene i fortid og nåtid mellom byens store øy og byen selv. Nå så vi fram til å gjøre det igjen, om Tørres dagsform skulle gjøre det mulig.

Alle i byen og på øya er enige om at Flekkerøya er en veldig spesiell øy, der som Tørres sa: «Våre guder skal gifte seg med våre jenter». Som den kulturformidler han var, har han livfullt skrevet glimt om øyas kontroverser og særtrekk tilbake fra 1850-årene. Det fører for langt å sitere han på dette her, men vår gode, humoristiske Tørres kan jo fortsatt googles. Etter at han ble pensjonist etter 40 års virke ved samme skole, trådte han til i enda ti år når skolen trengte han. Denne ble etter hvert en sentralskole for hele øya, tegnet av den meritterte Kristiansands-arkitekten Thilo Schoder. Da ordfører Karl Fjermeros gikk inn for et annet utkast, falt han pladask ut av bystyret ved første valg, ved at alle på Flekkerøya strøk han. Skolens motto er naturlig nok «Våre barn kan forandre verden»!

Det er utvilsomt makt, så vel i de åpne som i de foldede hender på Flekkerøya, KrFs og Normisjons sørlandske bastion ut mot havet. Tørres engasjerte seg i alt dette, ikke minst som drivende kraft for gjenbruksbutikken i Vågsbygd og som innsamlings sjef for alle gode formål, og han fikk kulturpris for blant annet det. For Høyfjellet Kultur og Fritidssenter og Historielaget gledet seg også over å ha kunnskapsformidleren Tørres med på laget. De siste ukene så Tørres bare så veldig fram til å

FOTO PRIVAT

«komme heim» og spurte oppover om hvorfor det skulle ta så lang tid. Han ga uttrykk for at livet hadde vært fantastisk for han. «Æ forholder mæ til Salme 23 og Johannes 3.16, Den lille bibel, det er nok for mæ», sa han.

Vi er mange som vil savne vår gode, humørfylte, reflekterte, Tørres og minnes han med stor glede. Han var gift i 55 år med sin Ingrid. De gledet seg inderlig sammen over sine fire barn og elleve barnebarn. Han ble begravet 14. juni ved en vakker seremoni fra en overfylt Flekkerøy kirke. Må fred være med vår fredelige Tørres gode minne.

Thor Einar Hanisch

● Alfred Oftedal Telhaug

Kjære Alfred O. Telhaug (1934–2016). Fredag 10. juni 2016 stilnet stemmen din. Du var mest kjent som utdanningshistoriker og forfatter av fagbøker og artikler, men du var også en formidabel brevskriver. En siste hilsen kommer i brevform.

Jeg husker godt første gang jeg møtte deg på forelesning på Dragvoll. Engasjert fortalte du hvor viktig det var at en lærer var nettopp det; engasjert. Du ga råd om det akademiske liv: Hold ut med ensomheten, spis matpakken over bøkene. Det skal være hardt arbeid å undervise. Men med jevne mellomrom skulle vi legge igjen matpakka og gå i kantina for å spise i fellesskap med medstudenter eller kolleger.

Det var et slikt spisende fellesskap sammen med deg jeg var så heldig å bli del av som stipendiat ved Pedagogisk institutt. For en periode fikk jeg nyte godt av fortellerevnen din i lunsjen. Særlig husker jeg hvor oppmerksom du var overfor dem som kom litt sent. Du tok gjerne ansvar for å sette dem inn i hva vi diskuterte – alt fra en bok, en film, et teaterstykke. Etter kort tid gikk du av ved instituttet og flyttet til Oslo. Men heldigvis endte det ikke der.

Da du flyttet til Oslo, holdt vi kontakten via brevveksling. Du var en fantastisk brevskriver. Det dreide seg ikke kun om e-post, men vel så mye ordentlige brev, på papir, sendt i konvolutt med frimerke på. Du skrev til mange – både familie, tidligere kolleger og venner. Til dels lange og vakre brev om de små hverdagslige tingene: om bøker du hadde lest, om bokomtaler du skulle få på trykk, om familie og venner som hadde vært på besøk og hvilken glede de hadde gitt deg.

Når vi en gang iblant fikk anledning til å møtes i Oslo, startet du alltid med å kommentere det hvis

jeg hadde fått noe på trykk. Da hadde du gjerne utskriften av teksten med deg, understreket og kommentert. Du var alltid nysgjerrig: Hva foregikk på jobben min, hva skrev jeg, hva underviste jeg? Det beste med møtene våre var når du fortalte fra ditt liv. Fortellingene vitnet om et rikt liv.

Du har bidratt til den viktigste delen i min akademiske oppdragelse: forståelsen av hvor viktig det er å være en akademisk venn. Du hadde i mine øyne en god egenskap i academia: Du så andre, likte å provosere, men snakket ofte med varme og respekt om dine kolleger. Dersom du mente de hadde noe som var viktig å formidle, satte du søkelyset på dem i bokomtaler i Bedre skole, i Utdanning eller i vitenskapelige tidsskrift, selv om du ikke var enig i alt.

For meg var du først og fremst en venn. Jeg vil savne deg og brevene dine. Mine tanker går til Karin og familien. Takk for deg, Alfred!

En siste hilsen fra
Maria Øksnes

Dr. philos. Alfred Oftedal Telhaug døde 10. juni. Telhaug ble født i Skudenes i 1934 og tok magistergraden i pedagogikk ved Universitetet i Oslo.

Fra 1966 og fram til pensjonsalderen var han tilknyttet Universitetet i Trondheim/NTNU. Utdanningspolitikk og skolens utvikling var hans forskningsområde. Gjennom et historisk, samtidrelatert og internasjonalt komparativt perspektiv studerte han utdanningspolitiske motiv, posisjoner, beslutningsprosesser, skolereformer og grunnopplæringens utvikling. Han analyserte og diskuterte skolens utvikling i et idéhistorisk, sosiologisk og statsvitenskapelig perspektiv. Slik ga han dybdesyn på hva den var og hvor den var på vei. Slik ble han gjennom formidabel arbeidskraft og arbeidsglede vår fremste skolehistoriker. Som ingen annen bidro han gjennom 50 år til å fornye og holde i hevd denne forskningstradisjonen. Hans analyser av den nordiske skolemodellen er skrevet inn i den internasjonale forskningslitteraturen.

Telhaug etterlater seg et omfangsrikt og variert forfatterskap. Hans bibliografi teller over 40 bokutgivelser og flere hundre artikler i nasjonale og internasjonale tidsskrift og fagblad. Gjennom faglig og menneskelig raushet bygget han arbeidsfellesskap som ga gjensidig anerkjennelse og motivasjon. Innenfor det fagpedagogiske lauset utmerket han seg som en offentlig profilert fagmann og engasjerende formidler. Skolehistorien ble formidlet gjennom gode historier. Som tidsskriftredaktør, forfatter av kronikker, debattinnlegg og bokanmeldelser, som populær foreleser og ettertraktet foredragsholder satte han dagsorden og deltok i samtalen om skolen. Han fenget, gledet, inspirerte og av og til provoserte leg og lærd over det ganske land. Alfred O. Telhaug viste veg og har satt varige spor i norsk pedagogisk forskning.

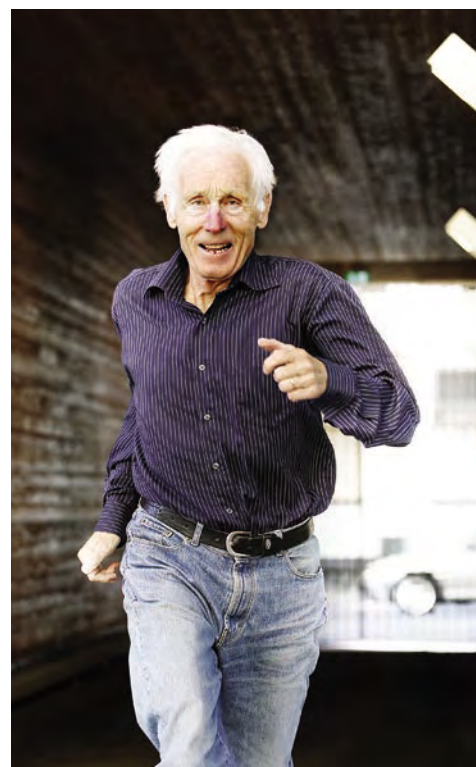

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Tankene går til Karin og familien, som var de aller viktigste i hans liv.

Petter Aasen
elev, kollega og venn

Minneord

● Marianne Lund

Det var i dyp sorg Askimbyen skoles elever, foreldre, tidligere og nåværende ansatte tok avskjed med Marianne i en fullsatt Askim kirke fredag 22. juli. Marianne var en høyt respektert lærer og kollega. Hun ble ansatt ved Askimbyen skole 1. august 1996. I nesten like mange år har jeg hatt den store glede og ære å få være hennes leder. Marianne elsket å være lærer, og hun hadde like god kompetanse sosialt som faglig.

Lenge før statlige føringer om kartlegging av elevenes psykososiale miljø kom, hadde Marianne utarbeidet egne skjemaer for å skaffe seg en oversikt over om elevene trivdes og hadde det bra. Hvis noe negativt ble avdekket, satte hun straks i gang tiltak i samarbeid med eleven og hjemmet.

Kartlegging av elevenes faglige ferdigheter var en annen fanesak. Marianne visste til enhver tid hvor elevene hennes sto, og hun var raskt i gang med tiltak for å bedre elevenes læring.

Fra Voksen skole i Oslo fikk hun ideen om å bygge sittebenker rundt vår skoles tuntre, og det gledet henne at dette ble en realitet i fjor våres. Daglig sitter elever og foreldre på benken, og jeg foreslo for henne å kalle det Mariannebenken. «Nei, Nina, ikke gjør det. Det er ikke bra å stikke seg fram, vet du.»

Marianne hadde dyp respekt for elever, foreldre og kollegaer. Hun inkluderte dem som følte seg utenfor, og hun var alltid lojal mot besluttede tiltak. Hennes positive elevsyn var helt spesielt i hennes lærergjerning og er vel det hun vil bli spesielt husket for.

Marianne var et arbeidsjern. Hun sto på med samme vilje og styrke høsten 2014, da hun ble syk. Helt fram til siste arbeidsdag i desember utførte hun sine oppgaver i samme stil.

Jeg har lært mye av Marianne gjennom mange år, men det siste halvannet året har vært spesielt. Aldri har jeg hørt henne klage over sin skjebne og over tøffe behandlinger. På spørsmål svarte hun alltid: «Jeg har det godt. Jeg har ikke tid til å være bekymret, jeg nyter hver dag jeg får.»

Takk, kjære Marianne for faglige diskusjoner, engasjement, klokskap, positivt livssyn og dine raske skritt. Du har betydd så mye for Askimbyen skoles gode utvikling, og du er dypt savnet.

Nina Ullnæss, rektor

Hanna-Cecilie Gram Jemtegaard | juridisk rådgiver
i Utdanningsforbundet

FOTO LINE FREDHEIM STORVIK

LOV
og
rett

Nye regler om barns rett til spesialpedagogisk hjelp

Stortinget har vedtatt nye regler om barns rett til spesialpedagogisk hjelp.

Fra 1. august 2016 er retten til spesialpedagogisk hjelp og retten til tegnspråkopplæring for barn under opplæringspliktig alder flyttet fra opplæringsloven til barnehageloven. De nye reglene følger av barnehagelovens paragrafer 19a-19h. Mange av de nye bestemmelsene er kun en videreføring av det som tidligere fulgte av opplæringsloven, men det er også gjort enkelte endringer i gjeldende rett.

Bakgrunnen for endringene er at de fleste barn som mottar spesialpedagogisk hjelp, går i barnehagen. Departementet mener derfor at det er en fordel at regelverket om barn under opplæringspliktig alder samles i én lov. Dette vil gi en mer logisk plassering og gi et mer helhetlig og brukervennlig regelverk.

Den individuelle retten til spesialpedagogisk hjelp er nå regulert i barnehageloven paragraf 19a. Vilkåret for at barnet har rett til spesialpedagogisk hjelp er det samme som før lovendringen: at barnet har et særlig behov for slik hjelp. Særlig behov innebærer at barnets behov må være mer omfattende enn det behovet barn på samme alder vanligvis har. Rettigheten gjelder uavhengig av om barnet går i barnehage eller ikke.

Nytt ved lovendringen er at formålet med den spesialpedagogiske hjelpen nå er lovfestet. Formålet med spesialpedagogisk hjelp er å gi barnet tidlig hjelp og støtte i utvikling og læring av for eksempel språklige og sosiale ferdigheter.

Før kommunen eller fylkeskommunen fatter vedtak om spesialpedagogisk hjelp, skal det foreligge en sakkyndig vurdering av om barnet har behov for spesialpedagogisk hjelp, jf. barnehageloven paragraf 19d. Det er viktig å understreke at det skal foreligge et samtykke fra foreldrene før det blir

utarbeidet en sakkyndig vurdering og fattet vedtak om spesialpedagogisk hjelp, jf. barnehageloven paragraf 19b. Disse kravene til saksbehandlingen er fortsatt de samme som før lovendringen.

Det er gjort endringer i reglene om innholdet i den sakkyndige vurderingen. Tidligere var det lagt til grunn at retten til spesialpedagogisk hjelp skulle vurderes på et selvstendig grunnlag, uavhengig av den generelle tilretteleggingen i barnehagen. Det er nå lovfestet at det skal utredes og tas standpunkt til blant annet om barnets behov kan avhjelpes innenfor det ordinære barnehagetilbudet, jf. barnehageloven paragraf 19 d annet ledd.

Det er barnets bostedskommune eventuelt fylkeskommunen som har ansvaret for å fatte vedtak om spesialpedagogisk hjelp. Tidligere var det slik at kommunens ansvar opphørte når barnet flyttet fra kommunen. I barnehageloven paragraf 19 e er det nå regulert at dersom barnet flytter til en annen kommune, skal vedtak om spesialpedagogisk hjelp gjelde frem til det er fattet nytt vedtak i saken.

Nytt ved lovendringen er at pedagogisk-psykologisk-tjeneste skal bistå barnehagene i arbeidet med kompetanse- og organisasjonsutvikling. Før lovendringen var denne oppgaven i opplæringsloven kun begrenset til skolen.

Kommunens plikt til å tilrettelegge barnehagetilbudet for barn med nedsatt funksjonsevne er nå lovfestet i barnehageloven paragraf 19 g. Tidligere var denne tilretteleggingsplikten kun regulert i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, men er nå også inntatt i barnehageloven for å avklare ansvarsforholdet for disse barna.

Nytt ved lovendringen er også at vilkårene for tegnspråkopplæring er endret. Endringen innebærer en styrking av retten til tegnspråkopplæring for barn under opplæringspliktig alder.

«Bakgrunnen for endringene er at de fleste barn som mottar spesialpedagogisk hjelp, går i barnehagen.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO MARIANNE RUIID

Hva skal vi ha på oss?

Tankesmien Agenda offentliggjorde nylig en rapport, som litt umusikalsk er kalt «Ti bud for bedre integrering». Det er mange gode tiltak i rapporten. Det er også spennende at fem partier går sammen med et fagmiljø for å finne gode løsninger for bedre integrering. Jeg vil knytte noen kommentarer til ett av forslagene som fikk mye presseoppmerksomhet, nemlig forslaget om nasjonale reguleringer for bruk av barnehijab:

«Vi vil innføre nasjonale retningslinjer for skolens arbeid med å hindre bruk av hijab i grunnskolen, med særlig vekt på barne-skolen. Skoleledere skal arbeide systematisk for at barn ikke bruker hijab gjennom formidling av at dette ikke er ønskelig, i dialog med foreldre og barn. Den enkelte skole skal slippe å ta valget selv, men ha klare nasjonale føringer mot bruken. I tilfeller det er indikasjoner på direkte hijabtvang, skal barnevernet kobles inn.»

Klesskikker diskuteres jevnlig. Lærere bør følge og delta i debatten når den handler om skole og barnehage. Vi har flere kilder som kan veilede oss i refleksjonen over forslaget om å motarbeide barnehijab. Vår etiske plattform slår fast: «Vårt arbeid bygger på verdier og prinsipper nedfelt i universelle menneskerettigheter, spesielt FNs konvensjon om barnets rettigheter». Samtidig peker den på at: «Det skal ikke forekomme noen form for undertrykkelse, indoktrinering eller fordomsfulle vurderinger.» Vi skal «fremme likestilling og likeverd» samt «møte barnehagebarn, elever og foresatte med respekt». De ulike formuleringene kan gi motstridende svar, men ingen av dem kan gi oppskriften på møtet med det enkelte barn og dets foreldre.

Artikkel ni i den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) slår fast at den enkeltes religions- og livssynsfrihet bare kan avgrenses av lov dersom det er nødvendig ut fra hensynet til trygghet, orden, helse, moral eller for å verne andres rettig-

heter. Utdanningsdirektoratet har klargjort hvordan skolers ordensreglement skal utformes. Der sier de:

«Det er ikke hjemmel for å forby bruk av religiøse hodeplagg der ansiktet synes, som hijab og turban, i ordensreglementet. Et slikt forbud vil trolig også stride med religionsfriheten, jf. EMK art. 9. Det kan på den annen side være adgang til å fastsette regler i ordensreglementet for bruk av, eller forbud mot, hodeplagg som dekker hele eller deler av ansiktet i undervisningen, eksempelvis niqab eller burka. Hensynet bak dette er blant annet at disse kan hindre kommunikasjonen mellom elev og lærer.»

I hørings svar på NOU-en «Det livssyns åpne samfunnet», skrev Utdanningsforbundet at vi bør ha en åpen og raus tilnærming til bruk av symboler og klesplagg med opphav i religion og livssyn. Det skal som hovedregel bare være praktiske hensyn som legger begrensninger på bruk av slike. Vårt syn er at alle bør akseptere å bli eksponert for andres tros- og livssynspraksis i det offentlige rom. Det bør imidlertid gå fram av opplæringsloven at elever og lærere skal kunne kreve å se hverandres ansikt.

Utvalget bak Agendas rapport mener at den enkelte skole skal slippe å ta valget selv, men ha klare nasjonale føringer mot bruken av hijab. Jeg tror imidlertid dagens regelverk er godt nok. Vi er tjent med å diskutere vanskelige spørsmål som har innebygde etiske dilemmaer. Og vi lærere må snakke med foreldrene om hva vi mener er til barnets beste. Vi må være konkrete når vi ser at klær og symboler setter begrensninger for barns livsutfoldelse, eller når barna åpenbart mistrives. Og dette kan gjelde i mange flere tilfeller enn ved bruk av hijab. Jeg er redd vi ikke klarer å lage en liste for alle de mulige plaggene og symbolene.

At vi ikke skal forby bruken av hijab, betyr ikke at vi ikke skal diskutere den – med dem det gjelder.

«Vi lærere må snakke med foreldrene om hva vi mener er til barnets beste.»

Meld deg på SETT 2016

Vil du lære mer om tilpasset opplæring i den digitale skolen? Eller hva som skjer i barnehagens praksis når teknologi blir en del av hverdagslivet?

På kort tid har SETT, Skandinavias største fagkonferanse og messe innen moderne og innovativ læring, blitt en stor suksess i Sverige. Nå etableres SETT i Norge sammen med Utdanningsforbundet. Konferansen retter seg mot lærere, barnehagelærere, styrere og skoleledere på alle nivåer.

SETT arrangeres den 28.-29. november 2016 på Norges Varemesse på Lillestrøm. Konferansen arrangeres av Easyfairs og Rektorsakademien Utveckling (RAU) i samarbeid med Utdanningsforbundet. Senter for IKT i utdanningen er en av flere kompetansepartnere.

Mer info og påmelding finner du her:

www.settdagene.com

Digitale tjenester og hjelpemidler i skolen

Vibeke Omberg jobber ved Sandbakken barne- og ungdomsskole som lærer på ungdomstrinnet i Samfunnsfag og KRLE. Hun bruker digitale tjenester og læremidler aktivt i egen undervisning for å oppnå inkludering og tilpasset opplæring. I hennes klasser bruker de ulike læremidler som understøtter motivasjon, læring og mestring slik at hver eneste elev er stolte av egen læringsprosess. De bruker tankekart aktivt og studieteknikk i undervisningen for

Utdanningsforbundet er med på å etablere en ny fagkonferanse om moderne og innovativ læring i Norge.

FOTO SETTDAGENE

dybdelæring av begreper og definisjoner for økt forståelse. De skaper historier og sammensatte tekster for å vise bredde i forståelse av faglige spørsmål og tematikk. Vibeke viser hvordan motivasjon, mestring, inkludering og tilpasset opplæring blir styrket i den digitale sfæren.

Foredragsholderne på konferansen er en blanding av kjente forskere og helt vanlige lærere, barnehagelærere og ledere som har sin hverdag i klasserommet eller i barnehagen.

Teknologi i barnehagen

På konferansen kan du også høre Tove Lafton. Hun skal snakke om hva som skjer i barnehagens praksis når teknologi blir en del av hverdagslivet. Hvordan

inspireres barns lek av den digitale verdenen barn dannes inn i? Gjennom eksempler og teori diskuterer hun hvordan barns lek er i bevegelse, og hvordan nye blikk på lek og teknologi kan utforske «tatt for gitte» sannheter om barn og voksnes læreprosesser i barnehagen.

Tove Lafton er førsteamanuensis ved Høgskolen i Oslo og Akershus, institutt for barnehagelærerutdanning. Hun har bred undervisningserfaring fra barnehagelærerutdanningen, og lang erfaring som pedagogisk leder og styrer i barnehagen. Programmet er under stadig utarbeidelse, nye foredragsholdere og programposter publiseres jevnlig på SETT-konferansens hjemmeside.

Søker dere klimaprisen?

Alle barnehager, skoler og lærerutdannerinstitusjoner i Norge kan søke Utdanningsforbundets klimapris. Vinnerne får 50.000 kroner. Les mer om prisen og hvordan du søker på udf.no/klima.

Kunnskap og engasjement

Klimaprisen deles ut årlig, og målet er at prisen skal virke motiverende og fremme arbeidet med utdanning for bærekraftig utvikling i hele utdanningsløpet. Utdanningsforbundets ønsker at norsk utdanning i enda større grad skal engasjere barn og unge i klimaspørsmål – og gi økt kunnskap om både klimaproblemer og klimaløsninger.

Kriterier for prisen

En prisvinner må tilfredsstillende minst ett av følgende kriterier:

- Ha utmerket seg i sitt arbeid med utdanning for bærekraftig utvikling.
- Ha bidratt aktivt med å finne fram til eller øke bevisstheten om løsninger på klimautfordringene. Løsningene kan gjerne være lokale og eksempelvis knyttet til energibruk, avfall, innkjøp eller transport.
- Ha integrert en innsats for bærekraftig utvikling i læringsarbeidet.

Husk at søknadsfristen er 23. september 2016.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Nå starter meklingen i

Dersom man ikke kommer til enighet i løpet av mandag 29. august, blir det streik for private barnehager i PBL-området.

● Fakta

PBL (Private Barnehagers Landsforbund) er arbeidsgiverorganisasjonen til rundt 1750 private barnehager i Norge med rundt 25.000 ansatte. Utdanningsforbundet, Fagforbundet og Delta er de største arbeidstakerorganisasjonene på PBL-området og representerer over 14.000 ansatte. Følg med på udf.no for siste nytt om meklingen.

I forhandlingene tidligere i år oppnådde man enighet om økonomi og enkelte endringer i avtalen mellom partene, men oppgjøret går likevel til mekling fordi man ikke klarte å komme til enighet om pensjon. De medlemmene som eventuelt blir tatt ut i streik, vil få nærmere beskjed.

Brudd til tross for felles grunnlag

I forkant av oppgjøret hadde partene gjennom et partssammensatt utvalg forsøkt å utarbeide et felles grunnlag for å bli enige om en ny pensjonsordning. Likevel klarte man ikke å bli enige da det kom til reelle forhandlinger.

– Selv med det omfattende arbeidet partene har lagt ned i forkant var det dessverre ikke grunnlag for enighet om pensjon. Utdanningsforbundets mål har hele tiden vært å følge opp landsmøtevedtaket vårt som sier at pensjonsordningene for våre medlemmer skal være gode, forutsigbare, livslange og kollektive, sier Terje Skyvulstad.

Han leder Utdanningsforbundets forhandlingsutvalg i PBL, og er nestleder i forbundet. På PBL-området forhandler Utdanningsforbundet sammen med Fagforbundet og Delta.

Umulig pensjonskrav

PBL krevde i forhandlingene en videreføring av den midlertidige innskuddsordningen på fem prosent for nye barnehager. Arbeidstakerorganisasjonenes krav var at dersom en slik ordning skulle videreføres, måtte innskuddet økes til sju prosent.

– I 2014 sa vi ja til en midlertidig løsning på fem prosent innskudd for nye medlemmer, nettopp fordi ordningen bare skulle være midlertidig. Det er viktig at dette innskuddet økes til sju prosent slik at pensjonen til våre unge medlemmer ivaretas på en god nok måte, sier Skyvulstad.

Som en midlertidig ordning har barnehager som er nye medlemmer i PBL etter 1. januar 2014 en innskuddsordning for pensjon. Alle andre medlemmer i PBL har en ytelsesbasert pensjonsordning.

– Når vi ikke har klart å forhandle fram en ny pensjonsavtale som skal gjelde for alle medlemmene i PBL-området, er vi nødt til å gjøre noe med betingelsene for den midlertidige ordningen nå, sier Skyvulstad.

Har du student i familien?

Vår innboforsikringen gjelder også for barns bolig på studiested i Norden, så lenge de regnes som studenter. Innboforsikringen dekker tap og skade på privat innbo og løsøre med inntil to millioner kroner per skadetilfelle.

Er barnet ditt medlem i Pedagogstudentene, tilbys Studentforsikring til kun 996

kr i året. Studentforsikringen består av innbo-, reise-, ulykkes- og uføreforsikring. Innboforsikringen dekker tyveri og vann-, brann- og naturskade for inntil 500.000 kroner per skadetilfelle.

Les mer om vår innboforsikring og studentforsikring på

udf.no/medlemstilbud

Vår innboforsikring gjelder også barns bolig så lenge de regnes som studenter. FOTO: STOCKPHOTO

PBL

Terje Skyvulstad i Utdanningsforbundet skal, sammen med Fagforbundet og Delta, møte PBL (Private Barnehagers Landsforbund) til mekling i slutten av august.

FOTO: UDF/STIG BRUSEGARD

Regjeringen må sikre sameskolens eksistens

- Samene har hatt en tøff historisk kamp for å beholde sin egenart i Norge sier Gro Hartveit, leder for samisk utvalg i Utdanningsforbundet. Hun etterlyser større vilje til å støtte samene fra regjeringen.

Regjeringen forsøkte tidligere i år å legge ned den samiske skolen i Hattfjelldal. Dette ble forhindret etter press fra blant andre Utdanningsforbundet og regjeringens to samarbeidspartier Kristelig folkeparti og Venstre. I forbindelse med urfolkens internasjonale dag tidligere i august ønsker Hartveit å løfte fram sameskolens betydning.

Kulturell kraft

- Sameskolen i Hattfjelldal representerer en betydningsfull kulturell kraft og er svært viktig for at den sørsamiske befolkningen skal beholde sin kultur, sitt språk og sin identitet, sier Hartveit.

Driften av skolen er foreløpig kun sikret for 2016. Etter dette er det høyst usikkert hva som vil skje med skolen.

- Fra regjeringshold er det varslet en ny organisering av det sør-samiske skoletilbudet på en annen måte enn i dag. Vi oppfordrer på det sterkeste regjeringen til å opprettholde tilbudet til samiske elever, sier Hartveit.

Hun mener samenes rettigheter i praksis er under sterkt press.

- Rettighetene til utdanning og opplæring på samisk er der, men det er et press på tilbudet og en diskusjon om hva rettighetene egentlig innebærer.

Samiske læreplaner

Hun peker også på mangler i arbeidet med nye læreplaner.

- Samiske læreplaner må foreligge samtidig med norske læreplaner og tilpasses samisk kultur, tradisjon og miljø, sier Hartveit.

Den 9. august var det Urfolkens internasjonale dag. I den forbindelse ønsket leder for samisk utvalg i Utdanningsforbundet, Gro Hartveit å fokusere på samenes kamp for å beholde sin egen kultur og språk. FOTO: TOM-EGIL JENSEN

I høst skal Stortinget behandle Stortingsmeldingen: «Fag – Fordypning – Forståelse. En fornyelse av kunnskapsløftet (Meld. St. 28 (2015-2016))».

- Framtidens skole skal formes og da blir også arbeidet med læreplaner særlig aktuelt, sier hun.

Mangler læremidler og lærere

Det er videre et problem at det ikke finnes tilstrekkelige læremidler på samisk, mener lederen for samisk utvalg.

- Man må lage mye selv og man har ikke flere lærebokverk å velge blant. Det er også en utfordring å rekruttere nok kvalifiserte lærere som snakker samisk og som har god kjennskap til samisk kultur. Utdanningsforbundet er opptatt av likeverdig utdanning for alle – da er det viktig at dette er på plass, fastslår Hartveit.

Kurs og konferanser

Styrerkonferansen

7. - 8. november arrangerer vi styrerkonferanse i Stavanger. Tema på årets konferanse er styring, ledelse og barnehagen som profesjonelt fellesskap. Hva hemmer eller fremmer barnehagelæreres profesjonalitet? Hvordan påvirkes fellesskapet av ulike arbeidstakergrupper? Hva slags tradisjon står barnehagelærere i? Er det plass til kritikk og uenighet i den offentlige samtalen om barnehagen og i barnehagen? Møt Birgitte Jordahl, Rasmus Willig, Turid Thorsby Jansen, Gerd Sylvi Steines, Monika Røthle, Pål G. Rystad, Elin Ødegård, Paul Otto Brunstad og Hege Valås.

Skolelederkonferansen

19. - 20. oktober inviterer vi til skolelederkonferanse på Gardermoen, der vi har fokus på både det store perspektivet og de utfordringer skoleledere møter i hverdagen. Hvordan utvikle og lede skolen for framtidens samfunn? Er fokus der det bør være? Hva betyr det å lede skoler på et etisk forsvarlig vis? Bli elever gode samfunnsborgere av å bli drillet til toppresultater på PISA? Til konferansen kommer Eva Joly, Øystein Djupedal, Bodil Jenssen Houg, Gunn Marit Haugsbø, Jorunn Møller, Eli Ottesen, Margareta Grahn Forsmann, Steffen Handal og Jens Garbo.

Gå ikke glipp av høstens konferanser for ledere! Les mer på www.udf.no/kurs

SPESIALPEDAGOGIKK ØKERI
 Nå har vi **69.000** lesere!
 (TNS 2015)

Spesialpedagogikk er det eneste norske tidsskriftet innenfor sitt fagfelt og inneholder fagartikler, forskningsartikler, kronikker, debattstoff og bokmeldinger. Bladet kommer ut med 6 nummer i året.

La ikke sjansen gå fra deg til å holde deg orientert om hva som skjer på dette feltet!

Tegn abonnement nå!

Kr 150,- for medlem/studentmedlem av Utdanningsforbundet for årsabonnement.
 Kr 450,- for ordinært abonnement.

Du kan bruke epost: redaksjonen@spesialpedagogikk.no

SPESIALPEDAGOGIKKS NETTSIDER:

- du kan bestille enkeltblader
- du kan abonnere på bladet
- på nettsiden ligger kortfattet omtale av alle artikler fra 1999
- finn bestemte temaer og forfattere ved å bruke søkerfunksjonen
- du kan få opplysninger om hvordan vi ønsker at artiklene skal utformes
- du kan finne stillingsannonser

www.spesialpedagogikk.no